

Ευρώπη 17^{ος} – 18^{ος} αιώνας → συντελούνται **σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές:**

➤ **ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ**

1) Θεαματική αύξηση του πληθυσμού

2) Μεταβολές στην αγροτική οικονομία (προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες του συνεχώς αυξανόμενου πληθυσμού)

α: Δημιουργία μεγάλων αγροκτημάτων

γ: Εφαρμογή νέων μεθόδων καλλιέργειας

β: Επέκταση της χρήσης μηχανημάτων

Αυτό το σημαντικό φαινόμενο ονομάστηκε από τους ιστορικούς **αγροτική επανάσταση**

3) Ανάπτυξη εμπορίου

- Τριγωνικό εμπόριο ανάμεσα σε Ευρώπη, Αφρική και Αμερική
- Συσσώρευση κεφαλαίων σε Ευρωπαίους επιχειρηματίες

4) Εκβιομηχάνιση - γέννηση της βιομηχανίας

- Επιχειρηματίες που διέθεταν κεφάλαια
- Δημιουργία μεγάλων εργοστασίων
- Χρήση ισχυρών μηχανών
- Χιλιάδες άνεργοι πρώην αγρότες καταφεύγουν στις πόλεις αναζητώντας δουλειά

5) Βιομηχανική επανάσταση

- Είναι η πρώτη φάση του φαινομένου που ξεκίνησε στην Μ. Βρετανία (1750-1780)

➤ **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ**

- **Αστική τάξη** (βιομήχανοι, τραπεζίτες, μεγαλέμποροι) : ενισχύει διαρκώς τη θέση της
- **Αριστοκράτες**: προσπαθούν να διατηρήσουν τα προνόμιά τους
- **Αγρότες και ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα των πόλεων**: ζουν σε άθλιες συνθήκες

➤ **ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ**

- **Απόλυτη μοναρχία**: σε όλα σχεδόν τα κράτη της Ευρώπης η εξουσία είναι συγκεντρωμένη στα χέρια του βασιλιά
- Εξαίρεση η **Μ. Βρετανία**, όπου μετά την **ένδοξη επανάσταση** του 1688 αναγνωρίστηκαν ορισμένα δικαιώματα στα μέλη των οικονομικά ισχυρότερων τάξεων.

➤ **ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

Διανοούμενοι και επιστήμονες επιχειρούν, βασισμένοι στη λογική, να ανακαλύψουν φυσικούς νόμους που διέπουν τη λειτουργία του κόσμου, ανοίγοντας το δρόμο για την απελευθέρωση από τις προλήψεις του Μεσαίωνα.

ΠΡΟΔΡΟΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ

1. ΦΡΑΝΣΙΣ ΜΠΕΪΚΟΝ

1. Κάθε επιστημονική θέση πρέπει να επαληθεύεται με πείραμα

2. ΡΕΝΕ ΝΤΕΚΑΡΤ

2. Ο μόνος δρόμος προς την αληθινή γνώση, είναι η συστηματική αμφιβολία

3. ΤΖΟΝ ΛΟΚ

3. Όλοι οι άνθρωποι έχουν απαραβίαστα φυσικά δικαιώματα

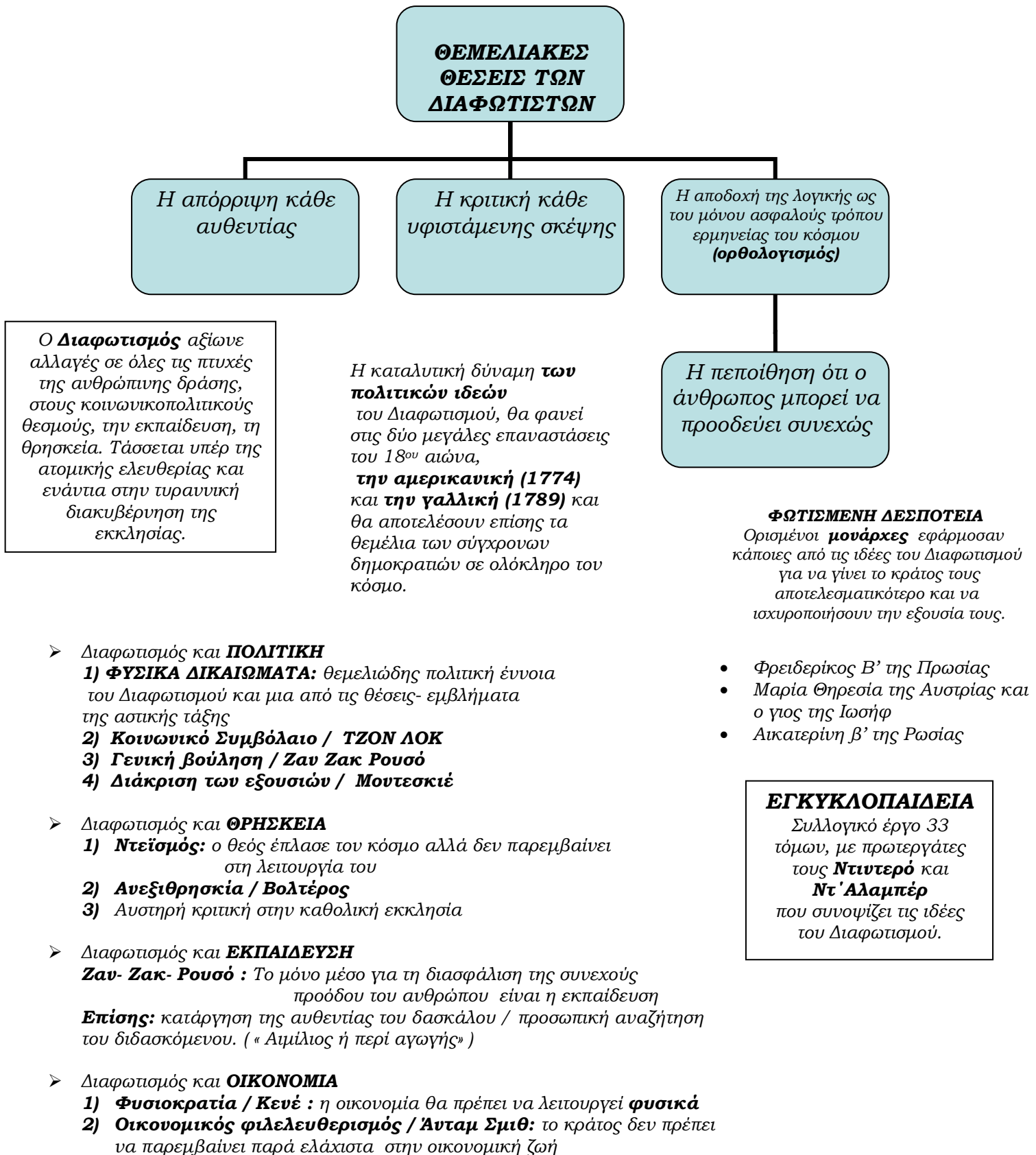
4. ΙΣΑΑΚ ΝΙΟΥΤΟΝ (ή ΝΕΥΤΩΝ)

4. Νόμος της παγκόσμιας έλξης
Το σύμπαν λειτουργεί με βάση φυσικούς νόμους

ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ :
Σημαντικό πνευματικό κίνημα αλλά και βαθύτατα πολιτικό
Είναι ουσιαστικά επακόλουθο της επιστημονικής επανάστασης του 17ου αιώνα

- Πρωτοεμφανίζεται στην **Αγγλία** (τέλη 17ου αι.).
- Κορυφώνεται στην **Γαλλία** (18ος αι.)
- Εξαπλώνεται στην **Ευρώπη** και έξω απ' αυτήν.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1) Να σημειώσετε Σ (σωστό) ή Λ (λάθος) σε κάθε μία από τις παρακάτω προτάσεις. Για κάθε λανθασμένη απάντηση να γράψετε τη σωστή.

Σ

Λ

- α: Ο Λοκ μίλησε για τη διάκριση των εξουσιών .
 β: Ο Σμιθ εισηγήθηκε τον οικονομικό φιλελευθερισμό.
 γ: Οι διαφωτιστές συμφωνούσαν με τις μεθόδους και τις απόψεις καθολικής εκκλησίας.
 δ: Ο Ντεκάρτ θεωρούσε την αμφιβολία ως τη μόνη σίγουρη λύση προς την αληθινή γνώση.
 ε: Ο Φρειδερίκος ο Β' της Πρωσίας αρνήθηκε να εφαρμόσει οποιαδήποτε αρχή του Διαφωτισμού.
 στ :Τι κίνημα του Διαφωτισμού πρωτοεμφανίστηκε στη Γαλλία του 18^{ου} αι.

☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐

2) Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με την κατάλληλη λέξη:

Ορισμένοι μονάρχες εφάρμοσαν κάποιες από τις ιδέες του Διαφωτισμού. Αυτή η παραλλαγή απόλυτης μοναρχίας ονομάστηκε
 Η (όρος που πρότεινε ο Ρουσό), είναι η σύνθεση των ατομικών βουλήσεων μέσα από την οποία εκφράζεται το δημόσιο συμφέρον. Σύμφωνα με το Μοντεσκιέ η εξουσία θα έπρεπε να χωρίζεται σε.....που θεσπίζει τους νόμους, σε.....που εφαρμόζει τους νόμους και..... που ελέγχει την τήρηση των νόμων.
 Οι ιδέες του Διαφωτισμού συνοψίστηκαν στην,ένα συλλογικό έργο 33 τόμων.
 Ο Τζον Λοκ διατύπωσε τη θέση ότι οι άνθρωποι έχουν απαραβίαστα.....

3) Επιλέξτε ποιο από τα δεδομένα της στήλης Α ταιριάζει στην κάθε εικόνα:

Στήλη Α

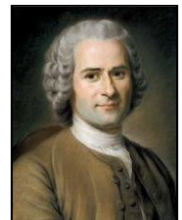
ανεξιθρησκία
 νόμος της παγκόσμιας έλξης
 οικονομικός φιλελευθερισμός
 γενική βούληση
 διάκριση εξουσιών
 κοινωνικό συμβόλαιο
 εγκυκλοπαίδεια

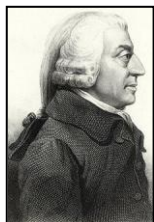
Ντιντερό

Βολτέρος

Ζ. Ζ Ρουσό

Άνταμ Σμιθ

Ισαάκ Νεύτων

Τζον Λοκ

Μοντεσκιέ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1) Αξιοποιώντας όσα έχετε διδαχθεί στην 1^η Ενότητα εξηγήστε: γιατί τι κίνημα του Διαφωτισμού θεωρείται:

α: κίνημα βαθύτατα **πολιτικό**;

β: επακόλουθο της επιστημονικής επανάστασης του 17^{ου} αιώνα;

Και

γ: γιατί τα « φυσικά δικαιώματα» αποτέλεσαν θεμελιώδη πολιτική έννοια του Διαφωτισμού;

2) Μελετήστε στη σελ. 12 το παράθεμα 5, «ο Βολτέρος για την ανεξιθρησκία » και απαντήστε στην ερώτηση:

Ήταν τελικά ο Βολτέρος άθεος; Το απόσπασμα της πηγής διαψεύδει ή επιβεβαιώνει τις κατηγορίες της Καθολικής εκκλησίας περί αθεΐας του Βολτέρου;

3) Μελετήστε την εικόνα 4 στη σελίδα 13 του βιβλίου σας , καθώς και τη σημείωση κάτω από αυτή.

Τι συμπεράσματα βγάξετε σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο διαδίδονταν οι ιδέες του Διαφωτισμού; Γιατί η διάδοση των ιδεών ήταν πιο εύκολη και γρήγορη στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα;

4) Μελετήστε το παράθεμα 2 « ο ορθός λόγος εναντίον της προκατάληψης» , στη σελ. 11 του βιβλίου και απαντήστε στην εξής ερώτηση:

Ποιες είναι οι βασικές αρχές της μεθόδου του Ντεκάρτ;

Το κίνημα του Διαφωτισμού σε ερωτήσεις

- 1) Τι ονομάζουμε Διαφωτισμό;
- 2) Ποιες ήταν οι θεμελιακές απόψεις των διαφωτιστών;
- 3) Ποιοι ήταν οι κορυφαίοι διαφωτιστές ή **φιλόσοφοι**;
- 4) Είχε ο Διαφωτισμός σχέση με την πολιτική;
- 5) Τι πίστευε ο Διαφωτισμός για τα φυσικά δικαιώματα;
- 6) Τι λέει η θεωρία του « κοινωνικού συμβολαίου» που διατύπωσε ο Τζ. Λοκ;
- 7) Ποιες ήταν οι πολιτικές απόψεις του Ρουσό;
- 8) Τι είναι η διάκριση των εξουσιών σύμφωνα με το Μοντεσκιέ;
- 9) Πώς επηρέασαν οι πολιτικές απόψεις του Διαφωτισμού τους μονάρχες της Ευρώπης;
- 10) Ποια ήταν η θέση του Διαφωτισμού για τη θρησκεία, την εκπαίδευση και την οικονομία;
- 11) Τι ήταν η Εγκυκλοπαίδεια και ποιοι ήταν οι πρωτεργάτες αυτού του έργου;

➤ Αγγλικές αποικίες στην Αμερική

1607-1732: 13 αμερικανικές αποικίες υπό αγγλικό έλεγχο

1. Οι 13 αγγλικές αποικίες στην Αμερική και η αμερικανική επανάσταση.

Αποικίες του Βορρά:

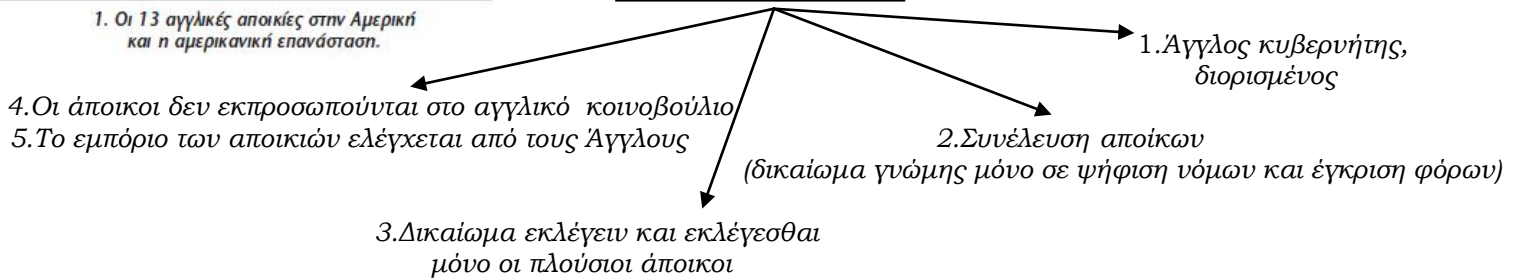
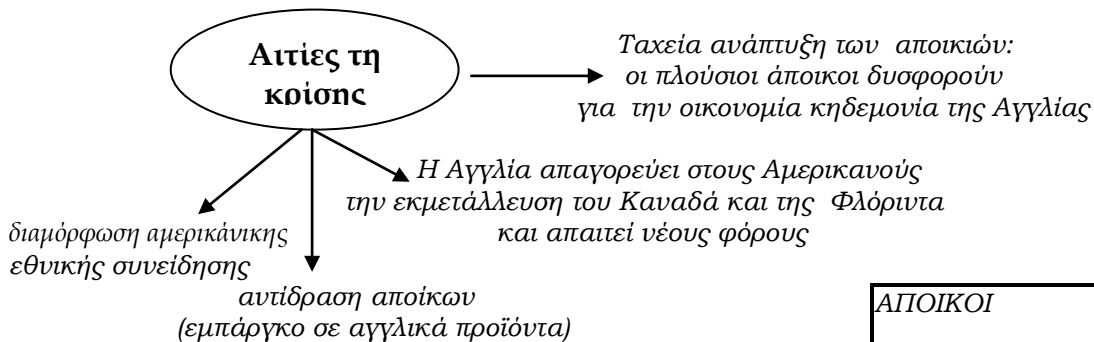
- Ένα εκατομμύριο κάτοικοι (40.000 μαύροι σκλάβοι)
- Ανάπτυξη αγροτικής οικονομίας
- Ακμή του εμπορίου σε μεγάλες πόλεις
- Τα πανεπιστήμια κέντρα του διαφωτισμού

Αποικίες του Νότου:

- 750.000 κάτοικοι (300.000 μαύροι σκλάβοι)
- Οικονομία: μεγάλες φυτείες καπνού, ρυζιού, βαμβακιού
- Ευρωπαίοι ιδιοκτήτες κυριαρχούν στην οικονομική και κοινωνική ζωή
- Η γη καλλιεργείται από μαύρους σκλάβους (άθλιες συνθήκες διαβίωσης)
- Ελάχιστα αστικά κέντρα

Η προέλευση και τα χαρακτηριστικά των πρώτων αποίκων

Γάλλοι, Γερμανοί, Σουηδοί τεχνίτες, μικροεπιχειρηματίες, θύματα θρησκευτικών διώξεων, κατάδικοι, όλοι αναζητούν μια καλύτερη τύχη

Πολιτική οργάνωση αποικιών➤ **Η αποικιακή κρίση****Οι αφορμές:**

- η καταστροφή αγγλικών φορτίων τσαγιού στη Βοστόνη
- τα αντίποινα των Άγγλων

ΑΠΟΙΚΟΙ	ΑΓΓΛΙΑ
Σταματούν να αγοράζουν αγγλικά προϊόντα	καταργεί τους φόρους, εκτός από αυτόν για το τσάι
Ανένδοτοι, καταστρέφουν φορτία τσαγιού	Επιβάλλει εμπορικούς περιορισμούς στο λιμάνι της Βοστόνης

Τα γεγονότα:

- Συγκραλείται το Κογκρέσο της Φιλαδέλφειας (1774)
- Συμμετέχουν αντιπρόσωποι των αποικιών με συμβιβαστική διάθεση
- Η Αγγλία διαλέγει τον πόλεμο
- Μάχη Λέξινγκτον (1775): νίκη Αμερικανών, οριστική ρήξη
- Οι άποικοι δεν αναγνωρίζουν το δικαίωμα της Αγγλίας να ασκεί εξουσία στις αποικίες
- Καθώς οι άποικοι συνειδητοποιούν τα κοινά τους στοιχεία, **γεννιέται η αμερικανική εθνική συνείδηση**

4 Ιουλίου 1776:

Το Κογκρέσο της Φιλαδέλφειας ψηφίζει τη **Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας**, ένα κείμενο που απηχούσε τις ιδέες του Διαφωτισμού και είχε συνταχθεί από τους **Τόμας Τζέφερσον** και **Βενιαμίν Φραγκλίνο**

Ο πόλεμος που ακολούθησε έμεινε γνωστός ως :

- **Η αμερικανική επανάσταση** ή πόλεμος της ανεξαρτησίας
 - Αρχιστράτηγος ο **Τζορτζ Ουάσιγκτον**
 - Νίκη των αποίκων
 - Σύναψη συμμαχιών με Γαλλία, Ισπανία, Ολλανδία
 - Άφιξη αγγλικών στρατευμάτων στην Αμερική
 - Ήττα των Άγγλων στο Γιόρκταουν (Οκτώβριος 1781)
 - Λήξη του πολέμου
- **Ανεξαρτησία - Οργάνωση του νέου κράτους**
 - Με την συνθήκη των Βερσαλλιών (1783) αναγνωρίστηκαν οι ΗΠΑ ως ανεξάρτητο κράτος
 - Το Σύνταγμα των ΗΠΑ βασίστηκε στη διάκριση των εξουσιών:
 - ✓ Νομοθετική εξουσία: Κογκρέσο (Γερουσία + Βουλή Αντιπροσώπων)
 - ✓ Εκτελεστική εξουσία: Πρόεδρος (σώμα εκλεκτόρων)
 - ✓ Δικαστική εξουσία: Ανεξάρτητη
 - 1ος πρόεδρος : Τζορτζ Ουάσιγκτον

Διαβάστε την ακόλουθη πηγή και απαντήστε την ερώτηση που ακολουθεί:

Ελευθερία ή θάνατος, η κραυγή ενός εξεγερμένου Αμερικανού

Είναι μάταιο, κύριοι, να συζητούμε το θέμα. Οι πλούσιοι γαιοκτήμονες μας μπορεί να φωνάζουν ειρήνη, ειρήνη!-δεν υπάρχει όμως καμία ειρήνη. Ο πόλεμος έχει ήδη αρχίσει! Η επόμενη θύελλα που θα φτάσει από τον βορρά, σαρώνοντας τα πάντα, θα φέρει στ' αυτιά μας τον άγριο ήχο των όπλων! Τ' αδέρφια μας είναι ήδη στο πεδίο της μάχης! Εμείς γιατί στεκόμαστε απαθείς; Μα, τέλος πάντων, τι επιθυμούν οι πλούσιοι κύριοι; Τι θα ήθελαν να έχουν; Είναι λοιπόν, η ζωή τόσο αγαπητή και η ειρήνη τόσο γλυκιά, ώστε να τις αγοράσουμε πληρώνοντας με τις αλυσίδες μας και τη σκλαβιά μας ;Το απαγορεύει ο μεγαλοδύναμος Θεός! Δεν ξέρω οι άλλοι τι μάθημα έχουν πάρει απ' όλα αυτά, αλλά όσο για μένα, ένα έχω να πω: ελευθερία ή θάνατος.

Τι συμπέρασμα βγάξετε για την κατάσταση των Αμερικανών λίγο πριν ξεσπάσει ο πόλεμος με την Αγγλία ;Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και το παραπάνω απόσπασμα, θεωρείτε ότι η εξέγερση ήταν αναμενόμενη ή όχι; Κατά τη γνώμη σας θα μπορούσε η Αγγλία να τον σταματήσει;

« Γκρεμίζοντας το άγαλμα του βασιλιά Γεωργίου Γ' »
Κάτοικοι του Μανχάταν μόλις ψηφίζεται η Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας (7 Ιουλίου 1776) γκρεμίζουν το άγαλμα του βασιλιά της Αγγλίας.
Με βάση τα όσα έχετε διδαχθεί, θεωρείτε δικαιολογημένη αυτή την αντίδραση; Γιατί ο βασιλιάς Γεώργιος έφτασε να θεωρείτε από τους κατοίκους των αποικιών, συνώνυμο της τυραννίας;

IN CONGRESS, JULY 4, 1776.

The unanimous Declaration of the thirteen united States of America.

When in the course of human events, it becomes necessary for one people to dissolve the political bands which have connected them with another, and to assume among the powers of the earth, the separate and equal station to which the Laws of Nature and of Nature's God entitle them, a decent respect to the opinions of mankind requires that they should declare the causes which impel them to the separation. We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable Rights, that among these are Life, Liberty and the pursuit of Happiness. That to secure these rights, Governments are instituted among Men, deriving their just powers from the consent of the governed. — And whenever any Form of Government becomes destructive of these ends, it is the Right of the People to alter or to abolish it, and to institute new Government, laying its foundation on such Principles, and organizing its Powers in such form, as to them shall seem most likely to effect their Safety and Happiness. Prudence, indeed, will dictate that Governments long established should not be changed for light and transient causes; and accordingly all reference hath hitherto been to past Tolerances, only, to suffer our injuries, then to right themselves by assuming the form to which they are accustomed. But when a long train of abuses and usurpations, pursuing invariably the same Object, evinces a design to reduce them under absolute Tyranny, it is their right, it is their duty, to throw off such Government, and to provide new Guards for their future security. — Such has been the patient sufferance of these Colonies, and such is now the necessity which constrains them to alter their former System of Government. The history of the present King of Great Britain is a history of repeated injuries and usurpations, all having in direct or indirect purpose the establishment of an absolute Tyranny over these States. To prove this, let facts be submitted to a candid world. — He has refused his Assent to Laws, the most wholesome and necessary for the public good. — He has forbidden his Governors to pass Laws of immediate and pressing importance, unless suspended in their operation till he should assent, and when so suspended, he utterly neglected to attend to them. — He has refused to pass Laws for the accommodation of large Bodies of People, unless they comply with his oppressive demands. — He has dissolved Representative Houses frequently, for opposing with manly firmness his invasions on the rights of the People. — He has refused for a long time after such Dissolutions, to cause others to be elected, whereby the Legislative Powers, incapable of Annihilation, have returned to the People at large, for their exercise, the State ever in the mean time exposed to all the dangers of Tyranny from without, and confounded within. — He has endeavored to prevent the Population of these States, for that purpose obstructing the Trade for Importation of Persons, refusing to assent to a Law which would encourage their Emigration hither, and raising the conditions of new Appropriations of Lands. — He has obstructed the Administration of Justice, by refusing his Assent to Laws for establishing Judiciary Powers. — He has made Judges dependent on his Will alone, for the tenure of their Offices, and the amount and Payment of their Salaries. — He has erected a multitude of New Offices, and sent hither swarms of Officers to harass our People, and eat out their substance. — He has kept among us, in times of Peace, Standing Armies, without the Consent of our Legislature. — He has endeavored to keep among us a permanent Armies of Regular Troops, without the Consent of our Legislature, and to render them independent of any Civil Power. — He has combined with others to subject us to a jurisdiction foreign to our Constitution, and unacknowledged by our Laws; giving his Assent to their Acts of pretended Legislation. — For quartering large Bodies of armed Troops among us. — For obstructing Trade, by a new Trade, given Privileges for any Vessels which they should command on the high Seas, or on the Rivers or Lakes of the world. — For exercising Power in an arbitrary manner. — For depriving us in many cases of the benefit of Trial by Jury. — For transporting us across the Sea to be tried for pretended Offences. — For abolishing the free Election of English Borne in a neighboring Province, establishing therein an arbitrary Government, and enlarging its Boundaries so as to make it at once an example and instrument for introducing the same absolute Tyranny into this Colonies. — For taking away our Charters, stripping us of our most valuable Laws, and altering fundamentally the Forms of our Governments. — For suspending our own Legislatures, and declaring themselves invested with powers to legislate for us in all cases whatsoever. — He has abdicated Government here, by declaring us out of his Protection and waging War against us. — He has plundered our seas, ravaged our Coasts, burnt our Towns, and destroyed the lives of our People. — He has at this time transporting large Armies of foreign Mercenaries to complete the works of Death, Destruction and Tyranny, already begun with circumstances of cruelty, expressly provoking us to take up arms, and thereby rendering the blood of a virtuous nation. — He has excited our fellow Colonies to bear arms against their Country, to excite the passions of their People and Brothers, to spill the blood of their Brethren. — He has excited domestic contentions among us, and has endeavored to bring on the mischievous and ruinous interposition of all ages, powers and conditions. In every stage of these Oppressions we have petitioned for Redress in the most humble terms. Our repeated Petitions have been answered by insult and injury. — A Royal, whose character is thus marked by every act which may define a Tyrant, is unfit to be the ruler of a free People. — We have then been waiting in attention to our British brethren, who have assumed them from time to time attempts by their Legislature to extend an unwarrantable jurisdiction over us. We have reminded them of the circumstances of our emigration and settlement here. We have appealed to their native justice and magnanimity, and we have urged them by the ties of common kindred to dismiss these usurpations, which would inevitably interrupt our connections and correspondence. They too have been deaf to the voice of justice and of conciliation. We must, therefore, acquiesce in the necessity, which denounces our separation, and hold them as we hold the rest of mankind, Enemies in War, in Peace Friends.

We, therefore, the Representatives of the united States of America, in General Congress, assembled, appealing to the Supreme Judge of the world for the rectitude of our intentions, do, in the Name and by the Authority of the good People of these Colonies, solemnly publish and declare, That these United Colonies are, and of Right ought to be Free and Independent States; that they are absolved from all Allegiance to the British Crown, and that all political connection between them and the State of Great Britain, is and ought to be totally dissolved; and that as Free and Independent States, they have full Power to levy War, conclude Peace, contract Alliances, establish Commerce, and to do all other Acts and Things which Independent States may of right do. — And for the support of this Declaration, with a firm reliance on the Protection of Divine Providence, we mutually pledge to each other our Lives, our Fortunes and our sacred Honor.

Button, Governor
Lynah, Secy.
G. H. H. H.

Joseph Hume
John Brown

Edward G. H. H.

Thos. Rogers, Junr.
Thomas G. H. H.
Arthur H. H.

John Hancock

Samuel Adams
Wm. C. C.
Thos. H. H.

George Wythe
Richard Henry Lee
Thos. Jefferson
Pom. Harrison
Wm. H. H.
Carter Braxton

Benjamin Harrison

Benjamin Franklin
John Adams

James Wilson
Gt. M. H.
Cesar Rodney
Thos. M. H.

Robert R. H.

Samuel H. H.
Lucas H. H.

Rich. Stockton
Gt. M. H.
Thos. H. H.
M. H. H.

Josh. Bartlett
Thos. H. H.

John Adams
Thos. H. H.

William Ellery
Roger Sherman
Thos. H. H.
Thos. H. H.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3η

Η έκρηξη και η εξέλιξη της Γαλλικής επανάστασης

Η κατάσταση της γαλλικής κοινωνίας του 18ου αιώνα πριν την επανάσταση :

- Στη γαλλική κοινωνία του 18ου αιώνα υπήρχαν **3 τάξεις**:
 - ο **ανώτερος κλήρος** (0,5%)
 - οι **ευγενείς** (1,5%)
 - και η **Τρίτη τάξη** (98%) που αποτελούνταν από αστούς, εργάτες και αγρότες
- Οι 2 πρώτες τάξεις είχαν **μόνο προνόμια**, ενώ η Τρίτη είχε **μόνο υποχρεώσεις**.

Η κατάσταση αυτή γεννά δυσaréσκεια στην 3η τάξη:

στην **αστική τάξη**, η οποία αν και δεσπόζει στην οικονομία είναι αποκλεισμένη από τη λήψη πολιτικών αποφάσεων

και στα **χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα**, των οποίων οι συνθήκες ζωής επιδεινώνονται συνεχώς.

Αίτια της Γαλλικής Επανάστασης :

- Η Τρίτη Τάξη πλήρωνε το σύνολο των **φόρων** και ήταν **αποκλεισμένη** από την λήψη πολιτικών αποφάσεων.
- Οι 2 πρώτες τάξεις είχαν μόνο προνόμια και δεν φορολογούνταν
- Οικονομική κρίση και σπατάλη της Αυλής
- Η πείνα του 1788-89 συνέπεια του φοβερού χειμώνα

Γεγονότα της Γαλλικής Επανάστασης

- **5 Μαΐου 1789:** Εξαιτίας των προβλημάτων που προκάλεσε η πείνα του 1788-89, ο **Λουδοβίκος ΙΣΤ'** συγκάλεσε **συνέλευση των τριών τάξεων** για να τους ανακοινώσει την επιβολή νέων φόρων, ενώ αρνείται οποιαδήποτε μεταρρύθμιση
- Οι εκπρόσωποι της τρίτης τάξης αντιδρούν, αυτοανακηρύσσονται σε **εθνοσυνέλευση** με το επιχείρημα ότι εκπροσωπούν το 98% του γαλλικού λαού
- Ο βασιλιάς αρνείται να τους αναγνωρίσει και διατάζει να κλείσει η αίθουσα όπου συνεδριάζουν οι τάξεις

- **20 Ιουνίου 1789:** Οι εκπρόσωποι της τρίτης τάξης αντιδρούν, συγκεντρώνονται στην αίθουσα του σφαιριστηρίου και δίνοντας τον **«όρκο του σφαιριστηρίου»** απαίτησαν Σύνταγμα
- **9 Ιουλίου 1789:** Οι αντιπρόσωποι της 3ης τάξης ανακηρύσσουν **Συντακτική Συνέλευση** με σκοπό να δώσει στη Γαλλία σύνταγμα
- Η υποχώρηση του βασιλιά, ωστόσο, ήταν μια κίνηση τακτικής, καθώς την ίδια στιγμή συγκέντρωνε στρατό για να διαλύσει την εθνοσυνέλευση
- Όταν έγιναν γνωστές οι προθέσεις του βασιλιά, οργισμένοι πολίτες οπλίστηκαν για να υπερασπιστούν την Εθνοσυνέλευση
- **14 Ιουλίου 1789:** Ο λαός ωθείται σε εξέγερση και καταλαμβάνει **τη Βαστίλη** (τόπο φυλάκισης και βασανιστηρίων για πολιτικούς κρατούμενους, μισητό σύμβολο της απολυταρχίας)
- **26 Αυγούστου 1789:** Η **Συντακτική Συνέλευση** ψήφισε τη **«Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη»** που κατήργησε όλα τα προνόμια των ευγενών
- **5 Οκτωβρίου 1789:** Ο επαναστατημένος λαός καταλαμβάνει τα ανάκτορα των Βερσαλλιών και ο βασιλιάς αναγκάζεται να αποδεχθεί τις αποφάσεις της Συντακτικής

Πολίτευμα: Συνταγματική μοναρχία

- Το έθνος κυρίαρχο
- Νομοθετικό σώμα η βουλή
- Δικαίωμα ψήφου μόνο όσοι κατείχαν περιουσία και πλήρωναν φόρους
- Εκτελεστική εξουσία: βασιλιάς + 6 υπουργοί
- Δικαστική εξουσία: αφαιρέθηκε από το βασιλιά και κηρύχθηκε ανεξάρτητη
- Εθνικοποίηση της περιουσίας του κλήρου
- Κατάληψη των συντεχνιών- απανόρευση απειρώνων

Ραγδαίες εξελίξεις μετά τις εκλογές του 1791

- Αναγνώριση πολιτικών δικαιωμάτων σε όλους τους άνδρες (καθολική ψηφοφορία)
- Δήμευση των περιουσιών των αριστοκρατών που είχαν διαφύγει στο εξωτερικό
- Θέσπιση διαχωρισμού εκκλησίας – κράτους
- Κήρυξη της πατρίδας σε κατάσταση κινδύνου
- Νίκη κατά των Πρώσων/ διάσωση της επανάστασης την τελευταία στιγμή

Η δεύτερη φάση της γαλλικής επανάστασης
Σεπτέμβριος 1792- Ιούλιος 1794

- Κατάργηση της μοναρχίας / **21-9-1792**
- Εγκαθίδρυση (για πρώτη φορά στην Ευρώπη) **αβασίλευτης δημοκρατίας**
- Ο βασιλιάς και η βασίλισσα καταδικάστηκαν και αποκεφαλίστηκαν

- Δημιουργία επαναστατικής κυβέρνησης, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι εχθροί της επανάστασης τόσο **στο εσωτερικό** (εξεγέρσεις ιδίως των ασθενέστερων κοινωνικά στρωμάτων, καθώς η οικονομική κατάσταση επιδεινωνόταν), όσο και **στο εξωτερικό** (πολλά ευρωπαϊκά κράτη συσπειρώνονται εναντίον της Γαλλίας)

➤ Με επικεφαλής το **Ροβεσπιέρο**, η επαναστατική κυβέρνηση προχωρά:

- Σε αναδιοργάνωση του στρατού,
 - Στην εκτέλεση 40.000 περίπου ανθρώπων (**Περίοδος Τρομοκρατίας**),
 - Σε κατάργηση της χριστιανικής θρησκείας και θέσπιση της λατρείας του Ανώτατου Όντος
 - Σε μια νέα αλλαγή του ημερολογίου.
 - Βελτίωση στο βιοτικό επίπεδο των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων.
- Τα ακραία μέτρα προκάλεσαν αντιδράσεις. Ο Ροβεσπιέρος βρέθηκε στο στόχαστρο και τελικά η Συμβατική αποφάσισε να τον εκτελέσει μαζί με 20 συνεργάτες του (28 Ιουλίου 1794).

Ενότητα 5^η Ο ελληνισμός από τα μέσα του 18^{ου} αι. έως τις αρχές του 19^{ου} αι.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

- Οι Έλληνες διακρίνονται στο εμπόριο και στη ναυτιλία

Συγκυρίες που ευνόησαν τους Έλληνες πλοιοκτήτες:

- Η ρωσοτουρκική συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774), που επέτρεπε την ελεύθερη κίνηση των πλοίων με ρωσική σημαία στα Στενά του Βοσπόρου
- Οι ναπολεόντειοι πόλεμοι (1797-1815), που είχαν ως συνέπεια την περιορισμένη παρουσία αγγλικών και γαλλικών πλοίων στη Μεσόγειο.

Αποτελέσματα της ευνοϊκής συγκυρίας για τους Έλληνες:

- Οι Έλληνες έλεγξαν σημαντικό μέρος του εμπορίου.
- Ελληνικές πόλεις αναπτύχθηκαν σε σημαντικά εμπορικά κέντρα (Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Σμύρνη, Χίος)
- Ενισχύθηκαν οι ελληνικές **παροικίες**

Παροικία= κοινότητα ομοεθνών που κατοικεί σε πόλη ξένης χώρας. Οι ελληνικές παροικίες άρχισαν να σχηματίζονται στην Ευρώπη από το 16^ο αιώνα, κατοικούνταν κυρίως από εμπόρους και υπήρξαν κέντρα οικονομικής και πνευματικής ανάπτυξης του ελληνισμού.

το πρώτο ελληνικό χρηματιστήριο
στη **Βιέννη**

Η ελληνική παροικία στη **Βενετία**

Εκκλησία στην ελληνική παροικία, στην
Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου

Τα ελληνικά αποτελούσαν τη γλώσσα με την οποία πραγματοποιούνταν οι εμπορικές συναλλαγές στη Βαλκανική χερσόνησο. Αυτό φανερώνει με τον πλέον ξεκάθαρο τρόπο την ολοκληρωτική κυριαρχία των Ελλήνων στο βαλκανικό εμπόριο, γεγονός μεγάλης οικονομικής και πολιτιστικής σημασίας για τον Ελληνισμό.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	Εναντιώνεται στις ιδέες του Διαφωτισμού και στην επανάσταση Υπάρχουν κάποιες εξαιρέσεις κληρικών που υιοθετούν διαφωτιστικές αντιλήψεις και δραστηριοποιούνται εναντίον της οθωμανικής κυριαρχίας (Ευγένιος Βούλγαρης, Μεθόδιος Ανθρακίτης)
ΦΑΝΑΡΙΩΤΕΣ	Κατείχαν σημαντικές θέσεις και υψηλά αξιώματα της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Διορίζονταν ηγεμόνες στις Παραδουνάβιες ηγεμονίες
ΠΡΟΕΣΤΟΙ	Διοικούσαν τον υπόδουλο ελληνισμό, μάζευαν τους φόρους και τους απέδιδαν στους Τούρκους . Διέθεταν κάποια πολιτική επιρροή στους τοπικούς Τούρκους αξιωματούχους
ΕΜΠΟΡΟΙ/ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΗΔΕΣ	Πολύ καλή οικονομική κατάσταση, οπαδοί των ιδεών του Διαφωτισμού. Ιδρύουν σχολεία στις πατρίδες τους, τυπώνουν εφημερίδες, βιβλία, χορηγούν υποτροφίες
ΚΛΕΦΤΕΣ	Αγρότες που αναγκάζονται ή επιλέγουν να καταφύγουν στα βουνά. Για να ζήσουν κάνουν επιδρομές
ΑΡΜΑΤΟΛΟΙ	Ανήκαν σε ένοπλα σώματα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας για την τήρηση της τάξης. Συχνά κλέφτες γίνονταν αρματολοί και το αντίστροφο
ΑΓΡΟΤΕΣ	Η πλειοψηφία του πληθυσμού. Καλλιεργούσαν κτήματα ιδιωτικά ή κρατικά. Η ζωή τους ήταν δύσκολη και στερημένη
ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΝΑΥΤΕΣ	Αυξανόταν όσο αναπτύσσονταν το εμπόριο και η ναυτιλία

Κινήματα εναντίον της οθωμανικής κυριαρχίας

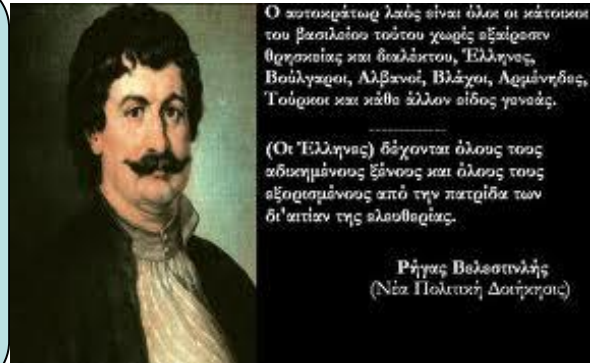
- Το **1770** οργανώθηκε με ρωσική υποκίνηση επανάσταση, τα λεγόμενα «**ορλοφικά**», στην Πελοπόννησο, με επικεφαλής τους αδελφούς Ορλόφ
- Ο Λάμπρος Κατσώνης, απεσταλμένος και αυτός της Ρωσίας, προσπάθησε να οδηγήσει σε εξέγερση τους κατοίκους των νησιών του Αιγαίου.
- Οι Σουλιώτες συγκρούστηκαν με τον Αλή πασά των Ιωαννίνων από το **1789** έως το **1804**.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ (μέσα 18^{ου} αι.)

ΟΡΙΣΜΟΣ:

Κίνημα που επεδίωκε τη διάδοση διαφωτιστικών ιδεών μεταξύ των Ελλήνων· αποσκοπούσε στην ιδεολογική προετοιμασία του αγώνα για την ελευθερία.

Ο αποκατάτω λαός είναι όλοι οι κάτοικοι του βασιλείου τούτου χωρὶς εξαίρεσιν θρησκείας καὶ διαλέκτου, Ἕλληνες, Βούλγαροι, Αλβανοί, Βλάχοι, Αρμένιοι, Τούρκοι καὶ κάθε ἄλλον εἶδος γυναιῶς.

(Οι Ἕλληνες) δέχονται ὅλους τοὺς ἀδικημένους ξένους καὶ ὅλους τοὺς ἐξορισμένους ἀπὸ τὴν πατρίδα τῶν δι' αἰτίαν τῆς ἐλευθερίας.

Ρήγας Βελεστινλής
(Νέα Πολιτικὴ Διοίκησις)

ΦΟΡΕΙΣ

ΔΙΑΔΟΣΗΣ:

Ἐμποροὶ καὶ γενικότερα Ἕλληνες που ταξίδευαν στην Ευρώπη.

ΣΤΟΧΟΣ:

Ἡ καλλιέργεια τῆς ιδέας ὅτι ἡ λογικὴ μπορεῖ ὄχι μόνο νὰ ἐξηγήσῃ τὸν κόσμον ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν ἀλλάξῃ: ἡ ἐκπαίδευση συνδέεται ἀμεσα με τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐλευθερία.

ΤΟΠΟΙ

ΔΙΑΔΟΣΗΣ:

Ελληνικὲς παροικίες
Κοσμοπολίτικα κέντρα (Σμύρνη, Ἰωάννινα, Χίος κ.α.)

ΑΠΟΨΕΙΣ:

Οἱ Ἕλληνες υποστηρικτὲς τοῦ Διαφωτισμοῦ:
α: θαύμαζαν τὸν ἀρχαῖο ἐλληνικὸ πολιτισμό.
β: τὸν συνέδεαν με τὴν ἐλευθερία.

Περίφημοι οπαδοὶ τοῦ Διαφωτισμοῦ:

- **Ρήγας Φεραίος ἢ Βελεστινλής:** «Νέα Πολιτικὴ Διοίκησις». Προέβλεπε τὴ δημιουργία μιᾶς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας στὴν περιοχὴ τῶν Βαλκανίων με ἰσονομίᾳ καὶ ἰσοπολιτεία. Τὸ ἔργο τοῦ Νέα Πολιτικὴ Διοίκησις ἦταν ἐντονα ἐπηρεασμένο ἀπὸ τὶς ιδέες τῆς γαλλικῆς επανάστασης Πλήρωσε με τὴ ζωὴ του τὸ ὄραμά του.
- **Αδαμάντιος Κοραΐς:** Θεωροῦσε ὅτι οἱ Ἕλληνες γιὰ νὰ κερδίσουν τὴν ἐλευθερία τοὺς ἔπρεπε νὰ μορφωθοῦν.
- **Ανώνυμος Ἕλληνας:** Ἐνας ἀνώνυμος ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν Ρήγα· στὸ ἔργο του «Ἑλληνικὴ Νομαρχία», ἐντονα ἐπηρεασμένο ἀπὸ τὶς ἀποψεις τοῦ ἐθνομάρτυρα, υποστηρίζει ὅτι οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ ἀγωνιστοῦν μόνοι τοὺς γιὰ τὴν ἐλευθερία τοὺς.

γ: πίστευαν ὅτι ἡ ἐκπαίδευση πρέπει νὰ θεμελιωθεῖ στὶς θετικὲς ἐπιστῆμες, ὅτι ὡς μέσο διάδοσης πρέπει νὰ χρησιμοποιηθεῖ ἡ λαϊκὴ γλῶσσα, ἡ ἐκπαίδευση πρέπει νὰ υπηρετεῖ τὴν προοπτικὴ τοῦ ἀγῶνα γιὰ ἐλευθερία.

Δυσκολίες οργάνωσης:

- Ο Ελληνισμός ήταν διάσπαρτος σ' έναν ευρύ γεωγραφικό χώρο
- Ανάγκη δράσης με απόλυτη μυστικότητα
- Θα έπρεπε να υπερνικήσουν τους δισταγμούς των επιφυλακτικών Ελλήνων
- Ανάγκη να απευθυνθούν σε ανθρώπους διαφορετικών κοινωνικών ομάδων

Το έργο των Φιλικών ευνοούνταν από:

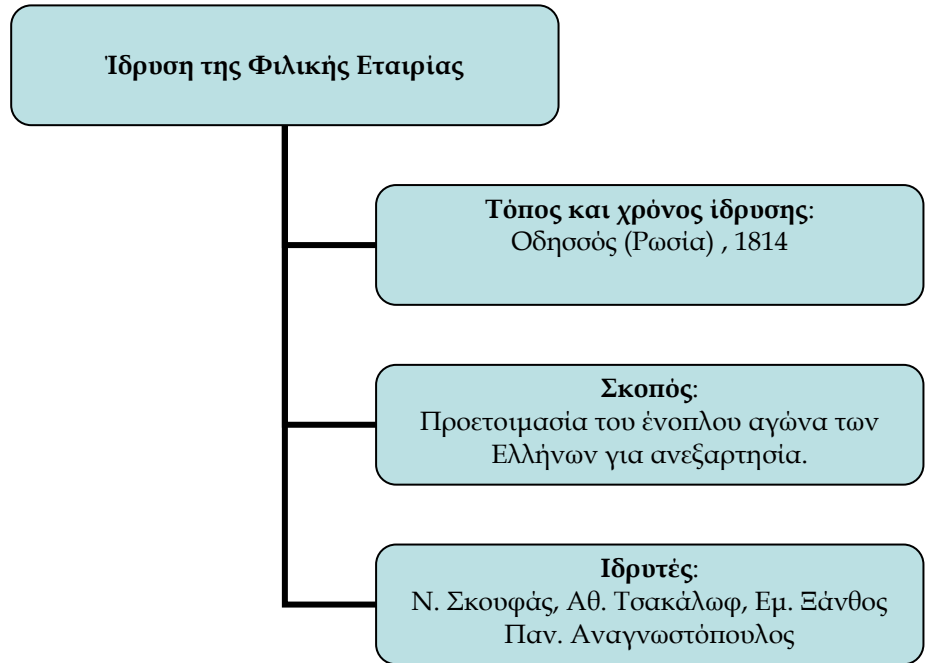
- τα σοβαρά εσωτερικά προβλήματα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας
- τη διάδοση μεταξύ των Ελλήνων των ιδεών της Γαλλικής επανάστασης
- το γεγονός ότι αρκετοί Έλληνες θεωρούσαν ότι είχε φτάσει ο καιρός του ξεσηκωμού

Η λειτουργία της Φιλικής Εταιρείας:

- Η εταιρεία ακολουθούσε το πρότυπο των καρμπονάρων.
- Υπήρχαν στάδια μύησης. Τα μέλη της οργάνωσης δοκιμάζονταν πρώτα.
- Τα μέλη ορκίζονταν πίστη και αφοσίωση
- Οι επίορκοι τιμωρούνταν με θάνατο
- Τα μέλη χρησιμοποιούσαν ψευδώνυμο και κρυπτογραφικό αλφάβητο
- Γυναίκες γνώταν δεκτές μόνο κατ' εξαίρεση

Ηγεσία της Φιλικής Εταιρείας:

- **Ιωάννης Καποδίστριας** : Αρνήθηκε την πρόταση των Φιλικών να αναλάβει την ηγεσία
- **Αλέξανδρος Υψηλάντης**: Ανατέθηκε σ' αυτόν η αρχηγία και ανακηρύχθηκε Γενικός επίτροπος της αρχής.

Η ΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΗΓΕΜΟΝΙΕΣ

ΤΟΠΟΣ: Παραδουνάβιες Ηγεμονίες (σημερινή Ρουμανία)

Γ Ι Α Τ Ι στις Ηγεμονίες;

α) απουσία τουρκικού στρατού στην περιοχή

β) λίγο βορειότερα, βρισκόταν ρωσικός στρατός που υπήρχε ελπίδα ότι θα βοηθούσε

ΧΡΟΝΟΣ: 24 Φεβρουαρίου 1821 (στο Ιάσιο της Βλαχίας)

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ:

α) Οι πλούσιοι Έλληνες της περιοχής δεν ανταποκρίθηκαν υλικά

β) Ο τσάρος αποκήρυξε τον Υψηλάντη και επέτρεψε στο σουλτάνο να στείλει στρατό

γ) Ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' αφόρισε τους επαναστάτες

ΕΚΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ: **7 Ιουνίου 1821/** Μάχη Δραγατσανίου, όπου διακρίνεται ο **Ιερός Λόχος**, μια μονάδα που θα συγκροτηθεί από εθελοντές σπουδαστές. Η ήττα θα είναι αναπόφευκτη
Ένα τελευταίο τμήμα αγωνιστών με επικεφαλής τους οπλαρχηγούς **Γιωργάκη Ολύμπιο** και **Ιωάννη Φαρμάκη** βρίσκει τραγικό τέλος στη μονή Σέκκου

ΟΙ ΠΑΡΑΔΟΥΝΑΒΙΕΣ ΗΓΕΜΟΝΙΕΣ

Οι δύο ηγεμονίες της **Μολδαβίας** και της **Βλαχίας** υπάγονταν στην Οθωμανική αυτοκρατορία υπό ειδικό καθεστώς.

Η Μολδαβία αποτελούσε το ανατολικό τμήμα της σημερινής Ρουμανίας και η Βλαχία το νότιο. Ο ποταμός **Προύθος** ήταν το ανατολικό σύνορο της Μολδαβίας με τη Ρωσία και ο **Δούναβης** το νότιο της Βλαχίας με τη Βουλγαρία.

Τη διοίκηση ασκούσαν διορισμένοι από το σουλτάνο **Έλληνες** από το Φανάρι, οι δε ανώτεροι πολιτικοί υπάλληλοι ήταν επίσης Έλληνες. Στις παραδουνάβιες ηγεμονίες μετανάστευαν πολλοί Έλληνες, λόγιοι, γιατροί, έμποροι, προερχόμενοι από διάφορες περιοχές της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και οι οποίοι είχαν ενταχθεί στα ανώτερα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα. Δημιούργησαν μια ισχυρή αστική τάξη και έγιναν φορείς των φιλελεύθερων ευρωπαϊκών ιδεών και του Διαφωτισμού

Οι Παραδουνάβιες ηγεμονίες απολάμβαναν καθεστώς αυτονομίας και ειδική προστασία από την πλευρά της Ρωσίας. Στις Ηγεμονίες δεν υπήρχαν τουρκικές στρατιωτικές δυνάμεις και ο σουλτάνος δεν είχε το δικαίωμα να διαβιβάσει στρατό παρά μόνο έπειτα από άδεια της Ρωσίας. Σ' αυτό υπολόγιζε πολύ η Αρχή της Φιλικής Εταιρείας, γιατί έως ότου ο Σουλτάνος πάρει τη συγκατάθεση του τσάρου, θα υπήρχε αρκετός χρόνος για την εδραίωση της επανάστασης. Από την άλλη πλευρά, οι πλούσιοι πόροι των Ηγεμονιών θα μπορούσαν να διατεθούν για τη συντήρηση των επαναστατικών στρατευμάτων.

(πηγή: « Ιστορία των Ελλήνων» τόμος 11 / εκδόσεις Δομή)

Η εξέλιξη της ελληνικής επανάστασης (1821-1827)

Η ευνοϊκή συγκυρία

- Στον νότιο ελλαδικό χώρο οι προϋποθέσεις για την επιτυχία της ελληνικής επανάστασης ήταν καλύτερες, αφού:
 - Οι ελληνικοί πληθυσμοί ήταν πυκνότεροι.
 - Ο οθωμανικός στρατός δεν ήταν ιδιαίτερα ισχυρός.
 - Μεγάλο μέρος των οθωμανικών δυνάμεων, στο διάστημα 1820-1822, πολεμούσε εναντίον του Αλή πασά της Ηπείρου.
 - Υπήρχαν πολλοί Φιλικοί που προετοιμάζαν κι ανέμεναν τον ξεσηκωμό.
 - Υπήρχαν ένοπλα σώματα Ελλήνων (**κλέφτες** κι **αρματολοί**).
 - Υπήρχαν **ελληνικά εμπορικά σκάφη** εφοδιασμένα με κανόνια.
 - Υπήρχαν πολλοί Έλληνες που διέθεταν σημαντική **πολεμική εμπειρία**, σε ξηρά και θάλασσα.
 - Το **ορεινό έδαφος** διευκόλυνε τον κλεφτοπόλεμο, σε Πελοπόννησο και Στερεά.

Επαναστατικές εστίες

- Η επανάσταση ξέσπασε σε διάφορα σημεία της Πελοποννήσου τον **Μάρτιο του 1821**. Έπειτα, επεκτάθηκε:

- στη **Στερεά Ελλάδα**
- την **Κρήτη**
- το **Αιγαίο**
- την **Ήπειρο**
- τη **Μακεδονία**
- και τη **Θράκη**.

- Επεκτάθηκε ακόμη και
 - στην **Κύπρο** και τη **Μικρά Ασία**.

Οι δυνάμεις των επαναστατών
ακολουθούσαν κάποιον
οπλάρχηγό δίχως να υπάρχει
κάποια **κεντρική εξουσία**

Η απελευθέρωση μιας τόσο μεγάλης περιοχής, όμως, ξεπερνούσε τις δυνατότητες του ελληνισμού. Η καταστολή της επανάστασης ήταν άμεση, όπου:

- Οι περιοχές ήταν πεδινές (π.χ. στη Μακεδονία και στη Θεσσαλία).
- Οι περιοχές ήταν κοντά στο οθωμανικό κέντρο και η κινητοποίηση του οθωμανικού στρατού ήταν εύκολη και γρήγορη (π.χ. στη Θράκη, στη Μικρά Ασία, στην Κύπρο). **Έτσι, η επανάσταση εδραιώθηκε στην Πελοπόννησο, στη Στερεά Ελλάδα και σε ορισμένα νησιά του Αιγαίου.**

- Οι πρωταγωνιστές της επανάστασης:
 - ΣΤΕΡΙΑ: Θ. Κολοκοτρώνης, Γ. Καραϊσκάκης, Οδ. Ανδρούτσος, Μάρκος Μπόταρης
 - ΘΑΛΑΣΣΑ: Κ. Κανάρης, Α. Μιαούλης
 - ΓΥΝΑΙΚΕΣ: Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα, Μαντώ Μαυρογένους

Τα σημαντικότερα γεγονότα της Ελληνικής επανάστασης (1821-1827)

1821-1822

Η φάση των επιτυχιών

- Μάχη στην Αλαμάνα (Αθανάσιος Διάκος)
- Μάχη στο κάνι της Γραβιάς (Ο. Ανδρούτσος)

Η θεναρή αντίσταση των οπλαρχηγών της Σιερεάς Ελλάδας απέναντι στα τουρκικά στρατεύματα που κατέβαιναν για να πνίξουν την επανάσταση στην Πελοπόννησο, ανακόπτει την πορεία τους.

23 Σεπτεμβρίου 1821

- Η Άλωση της Τριπολιτσάς διοικητικού κέντρου της Πελοποννήσου και σημαντικότερου στρατιωτικού κέντρου της νότιας Ελλάδας, υπήρξε καθοριστική. Πραγματοποιήθηκε από δυνάμεις με επικεφαλής το **Θεόδωρο Κολοκοτρώνη**

Αντίποινα των Τούρκων

- Οι Τούρκοι αρχικά απάντησαν με αντίποινα εις βάρος του άμαχου πληθυσμού στην Κωνσταντινούπολη, στη Σμύρνη, στη Θράκη, στην Κύπρο και αλλού.
- Στη διάρκεια τους απαγχονίστηκε ο πατριάρχης Γρηγόριος Ε' (10 Απριλίου 1821)
- Κατέλαβαν τη Χίο (Πάσχα του 1822) και κατέσφαξαν τον ελληνικό πληθυσμό της (23.000 νεκροί και 47.000 αιχμάλωτοι), γεγονός που προκάλεσε μεγάλη συγκίνηση στην Ευρώπη.

Η απάντηση των Ελλήνων

- Σε απάντηση για τη σφαγή της Χίου ο Κ. Κανάρης και οι άνδρες του ανατίναξαν, την τουρκική ναυαρχίδα στο λιμάνι της Χίου.
- Ο Θ. Κολοκοτρώνης διέλυσε στα Δερβενάκια της Αργολίδας (26 Ιουλίου 1822) τη στρατιά του Δράμαλη (25.000 στρατιώτες) που είχε φτάσει στην Πελοπόννησο με σκοπό την ανακατάληψη της Τριπολιτσάς.

1824

- Ο σουλτάνος έρχεται σε συμφωνία με το Μοχάμετ Άλι της Αιγύπτου, προσφέροντας αντάλλαγμα για τη βοήθειά του, την Κρήτη και την Πελοπόννησο.
- Ο αιγυπτιακός στρατός καταπνίγει την επανάσταση στην Κρήτη και καταστρέφει τη Κάσο
- Ο τουρκικός στρατός καταστρέφει τα Ψαρά
- **Αύγουστος 1824:** Ναυμαχία του Γέροντα: ο ελληνικός στόλος με αρχηγό τον **Ανδρέα Μιαούλη** νικάει τον τουρκοαιγυπτιακό στόλο

1825-1827

Η φάση της κάμψης

➤ 1825

- Στις αρχές του έτους ο **Ιμπραήμ** (θετός γιος του Μοχάμετ Άλι της Αιγύπτου) αποβιβάζεται στην Πελοπόννησο με καλά οργανωμένο στρατό και χωρίς αντίσταση ανακαταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της
- **20 Μαΐου 1825:** Μάχη στο Μανιάκι, όπου ο Παπαφλέσσας πέφτει μαχόμενος ηρωικά, προσπαθώντας να σταματήσει τον Ιμπραήμ
- **13 Ιουνίου 1825:** Μάχη στους Μύλους/Δημήτριος Υψηλάντης, Μαυρομιχάλης και Μακρογιάννης καταφέρνουν να πλήξουν τις δυνάμεις του Ιμπραήμ
- **Τον Απρίλιο** του ίδιου έτους αρχίζει η πολιορκία του Μεσολογγίου από στεριά και θάλασσα ταυτόχρονα από Τούρκους και Αιγύπτιους

➤ 1826

- **Απρίλιος** (ξημερώνοντας η 11^η του μηνός) λήγει η πολιορκία του Μεσολογγίου με την ηρωική έξοδο των πολιορκημένων κατοίκων
- Η επανάσταση κινδυνεύει να σβήσει . Μόνο στην Στερεά Ελλάδα πραγματοποιούνται ακόμα επιχειρήσεις με επικεφαλής το Γεώργιο Καραϊσκάκη

➤ 1827

- Ο Καραϊσκάκης σκοτώνεται στο Φάληρο τον **Απρίλιο του 1827**
- Οι Τούρκοι καταλαμβάνουν την Ακρόπολη της Αθήνας

• Η ναυμαχία του Ναυαρίνου (8 Οκτωβρίου 1827)

Κι ενώ ενισχύεται η αίσθηση ότι η επανάσταση σβήνει , **οι Μεγάλες Δυνάμεις** (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία) η κάθε μια για δικούς της λόγους αποφασίζουν την **ειρήνευση** και τη **δημιουργία αυτόνομου ελληνικού κράτους** . Υπογράφουν έτσι τη συνθήκη του Λονδίνου ή Ιουλιανή συνθήκη (**6 Ιουλίου 1827**) . Η άρνηση του σουλτάνου να αποδεχθεί τη ρύθμιση προκαλεί την ένοπλη παρέμβαση των Δυνάμεων: **στη Ναυμαχία του Ναυαρίνου** οι στόλοι των τριών δυνάμεων συνέτριψαν τον τουρκοαιγυπτιακό στόλο.

**Πρώτες προσπάθειες των επαναστατημένων Ελλήνων
για συγκρότηση κράτους**

- Προκειμένου να εδραιωθεί η επανάσταση, η πολιτική οργάνωση των περιοχών που απελευθερώνονταν, ήταν πλέον ανάγκη ζωτικής σημασίας για τους Έλληνες.
- Δημιουργούνται έτσι οι τοπικοί οργανισμοί ➡ **Ήταν πολιτικοί σχηματισμοί τοπικού χαρακτήρα, ένα είδος τοπικών κυβερνήσεων, οι οποίοι σχηματίστηκαν για να καλύψουν τις εξής ανάγκες:**

1. τον ανεφοδιασμό των ελληνικών στρατευμάτων
2. την πολιτική οργάνωση των περιοχών που απελευθερώνονταν
3. τη διαχείριση των **εθνικών γαιών*** ή των **εθνικών κτημάτων**

{***Εθνικές Γαίες** ή **Εθνικά Κτήματα** ονομάστηκαν οι αγροτικές εκτάσεις που ανήκαν σε μουσουλμάνους ιδιώτες, στο οθωμανικό κράτος ή σε μουσουλμανικά θρησκευτικά ιδρύματα και οι οποίες στη διάρκεια της Επανάστασης περιήλθαν στη δικαιοδοσία της ελληνικής διοίκησης.}

- **Οι περισσότεροι τοπικοί οργανισμοί ελέγχονταν από:**
Προεστούς, Φαναριώτες, Ιεράρχες
- **Η παρουσία σε αυτούς, εκπροσώπων των κατώτερων τάξεων ήταν σπάνια.**

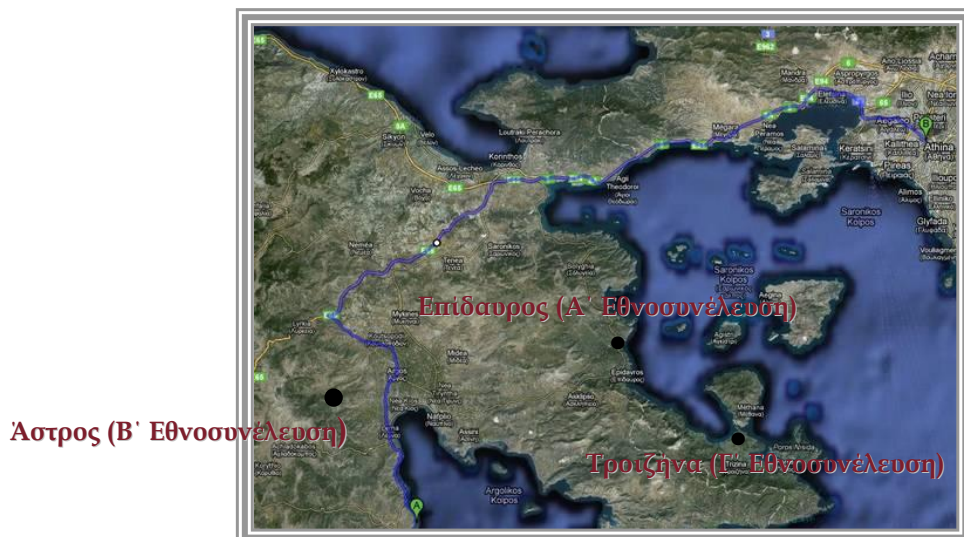
Ανάμεσα στους πολλούς οργανισμούς που δημιουργήθηκαν, οι σημαντικότεροι ήταν:

- ✚ **Πελοποννησιακή γερουσία:** συστήθηκε με πρωτοβουλία Πελοποννησίων προεστών, δίχως τη συμμετοχή κανενός άλλου φορέα του αγώνα.
- ✚ **Γερουσία της Δυτικής χέρσου Ελλάδος** (Δ. Στερεά Ελλάδα) : είχε επικεφαλής το Φαναριώτη πολιτικό **Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο.**
- ✚ **Άρειος Πάγος:** διοικούσε την Ανατολική στερεά Ελλάδα και είχε επικεφαλής τον επίσης Φαναριώτη **Θεόδωρο Νέγρη.**

Η συγκρότηση τοπικών οργανισμών βοηθάει στην αντιμετώπιση επειγόντων προβλημάτων αλλά **φέρνει στην επιφάνεια και διαμάχες.**

- Οπληρχηγοί και φιλικοί συσπειρώνονται γύρω από το Δ. Υψηλάντη, που φτάνει ως εκπρόσωπος του αδερφού του να αναλάβει τον αγώνα.
- Κατηγορούν τους προεστούς ότι μονοπωλούν τη διαχείριση της εξουσίας.
- Οι προεστοί αρνούνται να συνεργαστούν με τον Υψηλάντη.
- Η σύρραξη που απειλείται αποφεύγεται την τελευταία στιγμή χάρη στον Κολοκοτρώνη

- **Η ανάγκη ενιαίας διεύθυνσης του Αγώνα οδήγησε στην απόφαση:**
 - ✓ της κατάργησης των τοπικών οργανισμών και
 - ✓ της δημιουργίας κεντρικής διοίκησης.
- **Προκηρύχθηκαν εκλογές για την ανάδειξη παραστατών, δηλαδή εκπροσώπων του λαού, που θα αποτελούσαν την Εθνική Συνέλευση.**

ΑΝΑΓΚΗ
ενιαίας διεύθυνσης του Αγώνα
ΑΠΟΦΑΣΗ
κατάργησης των τοπικών
οργανισμών και δημιουργίας
κεντρικής εξουσίας διοίκησης.

Α' ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Επίδαυρος
Δεκέμβριος 1821
«Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου»
ψήφισε
το πρώτο ελληνικό σύνταγμα, το:
ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

Η διοίκηση αποτελείται από
δύο σώματα:
Εκτελεστικό (κυβέρνηση)
Α. Μαυροκορδάτος
Βουλευτικό
Δ Υψηλάντης

Έντονα επηρεασμένο
από τα συντάγματα της
Γαλλικής επανάστασης
ανακηρύσσει την ελληνική
ανεξαρτησία και θεσπίζει το
πολίτευμα **της αβασιλεύουσας**
δημοκρατίας.

Β' ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Άστρος Κυνουρίας
Μάρτιος-Απρίλιος 1823
Καταργούνται όλοι οι τοπικοί
οργανισμοί καθώς και το αξίωμα του
αρχιστρατήγου.
Εγκρίνεται μια τροποποιημένη
εκδοχή του Συντάγματος της
Επιδαύρου,
Ο νόμος της Επιδαύρου

Γ' ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Επίδαυρος 1826
Διαλύεται σχεδόν αμέσως μετά
την είδηση της πτώσης του
Μεσολογγίου.
Συγκλείεται ξανά την άνοιξη
του 1827 στην
ΤΡΟΙΖΗΝΑ.

Εκλέγει τον **Ιωάννη Καποδίστρια**
Κυβερνήτη της Ελλάδος
με θητεία 7 ετών.
Ψηφίζει το
Πολιτικό Σύνταγμα της Ελλάδος,
το πιο δημοκρατικό σύνταγμα της
εποχής του, βασισμένο στη
διάκριση των εξουσιών

Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

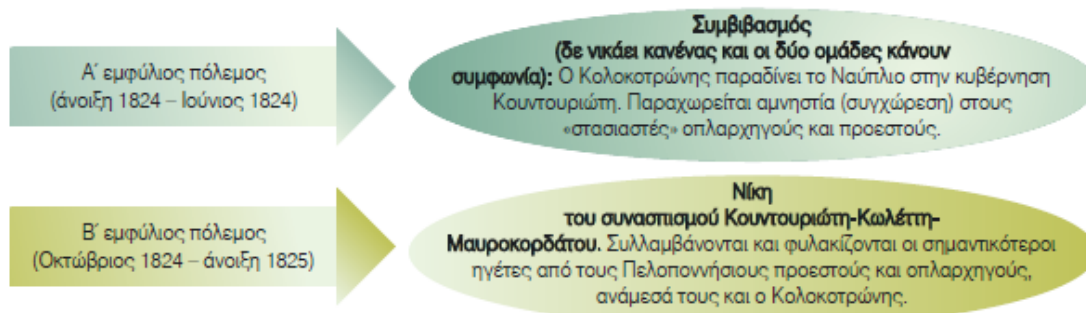
Η πολιτική ένταση οδήγησε **σε εμφύλια σύρραξη**. Εκδηλώθηκε το φθινόπωρο του 1823:

- αρχικά ως σφοδρή πολιτική σύγκρουση
- στη συνέχεια ως ανοιχτή ένοπλη σύγκρουση

Φάσεις του εμφύλιου πολέμου:

- Α' φάση: φθινόπωρο 1823 – καλοκαίρι 1824
- Β' φάση: Ιούλιος 1824 – Ιανουάριος 1825

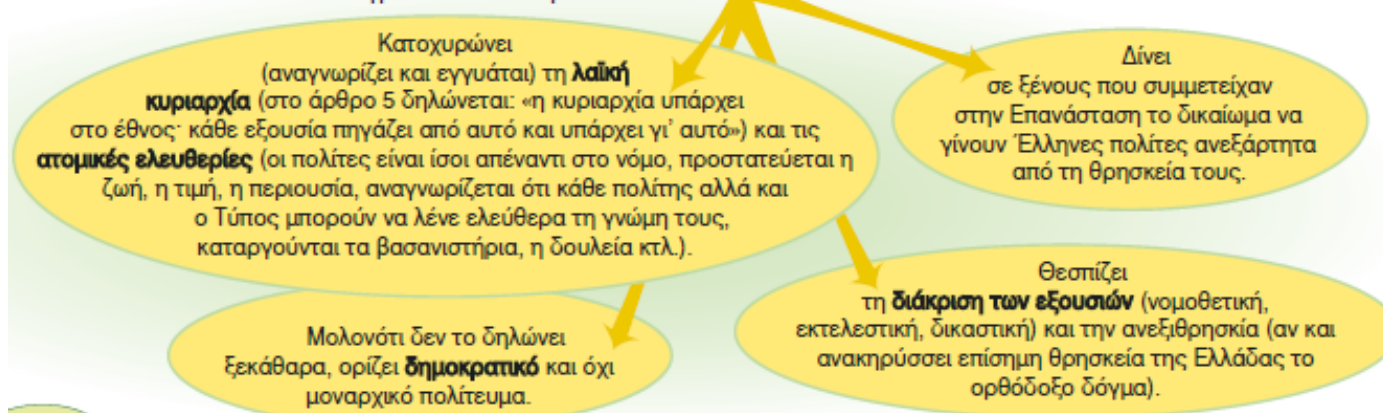
Αντίπαλα στρατόπεδα	
Όσοι διέθεταν εξουσία προεπαναστατικά δηλ. πρόκριτοι, ιεράρχες, Φαναριώτες	Όσοι αναδείχθηκαν στα πεδία των μαχών δηλ. οπληρχηγοί, Φιλικοί
και τώρα επεδίωκαν να τη διατηρήσουν (κύριοι εκπρόσωποι: Α. Μαυροκορδάτος, Ι. Κωλέττης κ. α	και θεωρούσαν αυτονόητη τη συμμετοχή τους στα κοινά (κύριος εκπρόσωπος: Θ. Κολοκοτρώνης)
Αιτίες της σύγκρουσης	
τοπικιστικές αντιθέσεις, διαφωνίες για τη διαχείριση των χρημάτων του δανείου από την Αγγλία, οι προσωπικές αντιπαλότητες και φιλοδοξίες	

.....**λίγη ακόμη ιστορία** (πηγή: <http://repository.edulll.gr/261> Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο)

Δημοκρατικό και φιλελεύθερο

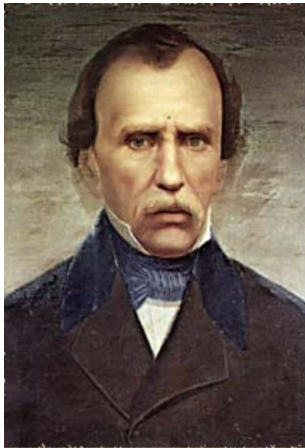
Το σύνταγμα του 1827 ανάμεσα στ' άλλα:

Διαβάστε το παράθεμα 1. στη σελ. 33 του βιβλίου σας κα στη συνέχεια συμπληρώστε του παρακάτω πίνακα με τις σωστές απαντήσεις:

Σε ποια περίοδο της ιστορίας αναφέρεται το παράθεμα;	
Ποιος μιλάει;	
Σε ποια ομάδα Ελλήνων απευθύνεται;	
Ποιο γεγονός προσπαθεί να αποτρέψει;	
Ποια επιχειρήματα χρησιμοποιεί για να πείσει;	

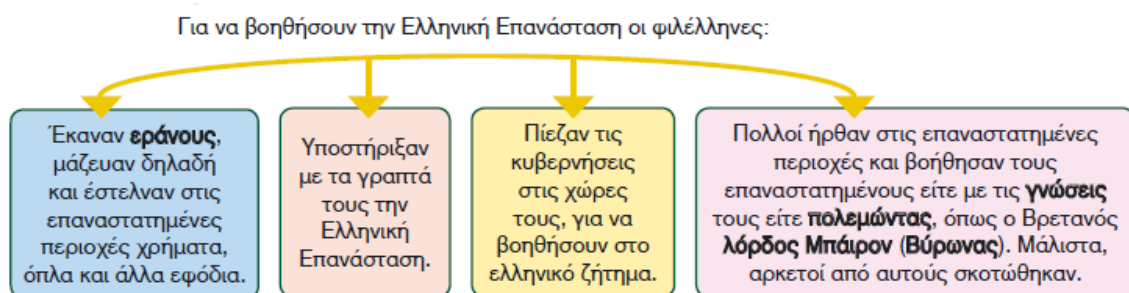
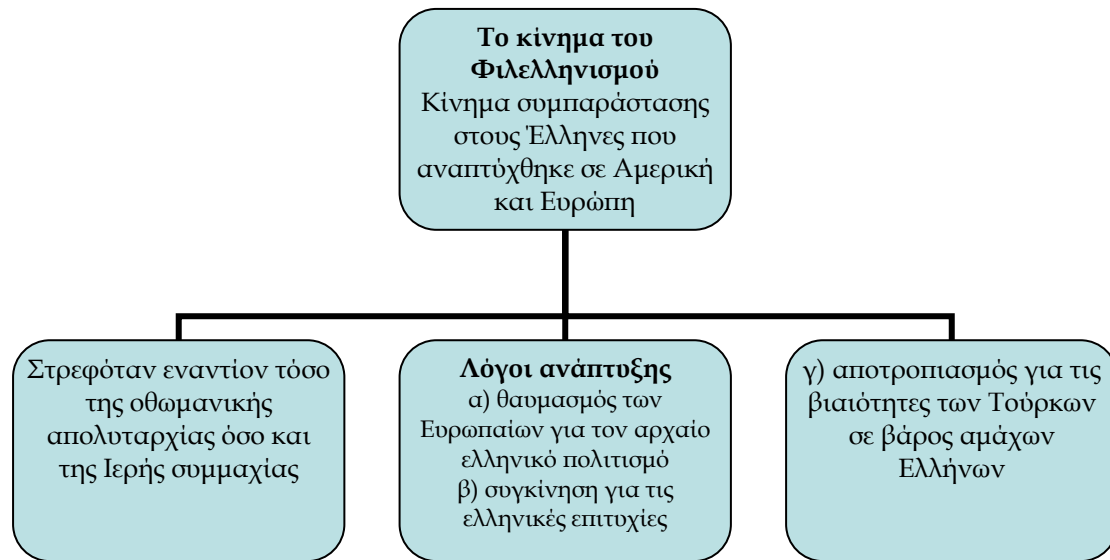
Στη συνέχεια προσπαθήστε χρησιμοποιώντας **μόνο** τις απαντήσεις του πίνακα να γράψετε ένα σύντομο κείμενο το οποίο θα περιγράφει την πολιτική ένταση που επικρατεί μεταξύ των Ελλήνων λίγο πριν ξεσπάσει ο εμφύλιος πόλεμος.

Από την αρχή της Επανάστασης οι Έλληνες προσπαθούν να εξασφαλίσουν τη συμπάρταση των Ευρωπαίων, τόσο των ηγετών όσο και των λαών.		
➤ Προσπαθούν με κάθε τρόπο να τους πείσουν ότι: Δεν πρόκειται για μια κοινωνικο-αναιρεπτική επανάσταση αλλά για έναν ΕΘΝΙΚΟ ΑΓΩΝΑ με μοναδικό στόχο την ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ		
➤ Όμως η διεθνής συγκυρία είναι ιδιαίτερα ΔΥΣΜΕΝΗΣ: ▪ Οι Ευρωπαϊκές δυνάμεις προσπαθούν μετά τη νίκη τους, επί του Ναπολέοντα να αποτρέψουν πολέμους και ταραχές και να διαμορφώσουν ισορροπίες ▪ Η Ευρώπη βιώνει την ΠΑΛΙΝΟΡΘΩΣΗ		
➤ Η στάση των Δυνάμεων έναντι της ελληνικής επανάστασης ➤ Πρώτη φάση (1821-1822): απόλυτα αρνητική στάση. ▪ οι δυνάμεις κρατάνε σταθερά αρνητική στάση απέναντι στην ελληνική επανάσταση. Η πολιτική τους καθορίζεται, όχι μόνο από τα επιμέρους συμφέροντα της κάθε χώρας, αλλά και από την κοινή τους επιθυμία να εμποδίσουν τη διάλυση του οθωμανικού κράτους ➤ Ως αποτέλεσμα, ο τσάρος: ▪ καταδίκασε το κίνημά του Αλ. Υψηλάντη στις Ηγεμονίες ▪ τον διέγραψε από τους καταλόγους του ρωσικού στρατού. ➤ Οι αποφασιστικής σημασίας παρεμβάσεις του Ι. Καποδίστρια, έσωσαν την επανάσταση και σταδιακά διαμόρφωσαν πιο ευνοϊκή ευρωπαϊκή πολιτική απέναντι στους επαναστατημένους Έλληνες.		
➤ Μεταστροφή της κατάστασης ▪ Η Αγγλία εκτιμά ότι ένα ελληνικό κράτος θα ήταν χρήσιμος συνεργάτης στην νοτιοανατολική Μεσόγειο ▪ 1823: Ο Άγγλος υπουργός εξωτερικών Τζ. Κάνιγκ αναγνωρίζει τους Έλληνες ως εμπόλεμη δύναμη ▪ Η Ρωσία ανησυχεί μήπως χάσει την επιρροή της στους Έλληνες και έτσι: το 1824 γνωστοποιεί το σχέδιο των τριών τμημάτων, που προέβλεπε το σχηματισμό τριών αυτόνομων ελληνικών ηγεμονιών (απορρίπτεται και από τους Έλληνες και από το Σουλτάνο)		
➤ Αγγλορωσικές επιρροές ▪ Η Αγγλία κερδίζει έδαφος: η κυβέρνηση Κουντουριώτη προωθεί τη σύναψη 2 δανείων από την Αγγλία (1824-1825) βάζοντας ως υποθήκη τα εθνικά κτήματα ▪ Λίγο αργότερα κάποιοι Έλληνες υπογράφουν την πράξη προστασίας (έγγραφο με το οποίο ζητούσαν από την Αγγλία προστασία) Ο Δ. Υψηλάντης αρνείται να την υπογράψει		
➤ 1823-1825 / Δημιουργία κομμάτων ▪ Οι Έλληνες νομίζοντας ότι η λύση θα έρθει από τις δυνάμεις δημιουργούν στην Ελλάδα κόμματα: α) αγγλικό κόμμα, β) γαλλικό κόμμα, γ) ρωσικό κόμμα		
		

Αλ. Μαυροκορδάτος
(αγγλικό κόμμα)

Ι. Κωλλέτης
(γαλλικό κόμμα)

Ανδρέας Μεταξάς
(ρωσικό κόμμα)

Προς την ίδρυση ανεξάρτητου ελληνικού κράτους:

6 Ιουλίου 1827 (Συνθήκη του Λονδίνου)

- Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία αποφασίζουν την ίδρυση αυτόνομου ελληνικού κράτους
- Ο σουλτάνος αρνείται να αποδεχθεί τη συνθήκη
- Προκαλείται η ένοπλη επέμβαση των Δυνάμεων στη **ΝΑΥΜΑΧΙΑ του ΝΑΒΑΡΙΝΟΥ** (8 Οκτωβρίου 1827) όπου οι δυνάμεις κατέστρεψαν ολοσχερώς τον τουρκοαιγυπτιακό στόλο.

1828-1829

- ήττα της Τουρκίας στο ρωσοτουρκικό πόλεμο
- ο σουλτάνος υποχρεώνεται να δεχτεί όλες τις μέχρι τότε αποφάσεις των Δυνάμεων σχετικά με το ελληνικό ζήτημα.

22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1830

Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία υπογράφουν το

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

η 1^η επίσημη διεθνής διπλωματική πράξη που αναγνωρίζει την Ελλάδα κράτος ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ & ΚΥΡΙΑΡΧΟ

Η επικράτεια του πρώτου ελληνικού κράτους (1830).

Το νέο ελληνικό κράτος **περιλαμβάνει** τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο και τις Κυκλάδες.
Εκτείνεται νότια της συνοριακής γραμμής που ορίζεται από τους ποταμούς Αχελώο και Σπερχειό.

ΕΝΟΤΗΤΑ 12^η

Η ωρίμανση τη βιομηχανικής επανάστασης

Με τον όρο βιομηχανική επανάσταση, ονομάζουν οι ιστορικοί, τη μετάβαση από την αγροτική-χειρωνακτική οικονομία στη βιομηχανική οικονομία, καθώς και τις τεράστιες οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και πολιτιστικές μεταβολές που η μετάβαση αυτή προκάλεσε

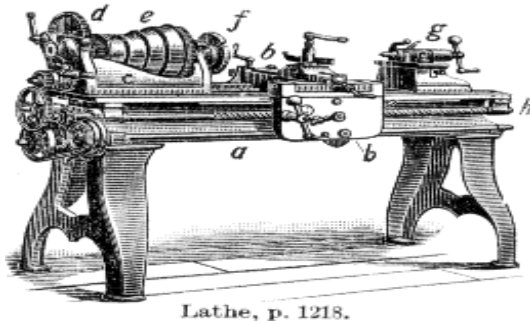
Ξεκίνησε από την Αγγλία στο δεύτερο μισό του 18^{ου} αιώνα και από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα εξαπλώνεται με γρήγορους ρυθμούς σε νέες περιοχές της Ευρώπης καθώς και στις ΗΠΑ

Κύρια γνωρίσματα της βιομηχανικής επανάστασης

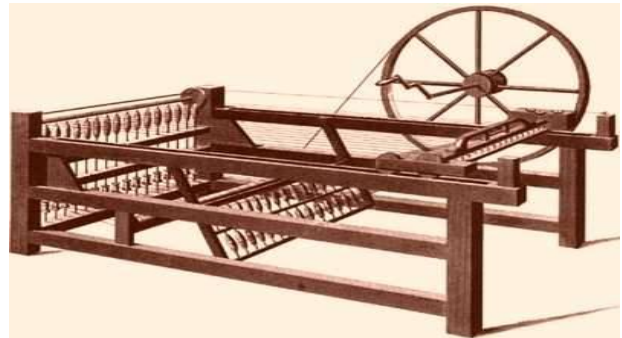
- Εκτεταμένη χρήση νέων τεχνικών μέσων (κυρίως της ατμομηχανής) που περιορίζαν τη χειρωνακτική εργασία, αυξάνοντας την παραγωγή και μειώνοντας το κόστος των προϊόντων
- Αξιοποίηση νέων μορφών ενέργειας (κυρίως του άνθρακα)
- Εφαρμογή καινοτομιών στη μεταλλουργία
- Συγκέντρωση των εργαζομένων στα εργοστάσια
- Υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης

Η εξάπλωση της βιομηχανικής επανάστασης:

- Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα εξαπλώνεται με γρήγορους ρυθμούς σε νέες περιοχές της Ευρώπης, καθώς και στις Η.Π.Α, χάρη στην αδιάκοπη πρόοδο της υφαντουργίας και της μεταλλουργίας.

Τόρνος :χρησιμοποιούνταν στην κατασκευή μεταλλικών εξαρτημάτων για μηχανές

Κλωστική μηχανή (μηχανική άνεμη)
« κλώστρια Τζένη»

• **Μετά το 1880 νέοι βιομηχανικοί κλάδοι αναπτύσσονται:**

- Η χημεία περνά από το χώρο του εργαστηρίου στη μαζική παραγωγή και γεννιέται η οργανική χημεία, χάρη στην οποία έχουμε παραγωγή:

- μεγάλων ποσοτήτων συνθετικών βαφών
- λιπασμάτων
- πλαστικών υλών
- εκρηκτικών

Χάρη στη χημεία επίσης αναπτύσσονται οι βιομηχανίες:

- φαρμάκων
 - ψυγείων
 - φωτογραφικών και κινηματογραφικών ειδών
- } πρωτοπόρος αναδεικνύεται η Γερμανία

Ηλεκτρισμός

- Η κυριότερη ανακάλυψη του δεύτερου μισού του 19ου αιώνα ήταν ο **ηλεκτρισμός**, που είχε πολλές τεχνολογικές εφαρμογές (φωτισμός, ηλεκτρικοί κινητήρες, παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από νερό).

Οι συγκοινωνίες και οι
επικοινωνίες

σιδηρόδρομος

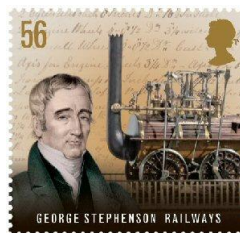
ατμόπλοιο

αυτοκίνητο

αεροπλάνο

τηλέφωνο

Morse Telegraph Key
(circa 1844)

- Η βιομηχανική ανάπτυξη επιταχύνθηκε από την πρόοδο στις **συγκοινωνίες** και στις **επικοινωνίες**.
- Το 1825, στη Βρετανία, κινήθηκε ο πρώτος σιδηρόδρομος, που σιγά-σιγά βελτιώθηκε. (Ο Άγγλος μηχανικός **Στήβενσον** κίνησε την πρώτη ατμάμαξα). Ακολούθησαν τα **ηλεκτροκίνητα τραμ** και ο υπόγειος σιδηρόδρομος (**μετρό**). Στη θάλασσα τα **ατμόπλοια** αντικατέστησαν τα ιστιοφόρα.
- Ο **σιδηρόδρομος** και το **ατμόπλοιο** ήταν τα σημαντικότερα μεταφορικά μέσα της νέας εποχής. Μειώθηκε σημαντικά ο χρόνος και το κόστος του ταξιδιού. Οι μεταφορές γίνονται **γρηγορότερα** και **ευκολότερα**.
- Κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα κατασκευάστηκε το **αυτοκίνητο** και άρχισαν οι πρώτοι πειραματισμοί για την κατασκευή **αεροπλάνου**. (Το 1903 οι αδελφοί Ράιτ έκαναν 3 πτήσεις σε μικρές αποστάσεις.) Το πετρέλαιο, ως καύσιμο των κινητήρων, απέκτησε μεγάλη αξία.
- Η εφεύρεση του ηλεκτρικού και του ασύρματου **τηλέγραφου**, καθώς και του **τηλεφώνου**, δημιούργησαν επανάσταση στις επικοινωνίες καθιστώντας τις ευκολότερες.
- Το δίκτυο μεταφορών και επικοινωνιών **κάλυψε ολόκληρο τον κόσμο** και αυτό είχε σημαντικές οικονομικές συνέπειες.

Ο νέος τρόπος οργάνωσης της οικονομίας ονομάστηκε:

Οικονομία της ελεύθερης αγοράς / καπιταλισμός / κεφαλαιοκρατία. Ιδεολογική βάση του νέου συστήματος υπήρξε

Ο οικονομικός φιλελευθερισμός = οι επιχειρηματίες μπορούν να κάνουν ό,τι έκριναν αναγκαίο για το κέρδος · το ατομικό συμφέρον προτάσσεται του κοινωνικού

Δραστηριότητες / Μελέτη και επεξεργασία πηγών

- 1) Παρατηρήστε τις εικόνες στη σελίδα **41** του βιβλίου σας γράψτε ένα σύντομο κείμενο για τις μεταβολές που συντελούνται μέσα σε λίγες μόνο δεκαετίες στις τεχνικές εξόρυξης του άνθρακα.
- 2) Αφού μελετήσετε προσεκτικά τα παραθέματα που σας δίνονται, καθώς και το παράθεμα 2 στη σελίδα 42 του βιβλίου σας και με τη βοήθεια των όσων έχετε διδαχθεί, γράψτε ένα κείμενο 5 παραγράφων με τίτλο: **«οι μεγάλες αλλαγές στις μεταφορές και στις επικοινωνίες στο πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα»**.

Να πλέουν τα ατμόπλοια με ασφάλεια και γρήγορα μπορεί να θεωρηθεί τέχνη εντελώς καινούργια, χάρη στις μηχανές με φωτιά [=τις ατμομηχανές]. Ήδη η τέχνη αυτή βοήθησε να αναπτυχθούν γρήγορες και τακτικές επικοινωνίες στη θάλασσα, αλλά και στους μεγάλους ποταμούς της παλιάς και της νέας ηπείρου. Βοήθησε να διασχίσουμε περιοχές ακατοίκητες, όπου άλλοτε δεν μπορούσαμε καν να πλησιάσουμε. Βοήθησε να μεταφερθεί ο πολιτισμός σε απομακρυσμένα σημεία της γης. Η ναυσιπλοΐα, χάρη στις μηχανές με φωτιά, [...] μπορεί να ενώσει τους λαούς της γης σαν να κατοικούσαν όλοι στο ίδιο μέρος.

Σαντί Καρνό, Σκέψεις σχετικά με την κινητήρια δύναμη της

Το 1842 ο Σάμουελ Μορς δημιούργησε ένα ειδικό αλφάβητο για τον τηλεγράφο (σήματα μορς) που έκανε πιο εύκολη την επικοινωνία. Το κάθε γράμμα (όπως και οι δέκα αριθμοί) αποτελείται από τελείες και παύλες. Ένας από τους πιο εύκολους συνδυασμούς γραμμάτων είναι ... _ _ _ ..., δηλαδή SOS, που από τότε σημαίνει «κίνδυνος». Με κάποιες αλλαγές, το αλφάβητο αυτό μπόρεσε να καλύψει και τα ελληνικά γράμματα.

Το κείμενο πρέπει να είναι γραμμένο ως εξής:

Ξεκινήστε με μια σύντομη εισαγωγή. Αναφέρετε ποιες μεγάλες αλλαγές έγιναν στις μεταφορές και στις επικοινωνίες στο 19ο αιώνα.

Στην επόμενη παράγραφο εξηγήστε γιατί έγιναν αυτές οι αλλαγές και πού μπορεί να οφείλονται.

Στη συνέχεια γράψτε μια παράγραφο μιλώντας αναλυτικά για τις αλλαγές στις μεταφορές. Γιατί μπορούν να θεωρηθούν επαναστατικές; Πώς τις είδαν οι σύγχρονοί τους;

Στην επόμενη παράγραφο μιλήστε αναλυτικά για τις αλλαγές στις επικοινωνίες. Γιατί μπορούν να θεωρηθούν αυτές σημαντικές; Τι άλλαξε; Τι ρόλο μπορεί να έπαιξαν οι αλλαγές αυτές στις δραστηριότητες των ανθρώπων;

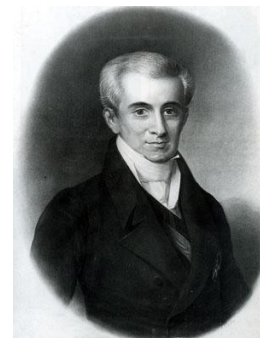
Τελειώστε το κείμενό σας με ένα σύντομο επίλογο όπου θα ανακεφαλαιώνετε όσα είπατε παραπάνω.

Οι κύριες κοινωνικές μεταβολές που έφερε η βιομηχανική επανάσταση	
Α. ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ	
1. Εσωτερική μετανάστευση	2. Εξωτερική μετανάστευση
Οι πόλεις πυκνώνουν, δημιουργούνται προάστια.	Κατευθύνθηκε στις Η.Π.Α. , Καναδά και Αυστραλία
Β. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ	
1. Αριστοκράτες-μεγαλογαιοκτήμονες	Παρέμεναν πανίσχυροι
2. Αστοί	Η πλέον κυρίαρχη τάξη
3. Αγρότες	Αποτελούσαν την πλειοψηφία, ζούσαν υπό ασταθείς συνθήκες
4. Εργάτες	Εργάζονταν 12-16 ώρες, ζούσαν κάτω από άθλιες συνθήκες, πέθαιναν νέοι.

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΥ
Συνδικαλισμός: Συλλογική δραστηριότητα ανθρώπων που ασκούν το ίδιο επάγγελμα και δραστηριοποιούνται με στόχους την προάσπιση των κοινών τους συμφερόντων και την προβολή των διεκδικήσεών τους. Μορφές συνδικαλισμού είναι η ίδρυση επαγγελματικών ενώσεων (σωματείων, συνδικάτων), η συλλογική προβολή και διεκδίκηση αιτημάτων, η απεργία κτλ.
1830: Οι εργάτες διεκδικούν οργανωμένα την ικανοποίηση των αιτημάτων τους (δωρη εργασία)
1830: Η Αγγλική Ένωση Εργατών δημοσιεύει τη Χάρτα του λαού με την οποία διατυπώνουν πολιτικά αιτήματα.
1^η Μαΐου 1886: Η εργατική απεργία στο Σικάγο με αίτημα την καθιέρωση οκτάωρης εργασίας πνίγεται στο αίμα.
Τέλη 19^{ου} αιώνα: α) οι ώρες εργασίες μειώνονται σε 10, β) δημιουργούνται ταμεία ασφάλισης (οικονομική στήριξη των εργατών σε εργατικά ατυχήματα, ασθένεια, απόλυση) γ) υπογραφή συλλογικών συμβάσεων εργασίας που ορίζουν τις κατώτερες αμοιβές.
Από το 1864 και μετά ιδρύονται εργατικά σωματεία, εργατικά κόμματα που προσπαθούν να ανέλθουν στην κυβέρνηση μέσα από εκλογές.

ΕΝΟΤΗΤΑ 17^η : Ο Ιωάννης Καποδίστριας ως κυβερνήτης της Ελλάδας (1828-1831)

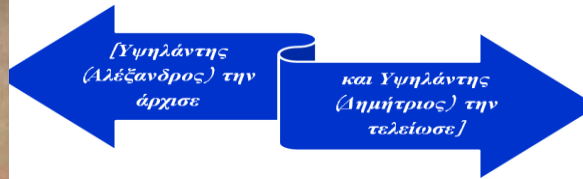
- Εκλέγεται Κυβερνήτης της Ελλάδας από τη συνέλευση της Τροιζήνας (άνοιξη 1827) για 7 χρόνια
- 1828: Άφιξη στο Ναύπλιο
- Η κατάσταση στην οποία βρίσκεται τη χώρα ο Καποδίστριας:
 - ο λαός εξαθλιωμένος
 - ληστές και πειρατές ελέγχουν μεγάλες περιοχές
 - ο αιγυπτιακός στρατός παραμένει στη ΝΔ Πελοπόννησο
 - τουρκικός στρατός στη Στερεά Ελλάδα
- Στο διπλωματικό πεδίο ο Καποδίστριας θέτει ως κύριους σκοπούς την:
 - **αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Ελλάδας**
 - **εξασφάλιση όσο το δυνατόν περισσότερων εδαφών για το ελληνικό κράτος**
- **Παράλληλα, επιδιώκει τη δημιουργία ενός σύγχρονου κράτους με ισχυρή κεντρική εξουσία** κατά τα πρότυπα των αναπτυσσόμενων κρατών της δυτικής Ευρώπης.
- Ο Καποδίστριας έθεσε τις βάσεις της οικονομίας, της δημόσιας διοίκησης, του στρατού και της εκπαίδευσης.

ΜΕΤΡΑ	
ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	Ανέστειλε τις αποφάσεις της Εθνοσυνέλευσης της Τροιζήνας και συγκέντρωσε στα χέρια του όλες τις εξουσίες. Η Δ' Εθνοσυνέλευση, (Άργος 1829) επικύρωσε αυτές τις αποφάσεις και έθεσε τις βασικές αρχές μιας μελλοντικής συνταγματικής αναθεώρησης
ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ	α) συγκρότηση τακτικών ενόπλων δυνάμεων, β) αξιοποίηση ορισμένων αγωνιστών, γ) ίδρυση του Λόχου των Ευελπίδων, δ) προσπάθεια για οργάνωση τακτικού πολεμικού ναυτικού, ε) καταπολέμηση πειρατείας.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	α) σχημάτισε ένα πρώτο κρατικό ταμείο, β) προχώρησε στην ίδρυση τράπεζας και την κοπή νομίσματος (φοίνικας), γ) εφάρμοσε αυστηρή λιτότητα στις δημόσιες δαπάνες, δ) εκσυγχρόνισε τη γεωργία (νέες καλλιέργειες, νέες μέθοδοι καλλιέργειας).
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	➢ ίδρυσε το ορφανοτροφείο της Αίγινας, στο οποίο λειτούργησαν ▪ τρία αλληλοδιδασκτικά σχολεία (αντίστοιχα των σημερινών δημοτικών αλλά τετραετούς φοίτησης) ▪ τρία ελληνικά σχολεία (αντίστοιχα των σημερινών γυμνασίων) ▪ αρκετά χειροτεχνεία (επαγγελματικές σχολές) ➢ το Πρότυπον Σχολείον στο οποίο σπούδαζαν οι δάσκαλοι που προορίζονταν για τα αλληλοδιδασκτικά ➢ το Κεντρικόν Σχολείον στο οποίο φοιτούσαν όσοι προορίζονταν για σπουδές στο εξωτερικό ➢ το Πρότυπον Αγροκήπιον (γεωργική σχολή) Πίστευε ότι τη δεδομένη στιγμή η εκπαίδευση θα έπρεπε να παρέχει βασικές γνώσεις και επαγγελματική κατάρτιση γι' αυτό δεν προχώρησε στην ίδρυση πανεπιστημίου.

Η ολοκλήρωση της επανάστασης

Η τελευταία –νικηφόρα– μάχη του Αγώνα, θα δοθεί στην Πέτρα της Βοιωτίας την 12η Σεπτεμβρίου 1829. Επικεφαλής των ελληνικών δυνάμεων ο **Δημήτριος Υψηλάντης**, ο οποίος θα κλείσει τον αγώνα που ο αδερφός του Αλέξανδρος είχε ξεκινήσει πριν οκτώ χρόνια

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Το Πρωτόκολλο της Ανεξαρτησίας / 3 Φεβρουαρίου 1830

Υπογράφεται από τις Μεγάλες Δυνάμεις και αναγνωρίζει την Ελλάδα ως κράτος **ανεξάρτητο** το

οποίο θα εκτείνεται νότια της συνοριακής γραμμής που ορίζεται από τους ποταμούς Αχελώο- Σπερχειό και περιλαμβάνει:

- Τη Στερεά Ελλάδα
- Την Πελοπόννησο
- Τα νησιά του Αργοσαρωνικού
- Την Εύβοια
- Τις Κυκλάδες
- Τις Σποράδες

Χάρη στους επιδέξιους χειρισμούς του Καποδίστρια τα σύνορα της Ελλάδας θα επεκταθούν νοτιώς της γραμμής Αμβρακικού- Παγασητικού με τη συνθήκη της **Κωνσταντινούπολης, 1832**, η οποία υπογράφεται ενώ ο Κυβερνήτης είναι πια νεκρός.

Η ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Η πολιτική του Καποδίστρια προκάλεσε **αντιδράσεις** από:

- Ισχυρούς προκρίτους (έχασαν το δικαίωμα να συλλέγουν φόρους, να δικάζουν και να είναι κυρίαρχοι στις επαρχίες τους)
- Πλούσιους πλοιοκτήτες όπως ο Γ. Κουντουριώτης (οι Υδραίοι ζητούσαν υπέρογκες αποζημιώσεις για την απώλεια των πλοίων τους στον αγώνα)
- Φαναριώτες όπως ο Α. Μαυροκορδάτος
- Φιλελεύθερους διανοούμενους όπως ο Κοραΐς (αυτοί καυτηρίαζαν τον αυταρχισμό του Καποδίστρια και ήθελαν σύνταγμα)

Ταυτόχρονα:

- η Αγγλία και η Γαλλία υποκινούσαν στάσεις εναντίον του, γιατί τον θεωρούσαν όργανο της Ρωσίας. Με το μέρος του Καποδίστρια ήταν ο λαός.
- Από τις αρχές του 1830 σημειώθηκαν εξεγέρσεις κατά του κυβερνήτη (με αποκορύφωμα την ανατίναξη στον Πόρο από τον Α. Μιαούλη των δύο μεγαλύτερων πολεμικών πλοίων).
- Όταν ο Καποδίστριας φυλάκισε τον πρόκριτο της Μάνης **Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη** θεωρώντας τον υπεύθυνο για αντικυβερνητικές ενέργειες, ο αδελφός του **Κωνσταντίνος** και ο γιος του **Γεώργιος** τον δολοφόνησαν στο **Ναύπλιο (Σεπτέμβριος του 1831)**.

Δραστηριότητες

1. Η άφιξη του Κυβερνήτη στο Ναύπλιο

Το λόγο στην υποδοχή του Καποδίστρια τον εκφώνησε ο φιλόσοφος, πολιτικός και κληρικός Θεόφιλος Καΐρης (1784–1853). Ανάμεσα στ' άλλα διαβάζουμε:

Αν [...] κατορθώσεις να σταματήσεις τις διχόνοιες, να διαλύσεις τις φατρίες, να κάνεις σεβαστούς [...] τους νόμους, να είναι ασφαλής για τον καθένα η ζωή, η τιμή, η ιδιοκτησία του' αν κάνεις τον κόσμο να πιστέψει στην ομόνοια, στη συμφωνία, στην αγάπη για την πατρίδα' αν οδηγήσεις τους πολιτισμούς της [=της πατρίδας] στην αληθινή δόξα, αν την κάνεις ευτυχισμένη γιατί στο εσωτερικό της υπάρχουν δίκαιοι νόμοι και γιατί ο στρατός της θριαμβεύει ενάντια στον [...] εχθρό της και [αν φροντίσεις] να είναι σταθερή και ακλόνητη η ανεξαρτησία της [...], πόσο δοξασμένος θα είσαι τότε!

Λόγος του Θεόφιλου Καΐρη κατά την τελετή υποδοχής του Καποδίστρια, 12 Ιανουαρίου 1828

Απόδοση στη σύγχρονη γλώσσα

3.53

Διαβάστε το παράθεμα και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- I.** Ποιος έγραψε το κείμενο και πότε;
- II.** Γράφτηκε την ίδια εποχή για την οποία μιλάει ή αργότερα; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.
- III.** Τι ζητάει ο συγγραφέας του κειμένου από τον Ιωάννη Καποδίστρια;
- IV.** Ποια μέτρα πήρε ο Ι. Καποδίστριας για να ανταποκριθεί στ συγκεκριμένο αίτημα;
- V.** Εξηγήστε γιατί τα μέτρα αυτά ανταποκρίνονται στο αίτημα.
- VI.** Ποιοι μπορεί να ήταν ενάντια στα μέτρα αυτά και για ποιους λόγους ο καθένας;

2. Η διακυβέρνηση του Καποδίστρια

Στα παρακάτω αποσπάσματα διαβάζουμε δύο διαφορετικές απόψεις για το πώς κυβέρνησε ο Ιωάννης Καποδίστριας. Το πρώτο γράφτηκε από το Νικόλαο Δραγούμη (1809–1879), που εργαζόταν ως γραμματέας στο Γραφείο του Ιωάννη Καποδίστρια.

Εκεῖνος [ο Ιωάννης Καποδίστριας] [...] ήταν πολύ δραστήριος. Έτσι, μέσα σε είκοσι μέρες [από την άφιξή του] [...], πήρε μέτρα για τη ναυτιλία [...], επειδή είχε αυξηθεί η πειρατεία, ίδρυσε χρηματιστική τράπεζα, διαίρεσε το στρατό σε χιλιαρχίες, έφτιαξε μια επιτροπή από ανώτερους κληρικούς για να ρυθμίσουν τα σχετικά με την Εκκλησία, [...] και για να βοηθήσει τους φτωχούς, αφού δεν υπήρχαν αρκετά τρόφιμα, φρόντισε να καλλιεργηθούν πατάτες, για πρώτη φορά στην Ανατολή. Και νοιαζόταν μόνος του για όλα, κοπιάζοντας νύχτα μέρα.

Νικόλαος Πολίτης, Ιστορικές αναμνήσεις, έτος 1874

Απόδοση στη σύγχρονη γλώσσα

Π 3.61

Το δεύτερο απόσπασμα προέρχεται από έγγραφο που έστειλαν οι Υδραίοι στον Ιωάννη Καποδίστρια για να διαμαρτυρηθούν για τον τρόπο με τον οποίο κυβερνούσε.

Η Ύδρα, που δεν υπέφερε από το δεσποτισμό ούτε με την οθωμανική εξουσία και θυσίασε τα πάντα για να βοηθήσει και τους υπόλοιπους Έλληνες να ξεφύγουν από τις συμφορές αυτές, δεν μπορεί να δεχτεί τη δουλεία σαν ανταμοιβή για τις θυσίες και τους αγώνες της. Απορρίπτει όμως και την αναρχία, γιατί θεωρεί ότι καταστρέφει και την ισονομία και την αληθινή ελευθερία για την οποία αγωνίστηκε. Και δεν είναι μόνο η Ύδρα που το πιστεύει αυτό, Εφοχότατε. Ολόκληρη την ελληνική κοινωνία τάρaxαν οι σύμβουλοι που με τις σκοτεινές τους πράξεις δεν αξίζουν την εμπιστοσύνη σας. Οι φυλακές είναι γεμάτες από ανθρώπους που κατηγορούνται για τις πολιτικές τους απόψεις, χωρίς να γνωρίζουν για τι κατηγορούνται ούτε και δικάζονται [...]. Όλοι είναι δυσαρεστημένοι. Το εμπόριο, στο οποίο δίνει ζωή η ευνομία [=τήρηση των νόμων] και η ασφάλεια, βρίσκεται σε πολύ άσχημη κατάσταση. Άλλη θεραπεία σ' αυτά δε βλέπουμε, Εφοχότατε, παρά να συγκληθεί άμεσα Εθνοσυνέλευση, που θα συζητήσει και θα επικυρώσει [ένα νέο] πολίτευμα.

Έγγραφο των κατοίκων της Ύδρας προς τον Ιωάννη Καποδίστρια, 24 Ιουνίου 1831

Απόδοση στη σύγχρονη γλώσσα

Π 3.62

Αφού διαβάσετε τα παραπάνω παραθέματα απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- I.** Ποιοι έγραψαν τα δύο κείμενα και πότε;
- II.** Γράφτηκαν την ίδια εποχή για την οποία μιλάνε ή αργότερα;
- III.** Ποιο από τα δύο εκφράζει θετική άποψη για τον τρόπο που κυβερνούσε ο Καποδίστριας και ποιο αρνητική;
- IV.** Σε ποια επιχειρήματα στηρίζει η κάθε πλευρά την άποψή της και τι τονίζει περισσότερο;
- V.** Γιατί διαλέγει να τονίσει τα συγκεκριμένα θέματα και ποιος είναι ο στόχος της ;

3. Απαντήστε σύντομα στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α:** Γιατί ο Καποδίστριας δεν προχώρησε στην ίδρυση πανεπιστημίου;
- β:** Γιατί πιστεύετε ότι επέλεξε να κυβερνήσει συγκεντρωτικά; (να συγκεντρώσει δηλαδή στα χέρια του όλες τις εξουσίες)
- Οι παραπάνω δραστηριότητες είναι από το «...λίγη ακόμη ιστορία»

<http://repository.edulll.gr/270>

4. Σύμφωνα με το παρακάτω κείμενο αλλά και με όσα έχετε διδαχθεί ποια γνώμη σχηματίσατε για τον χαρακτήρα και το ήθος του Καποδίστρια ;

«...Ελπίζω ότι όσοι εξ' υμών συμμετάσχουν εις την Κυβέρνησιν θέλουν γνωρίσει μεθ' εμού ότι εις τας παρούσας περιπτώσεις, όσοι ευρίσκονται εις δημόσια υπουργήματα δεν είναι δυνατόν να λαμβάνουν μισθούς αναλόγως με τον βαθμό του υψηλού υπουργήματός των και με τας εκδουλεύσεις των, αλλ' ότι οι μισθοί ούτοι πρέπει να αναλογούν ακριβώς με τα χρηματικά μέσα, τα οποία έχει η Κυβέρνησις εις την εξουσίαν της...»

«...εφ' όσον τα ιδιαίτερα εισοδήματά μου αρκούν διά να ζήσω, αρνούμαι να εγγίσω μέχρι και του οβολού τα δημόσια χρήματα, ενώ ευρισκόμεθα εις το μέσον ερειπίων και ανθρώπων βυθισμένων εις εσχάτην πενίαν».

Ιωάννης Καποδίστριας

πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδος, προς την Δ' Εθνοσυνέλευση

Τα παραθέματα που ακολουθούν θα σας βοηθήσουν να απαντήσετε στην ερώτηση 3 (σελ. 56 του βιβλίου σας) σχετικά με τα αίτια της σύγκρουσης Καποδίστρια –αντιπολίτευσης

Εκείνο, όμως που δημιούργησε τα σοβαρότερα προβλήματα στο νεαρό ελληνικό κράτος ήταν η σύγκρουση του Κυβερνήτη με τη διοικητική αριστοκρατία, την οποία απέκλεισε, σχεδόν εντελώς, από την εξουσία. Έτσι, γαιοκτήμονες – πρόκριτοι της Πελοποννήσου, έμποροι και εφοπλιστές, Φαναριώτες και σημαντικά πρόσωπα [...] σχημάτισαν μια ισχυρότατη και αδιάλλακτη αντιπολίτευση με στόχο τον απολυταρχισμό του Κυβερνήτη. [...] Η σύγκρουση ανάμεσα στον Κυβερνήτη και στη διοικητική αριστοκρατία ήταν μια πολιτική σύγκρουση για την εξουσία.

Β. Κρεμμυδάς, *Νεότερη ιστορία, ελληνική και ευρωπαϊκή*, Γνώση, Αθήνα 1990, σ. 194.

Καποδίστριας-αντιπολίτευση: μια πολιτική σύγκρουση

Παραμέρισε πολλούς από τους ηγέτες της Ελληνικής Επανάστασης, προεστούς και οπλαρχηγούς, και περιόρισε τα προνόμια και τις εξουσίες που είχαν παλαιότερα.

Προσπάθησε να δημιουργήσει ένα κράτος με ισχυρή κεντρική διοίκηση. Έτσι, συγκρούστηκε με τους τοπικούς άρχοντες, που ήταν ακόμη ισχυροί.

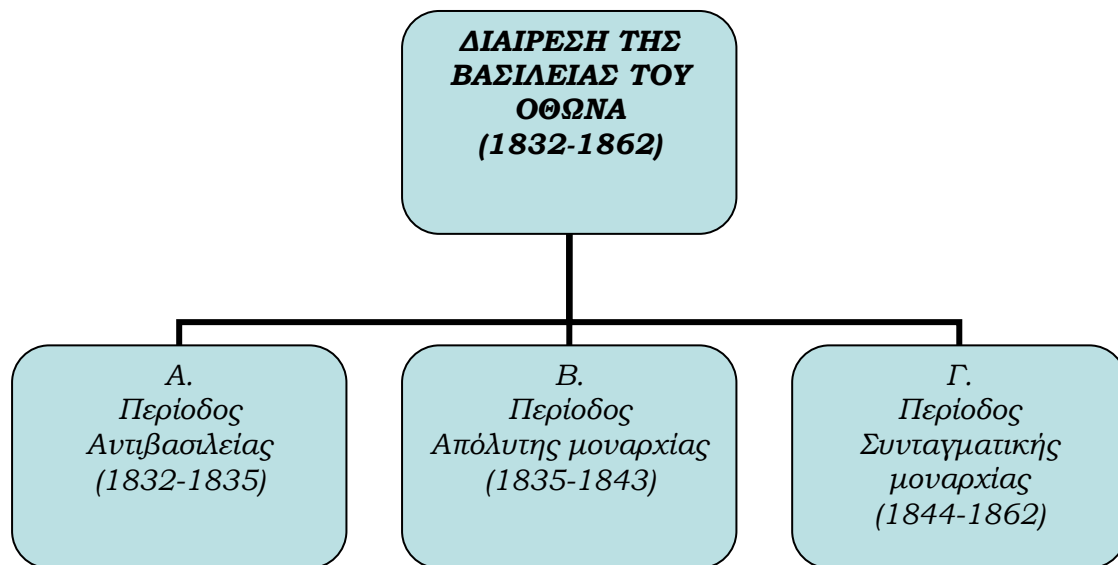
Προκάλεσε ακόμη δυσaráσκεια και σε λαϊκά στρώματα, επειδή αύξησε τους φόρους και δε μοίρασε την εθνική γη.

Ανέστειλε το σύνταγμα και έτσι έκανε αντίπαλους του τούς φιλελεύθερους.

ΕΝΟΤΗΤΑ 18^η
Από την άφιξη του Όθωνα (1833)
έως την 3^η Σεπτεμβρίου 1843

- Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια ξεσπά εμφύλιος πόλεμος
- Η επέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων, των οποίων τα συμφέροντα θα έβλαπτε μια εστία αναταραχής στη Μεσόγειο, οδήγησε στην Ανεξαρτησία της Ελλάδας, αλλά άνοιξε και το δρόμο προς την κηδεμονία
- Με τη συνθήκη του Λονδίνου, το 1832, οι Μεγάλες Δυνάμεις ορίζουν τον 17χρονο Όθωνα, γιο του βασιλιά της Βαυαρίας, Λουδοβίκο, βασιλιά της Ελλάδας.
- Επιπλέον οι Μεγάλες Δυνάμεις δίνουν στην Ελλάδα την πρώτη δόση ενός δανείου που θα φτάσει συνολικά τα 60.000.000 φράγκα
- Ως πολίτευμα της Ελλάδας ορίζεται η **απόλυτη μοναρχία**

Η απόλυτη μοναρχία δεν στηριζόταν σε απόφαση των αντιπροσώπων του έθνους, αλλά στη **Διεθνή συνθήκη του Λονδίνου** που υπέγραψαν οι τρεις προστάτιδες δυνάμεις. Οι Έλληνες ουσιαστικά **αναγκάστηκαν** να αποδεχθούν ή να ανεχθούν το μοναρχικό θεσμό, μέσω του οποίου οι ισχυροί της Ευρώπης επεδίωκαν να εξασφαλίσουν ότι το νεοσύστατο κράτος θα ακολουθούσε μια «συνετή» εξωτερική πολιτική, πλήρως προσαρμοσμένη στα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων.

Ι. ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΑΣ (1833-1835)

Επειδή ο βασιλιάς ήταν ανήλικος, συμφωνήθηκε ότι την εξουσία θα ασκούσε, μέχρι την ενηλικίωσή του, (1835), η Αντιβασιλεία, μια επιτροπή από Βαυαρούς αξιωματούχους, διορισμένους από τον πατέρα του Όθωνα.

Αρμανσπεργκ
Πρωθυπουργός και
υπουργός Εξωτερικών

Μάουερ
αρμόδιος για την
εκπαίδευση,
τη δικαιοσύνη
και την εκκλησία

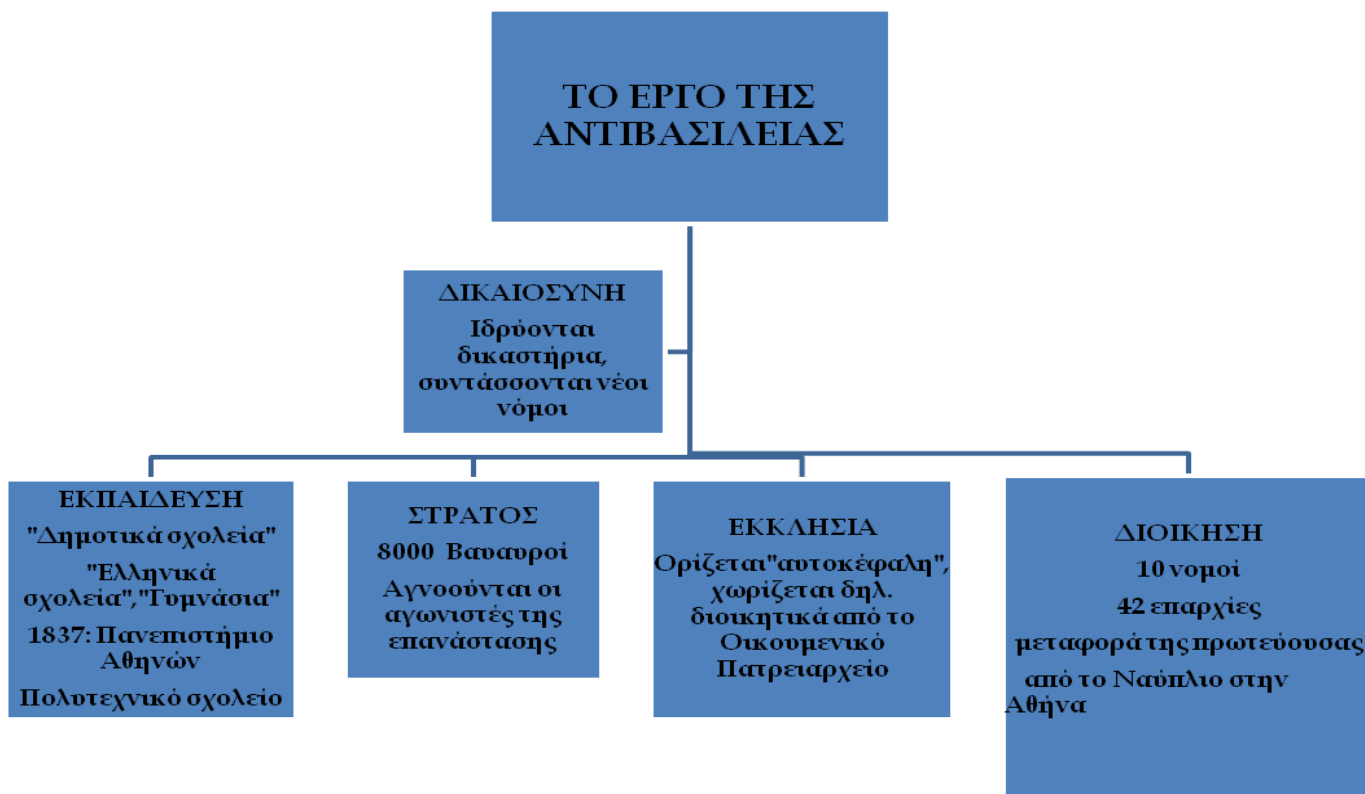
Χάιντεκ
υπεύθυνος για τις
ένοπλες δυνάμεις

Η περίοδος της
αντιβασιλείας υπήρξε
ιδιαίτερα σκληρή

Στόχοι: 1. Η δημιουργία ενός σύγχρονου εθνικού κράτους, κατά τα δυτικά πρότυπα
2. εθνική ανεξαρτησία/βασιλική απολυταρχία

Μέσα: 1. συγκεντρωτικό σύστημα διακυβέρνησης
2. παραγκωνισμός ηγετών της επανάστασης

Αποτέλεσμα: δυσφορία- αντίδραση του λαού στη « Βαυαροκρατία» που αντιμετωπίστηκε με διώξεις και ένοπλη επέμβαση

II. ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΠΟΛΥΤΗΣ ΜΟΝΑΡΧΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΑ (1835-1843)

- Καμία ουσιαστική αλλαγή
- Ελάχιστα μέτρα προκειμένου να περιοριστεί η δυσaréσκεια του λαού
- Προσπάθεια του βασιλιά να περιορίσει την επιρροή των κομμάτων
- Έντονες αντιδράσεις και εξεγέρσεις

Η 3^η ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1843

1. ΑΙΤΙΑ: Κοινωνικά Προβλήματα – Δυσaréσκεια:

- Κακή οικονομική κατάσταση αγροτών- θύματα ληστείας
- Αδυναμία εξόφλησης δανείων / Οικονομικός έλεγχος Δυνάμεων και περικοπή δαπανών
- Δυσaréσκεια αγωνιστών της επανάστασης
- Γενική αναταραχή / Πολιτική κινητοποίηση όλων των κομμάτων

2. Αιτήματα: Παραχώρηση Συντάγματος, απομάκρυνση Βαυαρών, οικονομική & κοινωνική ανακούφιση

Νύχτα 2^{ης} προς 3^η Σεπτεμβρίου 1843

Δυνάμεις της φρουράς των Αθηνών και πολίτες, με αρχηγό συνταγματάρχη **Δημήτριο**.

Καλλέργη & τον αγωνιστή του '21 **Μακρυγιάννη** συγκεντρώθηκαν έξω από Ανάκτορα και απαίτησαν την παραχώρηση Συντάγματος.

- Αρχική άρνηση του Όθωνα
- Υποχώρηση – προκήρυξη εκλογών / Εθνοσυνέλευση - ψήφιση Συντάγματος
- Τέλος περιόδου απόλυτης μοναρχίας του Όθωνα

Εργασία για το σπίτι:

«Στο μεταξύ, η εξέλιξη των κοινωνικο-οικονομικών δομών της χώρας ήταν υπερβολικά αργή. Η απόλυτη μοναρχία του βασιλιά Όθωνα, με την πολυάριθμη βαυαρική αυλή του, είχε σαν βασικό χαρακτηριστικό την πλήρη περιφρόνηση των αναγκών και των πραγματικών επιδιώξεων των Ελλήνων.

Ο λαός, στην πιο μεγάλη αθλιότητα, και η άρχουσα τάξη που είχε αναδειχθεί κατά, και μετά, την επανάσταση (ιδιοκτήτες της γης, πλούχιοντες και στρατιωτικοί αρχηγοί), ήταν βαθύτατα δυσανεστημένοι. Η βαυαρική διοίκηση, αποκομμένη ολότελα από τις αυτόχθονες δυνάμεις, είχε επιβάλει έναν αποκάλυπτο δεσποτισμό. Αυτή η κατάσταση πραγμάτων ελάχιστα μεταβλήθηκε από την επανάσταση του 1843, που οδήγησε στην καθιέρωση του πρώτου Συντάγματος (1844). Οι περιορισμοί που επιβλήθηκαν στην απόλυτη εξουσία του μονάρχη ήταν φαινομενικοί, γι' αυτό τα τρία μεγάλα κόμματα, που αντιπροσώπευαν αποκάλυπτα τα συμφέροντα των προστάτιδων δυνάμεων (και που ονομάζονταν αποκάλυπτικότητα το αγγλικό, το γαλλικό και το ρωσικό κόμμα) ελίσσονταν με σκοπό την απόκτηση της βασιλικής ευνοίας.

Μόνο όταν ο οικονομικός έλεγχος τερματίστηκε, το 1860, έγινε κάποια πρόοδος, μαζί με την εμφάνιση μιας νέας πολιτικής γενιάς και με τα πρώτα σημεία κεφαλαιοκρατικής ανάπτυξης. Η βιομηχανική δραστηριότητα έμενε βεβαιότατα σε πολύ περιορισμένα επίπεδα, αλλά η ταχύτατη αύξηση της εμπορικής ναυτιλίας και η αλματώδης ανάπτυξη του εμπορίου είχαν επακόλουθο τη δημιουργία και την άνοδο της αστικής τάξης».

Κ. Τσουκαλάς, Η Ελληνική τραγωδία, 1981, σ. 10.

Με τη βοήθεια των ερωτήσεων του πίνακα προσπαθώ να κατανοήσω το περιεχόμενο του παραθέματος

.....

1. Σε ποια εποχή αναφέρεται το παράθεμα; Ποιος κυβερνάει την Ελλάδα;	
2. Σε ποια κατάσταση βρίσκεται η χώρα; Προοδεύει; Εξελίσσεται κοινωνικο-οικονομικά; Αυτοί που κυβερνάνε φροντίζουν για την πρόοδο και την ευημερία του ελληνικού λαού; Νοιάζονται για τις πραγματικές ανάγκες των Ελλήνων;	
3. Ποια είναι τα συναισθήματα του ελληνικού λαού αλλά και της ελληνικής άρχουσας τάξης για την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα;	
4. Αυτοί που κυβερνάνε λαμβάνουν υπόψη τους την γνώμη των Ελλήνων στον τρόπο διακυβέρνησης;	
5. Μετά την επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου άλλαξε κάτι ουσιαστικά; Περιορίστηκαν οι υπερεξουσίες του μονάρχη;	
6. Μέσα σε αυτήν την κατάσταση ποια ήταν η στάση των ελληνικών κομμάτων και των αρχηγών τους;	

.....και στη συνέχεια προσπαθώ να γράψω ένα σύντομο κείμενο (8-10 σειρές) στο οποίο θα περιγράψω την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα την περίοδο της Βαυαροκρατίας.

Από την 3^η Σεπτεμβρίου 1843
έως την έξωση του Όθωνα (1862)

Το Σύνταγμα του 1844 ψηφίστηκε από την Εθνοσυνέλευση που συγκλήθηκε ύστερα από το κίνημα της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1843 και καθιέρωσε το πολίτευμα της **συνταγματικής μοναρχίας**

Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1844:

την **νομοθετική εξουσία** ασκούσε ο **βασιλιάς, η Γερουσία** (διορίζονταν από το βασιλιά και ήταν ισόβια) και η **Βουλή** (εκλεγόταν από το λαό)

την **εκτελεστική εξουσία** ασκούσαν οι **υπουργοί** που διορίζονταν και παύονταν από το βασιλιά
την **δικαστική εξουσία** ασκούσαν οι **δικαστές** που διορίζονταν και παύονταν από το βασιλιά χωρίς την έγκριση της Βουλής

Η λειτουργία του πολιτεύματος:

Η καθιέρωση κοινοβουλευτικών θεσμών αποτέλεσε αναμφισβήτητα μια θετική εξέλιξη· όμως:

- Οι **υπερεξουσίες του βασιλιά** νόθευαν το δημοκρατικό χαρακτήρα του πολιτεύματος
- Αθέμιτες παρεμβάσεις του Όθωνα στα πολιτικά πράγματα και παραβίαση του συντάγματος
- Μη αναγνώριση κομμάτων

Το σύνταγμα του 1844 δεν είναι δημοκρατικό σύνταγμα. Η θέσπισή του όσο κι αν αποτελεί σημαντική πρόοδο σε σχέση με τη βαυαρική και οθωνική απολυταρχία, συνιστά μια συντηρητική οπισθοδρόμηση σε σχέση με τη δημοκρατική παράδοση των συνταγμάτων του Αγώνα.

Εκλογές του 1844:

(Νόθος κοινοβουλευτισμός)

- διαρκούν τρεις μήνες (!!!)
- καλπονοθεία
- εκβιασμοί, χρηματισμοί
- επεμβάσεις των πρέσβων των Μεγάλων Δυνάμεων και η παρέμβαση του βασιλιά νοθεύουν τη λαϊκή βούληση

Νικητής των εκλογών του 1844

ο **Ιωάννης Κωλέττης** που κυβέρνησε ως το 1847.

- Συνεργάστηκε με τον Όθωνα
- Παραβίασε κατ' επανάληψη το σύνταγμα
- Αγνόησε τη βουλή
- Χρησιμοποίησε κρατικούς πόρους για την εξυπηρέτηση των ψηφοφόρων του

Ιωάννης Κωλέττης

Η διαμάχη αυτοχθόνων-ετεροχθόνων

αυτόχθονες → Έλληνες γεννημένοι σε περιοχές που εντάχθηκαν στο ελληνικό κράτος.

ετερόχθονες → Έλληνες γεννημένοι σε περιοχές που βρίσκονταν έξω από τα σύνορα του ελληνικού κράτους

Η διάκριση μεταξύ « αυτοχθόνων» και «ετεροχθόνων» αποτέλεσε οξύτατο κοινωνικό πρόβλημα της εποχής.

Η αντιπαράθεση στρεφόταν κυρίως γύρω από το δικαίωμα των ετεροχθόνων:

- να διορίζονται σε δημόσιες θέσεις
- να εκλέγονται σε δημόσια αξιώματα

Μεγάλη Ιδέα και αλυτρωτισμός

Μεγάλη Ιδέα*

Η θέση ότι για να αναπτυχθεί η χώρα, έπρεπε πρώτα να διευρυνθούν τα ελληνικά σύνορα ώστε να περιλάβουν περιοχές με ελληνικούς πληθυσμούς που βρίσκονταν υπό ξένη κυριαρχία.

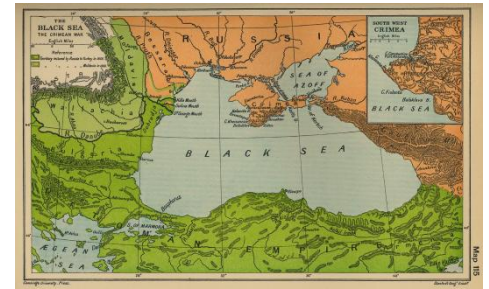
* τον όρο Μεγάλη Ιδέα χρησιμοποίησε πρώτος ο Ι. Κωλέττης σε ομιλία του στην Εθνοσυνέλευση το 1844.

Παράλληλα εκφράζονταν και η αντίθετη άποψη με κύριο υποστηρικτή τον Α. Μαυροκορδάτο, που υποστήριζε ότι μόνο με την οικονομική ανάπτυξη η Ελλάδα θα μπορούσε να πετύχει την εδαφική της επέκταση.

Έτσι ονομάστηκαν οι Έλληνες που έμεναν εκτός των συνόρων του ελληνικού κράτους και η πολιτική που στόχευε την ένταξή τους καθώς και την ένταξη των εδαφών που κατοικούσαν, στο ελληνικό κράτος, ονομάστηκε **αλυτρωτισμός**

Ο Κριμαϊκός πόλεμος (1854-1856)

- Σύγκρουση Ρώσων και Τούρκων στη ρωσική χερσόνησο της Κριμαίας
- Αγγλία και Γαλλία τάσσονται στο πλευρό του σουλτάνου και η Ρωσία χάνει τον πόλεμο
- Ο Όθωνας και κάποιοι Έλληνες θεωρούν ότι είναι ευκαιρία για την Ελλάδα να διευρύνει τα σύνορά της
- Γίνονται εξεγέρσεις σε Θεσσαλία, Ήπειρο, Μακεδονία.
- Αγγλικός και γαλλικός στόλος καταλαμβάνουν τον Πειραιά και απαιτούν από τον Όθωνα ουδετερότητα
- Παραχώρηση μεταρρυθμίσεων από το σουλτάνο, ο οποίος υποχρεώνεται από τις Μεγάλες Δυνάμεις να υπογράψει το διάταγμα Χάτι Χουμαγιούν (1856) το οποίο διασφαλίζει την ισότητα όλων των κατοίκων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, ανεξάρτητα από φυλή ή θρήσκευμα
- Στην Ελλάδα τα τρία κόμματα χάνουν την εμπιστοσύνη του λαού

ΕΞΩΣΗ ΤΟΥ ΟΘΩΝΑ (1862)

- Εμφάνιση νέας γενιάς πολιτικών με φιλελεύθερες ιδέες που εκτιμούσαν ότι ο Όθωνας δεν είχε τίποτε πλέον να προσφέρει στη χώρα.
- Ενίσχυση του κοινωνικού ρεύματος εναντίον του Όθωνα (1859-1862)
- Ξέσπασμα επανάστασης εναντίον του στο Ναύπλιο (Φεβρουάριος 1862)
- Εξέγερση της φρουράς της Αθήνας (Οκτώβρης 1862) και έξωση του Όθωνα.
- Αναχώρηση του Όθωνα για Μόναχο και θάνατος του το 1867.

Ο Όθωνας και η Αμαλία
φεύγουν από την Ελλάδα 12 Οκτωβρίου 1862

Εργασία για το σπίτι:

Σε ποια συμπεράσματα οδηγούμαστε σύμφωνα με όσα έχουμε διδαχθεί σχετικά με το δημοκρατικό χαρακτήρα του Συντάγματος του 1844;
Αποτελεί πρόοδο σε σχέση με τα φιλελεύθερα συντάγματα του Αγώνα ή συνιστά μια συντηρητική οπισθοδρόμηση;

ΕΝΟΤΗΤΑ 20^η Από την έξωση του Όθωνα (1862) έως το κίνημα στο Γουδί (1909)

- Μετά την έξωση του Όθωνα, οι Δυνάμεις αναγόρευσαν βασιλιά των Ελλήνων τον 18χρονο Δανό πρίγκιπα Γεώργιο Γκλύξμπουργκ (Γεώργιος Α')
- Παράλληλα, η Αγγλία μη μπορώντας να κρατήσει τα Επτάνησα, πιεζόμενη από τους αγώνες των ριζοσπαστών Επτανησίων που αξίωναν ένωση με την Ελλάδα τα προσφέρει στο νέο βασιλιά (1863)

1864: Τα Επτάνησα ενσωματώνονται στο ελληνικό κράτος

Ο Γεώργιος Α'
βασιλιάς των Ελλήνων

Το σύνταγμα του 1864

- Θεμελιωνόταν στη **δημοκρατική αρχή**, αναγνώριζε δηλαδή το λαό ως κυρίαρχο παράγοντα του πολιτεύματος
- Ο βασιλιάς ορίζεται ανώτατος άρχοντας της πολιτείας και θεσπίζεται το πολίτευμα της **βασιλευσμένης δημοκρατίας**
- Η **Νομοθετική** εξουσία ασκείται από το βασιλιά και τη βουλή
- Η **Γερουσία** καταργείται ως θεσμός αντιδημοκρατικός
- Δικαίωμα ψήφου έχουν μόνο οι άνδρες που έχουν συμπληρώσει το 21^ο έτος της ηλικίας τους
- Η **Εκτελεστική** εξουσία ασκείται από το βασιλιά με τη συνεργασία των υπουργών, που ο ίδιος διορίζει
- Η **Δικαστική** εξουσία κηρύσσεται ανεξάρτητη

Εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις

Ο **Αλέξανδρος Κουμουνδούρος** είναι ο πολιτικός που δεσπόζει στην πολιτική ζωή την περίοδο 1864-1881
Το πολιτικό του πρόγραμμα:

1871 διανομή αδιάθετων εθνικών γαιών

Επεδίωξε διεύρυνση των ελληνικών συνόρων
(1881: Ενσωμάτωση Θεσσαλίας – Άρτας)

Επιλογές στην εξωτερική πολιτική αντίθετες με αυτές του βασιλιά Γεώργιου

Απόφαση για αποστολή ελληνικού στρατού
στην **Κρητική επανάσταση** (1866-1869)

Για την απόφασή του αυτή απομακρύνθηκε από το βασιλιά

Προβλήματα του κοινοβουλευτισμού (πελατειακό σύστημα)

- Ο κοινοβουλευτισμός λειτούργησε με προβλήματα.
- Οι δημόσιοι υπάλληλοι δεν ήταν μόνιμοι και πολλοί πολίτες πίεζαν βουλευτές για να εξασφαλίσουν διορισμό στο δημόσιο.
- Δεν υπάρχουν οργανωμένα κόμματα, αλλά οι βουλευτές υποστηρίζουν εκείνον που θα υποσχεθεί διορισμό στους ψηφοφόρους.
- Ο κυριότερος παράγοντας πολιτικής αστάθειας ήταν ο βασιλιάς, που δεν δίσταζε να ανατρέψει κυβερνήσεις όταν διαφωνούσε με τις αποφάσεις της

Την αντίθεσή του σ' αυτή την πρακτική εξέφρασε ένας νέος πολιτικός ο **Χαρίλαος Τρικούπης**. Σε άρθρο του με το χαρακτηριστικό τίτλο «**Τις πταίει;**» (1874) εισηγείται

την αρχή της δεδηλωμένης

σύμφωνα με την οποία ο βασιλιάς θα έπρεπε να αναθέτει το σχηματισμό κυβέρνησης στον αρχηγό του κόμματος που είχε την πλειοψηφία στη **Βουλή (δηλ. τη δεδηλωμένη εμπιστοσύνη της Βουλής)**

- Λίγο αργότερα (1875) ο Χαρίλαος Τρικούπης διορίζεται προσωρινός πρωθυπουργός για να διενεργήσει εκλογές.
Στην έναρξη εργασιών της νέας Βουλής ο Γεώργιος Α' εκφωνεί τον Λόγο του Θρόνου, όπου **αναγνωρίζει την Αρχή της Δεδηλωμένης**

Μια νέα φάση στην πολιτική ζωή της Ελλάδας αρχίζει

Ο **δικομματισμός** Η καθιέρωση της αρχής της δεδηλωμένης οδήγησε τα μικρά κόμματα, που δεν μπορούσαν, πλέον, να παίζουν αυτόνομα κάποιο σημαντικό ρόλο, είτε στην εξαφάνιση είτε στην ενσωμάτωση σε μεγαλύτερα κόμματα. Έτσι, τη δεκαετία 1885-1895 εναλλάσσονταν στην εξουσία δύο κόμματα, με επικεφαλής, το ένα τον Χαρίλαο Τρικούπη και το άλλο τον Θεόδωρο Δηλιγιάννη. Το σύστημα αυτό ονομάστηκε **δικομματισμός**.

Το πρόγραμμα του Τρικούπη
(1881-1885, 1886-1890)

- ΣΤΟΧΟΣ η δημιουργία ενός **σύγχρονου & οικονομικά ανεπτυγμένου κράτους**
 - Κατασκευή μεγάλων έργων υποδομής (σιδηροδρομικό δίκτυο, οδοποιία, διάνοιξη δώρυγας της Κορίνθου κ.α.)
 - Ανασυγκρότηση ενόπλων δυνάμεων Εξυγίανση δημόσιας διοίκησης (προσλήψεις με αντικειμενικά κριτήρια)
 - Ειρηνική συμβίωση με την οθωμανική αυτοκρατορία

ΟΜΩΣ

Για να πετύχει όλα τα παραπάνω επέβαλε βαρύτατη φορολογία και σύναψε πολλά δάνεια με τράπεζες του εξωτερικού

Θεόδωρος Δηλιγιάννης

- Υποστήριζε **χαμηλότερη φορολογία**
Τόνιζε τις **αρνητικές συνέπειες** των τρικουπικών μέτρων για τα μεσαία και κατώτερα κοινωνικά στρώματα
- **Κατηγορούσε** τον Τρικούπη για εύνοια προς τους οικονομικά ισχυρούς
- Θεωρούσε **θεμιτή** την εναλλαγή οπαδών της εκάστοτε κυβέρνησης στις κρατικές θέσεις και γι' αυτό **καταργεί** το νόμο Τρικούπη περί «**προσόντων δημοσίων υπαλλήλων**».

Η πορεία προς την οικονομική και εθνική κρίση

- Αδυναμία της Ελλάδας να ανταποκριθεί στις οικονομικές της υποχρεώσεις και στην αποπληρωμή των δανείων που οι κυβερνήσεις έχουν συνάψει με τράπεζες του εξωτερικού
- Το **1893** ο Χ. Τρικούπης κηρύσσει τη χώρα υπό πτώχευση (**«δυστυχώς, επιτωχεύσαμεν»**, ανακοινώνει στη βουλή ο Τρικούπης)
- Στις εκλογές του **1895** ο Τρικούπης δεν εκλέχτηκε ούτε βουλευτής
- Ο νέος πρωθυπουργός **Θ. Δηλιγιάννης** ήρθε αντιμέτωπος με πλήθος προβλημάτων
- Το **1897** ξέσπασε επανάσταση στην Κρήτη
- Ο Δηλιγιάννης πιεζόμενος από την κοινή γνώμη, που εμπνέονταν από τη Μεγάλη Ιδέα, έστειλε στρατό στην Κρήτη (**Φεβρουάριος 1897**) γεγονός που οδήγησε σε ελληνοτουρκική σύγκρουση

Ο πόλεμος του 1897 και οι πολιτικές εξελίξεις ως το 1908

- Ο **Ελληνοτουρκικός Πόλεμος του 1897** ή, διαφορετικά, το **Μαύρο '97** ήταν **πόλεμος** μεταξύ του **Βασιλείου της Ελλάδας** και της **Οθωμανικής Αυτοκρατορίας** κατά το έτος **1897**, ως απόρροια της τότε έκβασης του **Κρητικού προβλήματος**. Ο πόλεμος κατέληξε **σε ταπεινωτική ήττα της Ελλάδας** και επιβολή διεθνούς οικονομικού ελέγχου.

- Ο πόλεμος άρχισε στις 6 Απριλίου 1897 και έληξε με την παρέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων στις 7 Μαΐου, αφού οι Τούρκοι είχαν καταλάβει τη Θεσσαλία. Η ειρήνη υπογράφηκε στις 22 Νοεμβρίου 1897, μετά από πεντάμηνες διαπραγματεύσεις των Μεγάλων Δυνάμεων με το Οθωμανικό κράτος
- Η Ελλάδα αναγκάστηκε να πληρώσει ένα μεγάλο ποσό σαν **πολεμικές αποζημιώσεις**, καθώς και να δώσει ένα μικρό κομμάτι της Θεσσαλίας στην Τουρκία. Η ελληνική κυβέρνηση του Δ. Ράλλη για να πληρώσει το ποσό αυτό υποχρεώθηκε να παραχωρήσει στην Επιτροπή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου τη διαχείριση όλων των δημόσιων εσόδων

Μετά την ήττα του 1897, η λαϊκή δυσaréσκεια εναντίον των πολιτικών και των Ανακτόρων συνεχώς μεγάλωνε. Ο Γεώργιος ωστόσο, εξακολουθούσε να παρεμβαίνει αποφασιστικά τόσο στην εσωτερική πολιτική όσο και στην εξωτερική. Οι συνεχείς παρεμβάσεις, τόσο του βασιλιά Γεώργιου όσο και άλλων μελών της βασιλικής οικογένειας, στην πολιτική ζωή και στη λειτουργία των ενόπλων δυνάμεων ήταν ένας από τους κύριους παράγοντες που οδήγησαν στην εκδήλωση, το 1909, στρατιωτικού κινήματος στο Γουδί .

Π 6.46

Ο Χαρίλαος Τρικούπης σε χαρακτηριστικό από την εφημερίδα Νέος Αριστοφάνης. 1892.

Η αρχή της δεδηλωμένης

Ο Χαρίλαος Τρικούπης ήταν ο πολιτικός που αγωνίστηκε για να γίνει δεκτή η αρχή της δεδηλωμένης από το βασιλιά. Παρακάτω διαβάζουμε ένα απόσπασμα από το άρθρο του «Τις πταίει;», δηλαδή ποιος φταίει.

Το έθνος [=οι Έλληνες] [...] θα υποταχτεί στην αυθαιρεσία [του βασιλιά] ή θα επαναστατήσει; Παίρνουν την εξουσία κυβερνήσεις που τις απορρίπτει η πλειοψηφία του έθνους, τους δίνεται η δυνατότητα να διαλύουν τη βουλή και συγχρόνως κάθε μέσο για να επηρεάζουν τις συνειδήσεις του λαού και να νοθεύουν τις εκλογές, και λέμε μετά ότι φταίει ο λαός γι' αυτή την κατάσταση! [...] Άρα η ευθύνη για όσα συμβαίνουν ανήκει ολόκληρη στον παράγοντα εκείνο [δηλαδή τη βασιλεία] στον οποίο συγκεντρώθηκε ολόκληρη η εξουσία, αλλοιώνοντας τους συνταγματικούς μας θεσμούς.

Εφημερίδα Καιροί, 29 Ιουνίου 1874

Απόδοση στη σύγχρονη γλώσσα

Π 6.48

Π 6.47

Διαβάστε το κείμενο Π 6.48. Ποιος το έγραψε και πότε; Γράφτηκε την ίδια εποχή για την οποία μιλάει ή αργότερα; Για ποιο θέμα μιλάει; Τι λέει γι' αυτό; Τι προτείνει; Γιατί ο βασιλιάς της Ελλάδας μπορούσε να κάνει όσα λέει το κείμενο Π 6.48; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

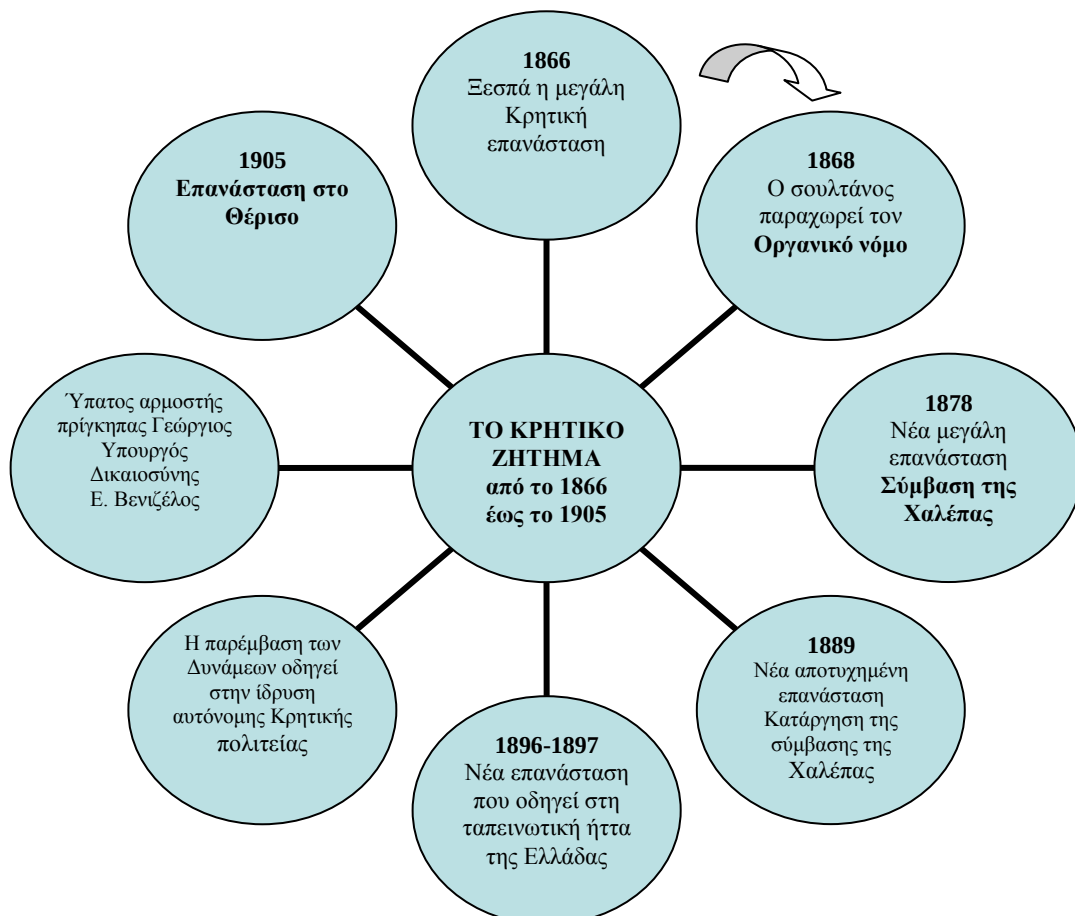
Τι αλλαγές έφερε το ελληνικό σύνταγμα του 1864 σε σχέση με αυτό που ψηφίστηκε το 1844; Γράψτε ένα σχετικό κείμενο (80–100 λέξεις).

ΤΟ ΚΡΗΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ (1821- 1905)

Οι προσπάθειες των Ελλήνων της Κρήτης, των ελεύθερων Ελλήνων και του ελληνικού κράτους για ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, καθώς και η εμπλοκή της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και των Δυνάμεων σ' αυτές ονομάστηκαν **κρητικό ζήτημα**.

- ❖ **1866-1869** Ξεσπά η μεγάλη κρητική επανάσταση
Ιδιαίτερη στιγμή της υπήρξε η ανατίναξη μιας ομάδας επαναστατών στη μονή Αρκαδίου (Νοέμβριος 1866)
Το ολοκαύτωμα της μονής Αρκαδίου προκάλεσε συγκίνηση τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη
 - ❖ Λίγο αργότερα (**1868**) , ο σουλτάνος παραχωρεί τον **Οργανικό νόμο** ένα είδος τοπικού συντάγματος που **προέβλεπε: α:** πρόσληψη και χριστιανών υπαλλήλων στη διοίκηση **β:** τη συμμετοχή χριστιανών αντιπροσώπων στη Γενική Διοίκηση **γ:** την ισοτιμία τουρκικής και ελληνικής γλώσσας **δ:** μεικτά δικαστήρια, αποτελούμενα τόσο από χριστιανούς όσο και από μουσουλμάνους.
 - ❖ Μετά από νέα μεγάλη επανάσταση (**1878**) , ο σουλτάνος παραχωρεί τη **σύμβαση της Χαλέπας** που **προέβλεπε: α:** Χριστιανός Γενικός Διοικητής **β:** πλειοψηφία χριστιανών στη Γενική Διοίκηση (**καθεστώς ημι-αυτονομίας**)
 - ❖ Νέα αποτυχημένη επανάσταση (**1889**) δίνει στο σουλτάνο το πρόσχημα να καταργήσει τη σύμβαση της Χαλέπας
 - ❖ Νέα επανάσταση (**1896-1897**) εξελίσσεται όπως είδαμε (ενότητα 20) σε ελληνοτουρκικό πόλεμο στον οποίο η Ελλάδα ηττήθηκε
 - ❖ Μετά από παρέμβαση των Δυνάμεων ο σουλτάνος αναγνώρισε τη δημιουργία της **αυτόνομης Κρητικής πολιτείας** με ύπατο αρμοστή (γενικό διοικητή) τον **πρίγκηπα Γεώργιο** δευτερότοκο γιο του βασιλιά της Ελλάδας Γεώργιου
 - ❖ Υπουργός Δικαιοσύνης της Κρητικής πολιτείας διορίστηκε ένας νέος πολιτικός ο **Ελευθέριος Βενιζέλος**
 - ❖ Η ολιγωρία του ύπατου αρμοστή στο ζήτημα της ένωσης με την Ελλάδα προκαλεί την έκρηξη νέας επανάστασης το **1905** στο **Θέρισο** των Χανίων
 - ❖ Οι επαναστάτες με επικεφαλής τον Ε. Βενιζέλο κηρύττουν την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα
 - ❖ Στη θέση του ύπατου αρμοστή τον πρίγκηπα Γεώργιο θα αντικαταστήσει ο **Αλέξανδρος Ζαΐμης**
- Ωστόσο η οριστική διευθέτηση του κρητικού ζητήματος έμελλε να γίνει αργότερα, λόγω παρεμβάσεων των Δυνάμεων που επιθυμούσαν διατήρηση των ισορροπιών στην περιοχή, αποτρέποντας έτσι την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.**

ΚΡΗΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ: Τα γεγονότα σε σχεδιάγραμμα

1. Τα αιτήματα των επαναστατημένων Κρητικών

1. Πρωταρχική επιδίωξη των Κρητικών στα 1866 ήταν η ένωση με την Ελλάδα. Εναλλακτικά, ωστόσο, ήταν πρόθυμοι να συμβιβαστούν ακόμη και με την αναγνώριση αυτονομίας, στο πλαίσιο της οποίας θα τους αναγνωρίζονταν κάποια δικαιώματα και θα απαλλάσσονταν από την υψηλή φορολογία.

2. Η ιδιομορφία της επανάστασης του Θέρισου ήταν ότι στρεφόταν εναντίον όχι της οθωμανικής κυριαρχίας, όπως είχε συμβεί με όλες τις έως τότε επαναστάσεις στην Κρήτη, αλλά της διοίκησης του Έλληνα πρίγκιπα Γεώργιου. Οι επαναστάτες, ανάμεσα στους οποίους ηγετική μορφή ήταν ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ζητούσαν την ένωση με την Ελλάδα ή, σε περίπτωση που κάτι τέτοιο κρινόταν ανέφικτο στην παρούσα φάση, τη φιλελευθεροποίηση του πολιτεύματος, ώστε να απαλλαγεί η Κρήτη από τον δεσποτισμό, δηλαδή από τη διοίκηση του πρίγκιπα Γεώργιου. Χαρακτηριστική του ζήλου των επαναστατών είναι και η δήλωση που κάνουν στο τέλος της επαναστατικής προκήρυξης ότι θα επιδιώξουν την υλοποίηση των σκοπών τους και με ένοπλα λαϊκά συλλαλητήρια.

2. Οι κύριες θέσεις των επαναστατών του Θέρισου

1. Το ολοκαύτωμα της μονής Αρκαδίου προκάλεσε έντονη συγκίνηση τόσο στην Ελλάδα όσο και στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη. Μάλιστα σε ορισμένες χώρες, όπως η Ιταλία, σημειώθηκαν φιλελληνικές κινήσεις παρόμοιες με αυτές που είχαν γίνει στα χρόνια του Αγώνα της ελληνικής ανεξαρτησίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 27^η

Το κίνημα στο Γουδί (1909)

Α. Τα αίτια του Κινήματος στο Γουδί (1909)

1. Οικονομικά αίτια

- **1893:** κήρυξη πτώχευσης
- **1898:** επιβολή Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου
- Αρχές 20^{ου} αι. :**η διεθνής οικονομική ύφεση** κάνει δύσκολη τη διάθεση των ελληνικών προϊόντων στις ξένες αγορές και περιορίζει τα εμβάσματα των Ελλήνων μεταναστών από την Αμερική και την Αίγυπτο

2. Εθνικά αίτια

- Αδυναμία της πολιτικής ηγεσίας να διαχειριστεί αποτελεσματικά τις εθνικές διεκδικήσεις, με αποτέλεσμα άλλοτε να οδηγείται η χώρα σε ήττες (1897) και άλλοτε να κατηγορείται ότι παρέμεινε αδρανής μπροστά στις εξελίξεις
- Αίσθημα ντροπής εξαιτίας της ταπεινωτικής ήττας στον πόλεμο του 1897

3. Πολιτικά- πολιτειακά αίτια

- Πολιτική αστάθεια, σύντομη θητεία κυβερνήσεων οι οποίες φαίνονται ανίκανες να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα.
- Διάχυτη δυσσέσκεια στην ελληνική κοινωνία
- Μείωση του κύρους των πολιτικών και της μοναρχίας η οποία κατηγορείται για συνεχείς παρεμβάσεις στις ένοπλες δυνάμεις

Το κίνημα στο Γουδί

Μάιος 1909

Ιδρύεται ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος (οργάνωση κατώτερων αξιωματικών)

Οι αξιωματικοί αυτοί δυσφορούσαν επειδή τα Ανάκτορα προωθούσαν τους ευνοούμενους τους στο στράτευμα καθώς και για την κακή κατάσταση των ενόπλων δυνάμεων

12 Αυγούστου 1909

Η πολιτική ηγεσία προσπάθησε να συλλάβει το Σύνδεσμο αλλά απέτυχε

15 Αυγούστου 1909

Εκδήλωση κινήματος στο Γουδί (Ν. Ζορμπάς)
Η κυβέρνηση δεν διαθέτει δυνάμεις για να αντιμετωπίσει τους κινήματιες και αναγκάζεται να δεχτεί τους όρους τους

ΑΙΤΗΜΑΤΑ

α) αναδιοργάνωση των ενόπλων δυνάμεων, β) απομάκρυνση από το στράτευμα των πριγκήπων, γ) κατάργηση ευνοιοκρατίας και ανεμπόδιστη βαθμολογική εξέλιξη όλων των αξιωματικών δ) μεταρρυθμίσεις στη διοίκηση του κράτους, την οικονομία, τη δικαιοσύνη και την εκπαίδευση

- Παρά τη γενική διατύπωσή τους, τα κοινωνικά & πολιτικά αιτήματα υιοθετήθηκαν από την ελληνική κοινωνία
- Το κίνημα του 1909 προκάλεσε έκρηξη γενικότερων λαϊκών αιτημάτων κατά της «συναλλαγής» και υπέρ της **«Ανόρθωσης»** του κράτους

14 Σεπτεμβρίου 1909

Συλλαλητήριο όπου ο λαός συμπαραστέκεται στους στρατιωτικούς

Αμέσως μετά την εκδήλωση του κινήματος, ο Σύνδεσμος δοκιμάζει να υλοποιήσει τα παραπάνω μέσω τη κυβέρνησης **Μαυρομυχάλη**, που διορίστηκε από τον Γεώργιο. Ωστόσο η αμοιβαία καχυποψία δεν άφησε να προκύψει κάποιο αποτέλεσμα. Η ηγεσία του συνδέσμου καλεί στην Αθήνα τον **Ελευθέριο Βενιζέλο**

Διαβάστε το παράθεμα για το κίνημα στο Γουδί και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

«Οι συνέπειες του συγκεκριμένου πολέμου [ενν. του 1897] υπήρξαν καταλυτικές για τον ελληνικό στρατό, καθώς η κηλίδα όπως την αισθάνονταν οι αξιωματικοί και οι υπαξιωματικοί έπρεπε να σβήσει το συντομότερο δυνατό. Η αποτελμάτωση των εθνικών ζητημάτων και η αναποτελεσματικότητα του στρατιωτικού μηχανισμού ήταν σημεία πλέον ορατά, χειροπιαστά. Το 1987 ήταν ο πρώτος επίσημος πόλεμος στον οποίο συμμετείχε ο ελληνικός στρατός μετά την Επανάσταση. Είχαν προηγηθεί δονκιχωτικές απόπειρες αλυτρωτικής πολιτικής με αποστολές ανδρών στην Κρήτη και στη Θεσσαλία, που απλώς προειδοποιούσαν την πολιτική ηγεσία για το εθνικό αδιέξοδο. Έτσι, αρχίζει η άσκηση κριτικής εκ μέρους των αξιωματικών, η οποία στρέφεται προς το Παλάτι και ιδίως προς τον Κωνσταντίνο, τον οποίο θεώρησαν υπεύθυνο για τη συντριβή, καθώς είχε αναλάβει την αρχιστρατηγία με αμφιλεγόμενα προσόντα. Επιπλέον, οι συζητήσεις μεταξύ των στρατιωτικών για την επίλυση των εθνικών ζητημάτων, μέσα από μια σειρά μεταρρυθμίσεις οι οποίες θα αφορούσαν όχι μόνο στο στράτευμα αλλά και στους πολιτικούς θεσμούς εν γένει, είχαν αρχίσει να πολλαπλασιάζονται. Υπενθυμίζεται ότι τον επόμενο χρόνο του πολέμου επιβλήθηκε ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος (ΔΟΕ) ως απότοκος της πτώχευσης και του οικονομικού αδιεξόδου. Θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι τα οικονομικά και πολιτικά ζητήματα ήταν αρμοδιότητα των πολιτικών. Ωστόσο, η κρίση πολιτικής εκπροσώπησης, ιδιαίτερα μετά τον θάνατο του Τρικούπη, δημιούργησε μεταξύ των στρατιωτικών την αίσθηση ότι οι πολιτικοί ήταν ανίκανοι να βγάλουν τη χώρα από το αδιέξοδο.»

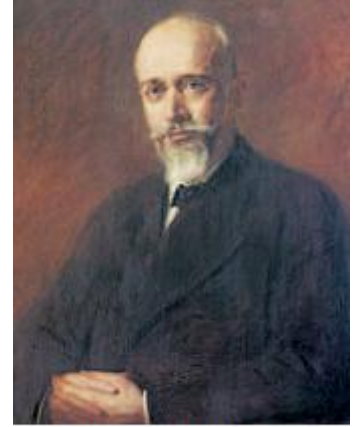
[Δ. Μαλέσης, Ο ελληνικός στρατός την περίοδο 1881-1910 /Δομή 2006, τόμος 14^{ος} σελ. 567-569]

Μπορείτε να φανταστείτε και να περιγράψετε τα συναισθήματα των αξιωματικών και των υπαξιωματικών του ελληνικού στρατού μετά την ταπεινωτική ήττα του 1897;	
Τι είναι αυτό που συνειδητοποιούν πλέον ξεκάθαρα; Σε ποιον στρέφουν την κριτική τους; Ποιον θεωρούν υπεύθυνο για τη συντριβή και γιατί τον κατηγορούν;	
Ποιο γεγονός δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο την ήδη δύσκολη κατάσταση;	
Ποια είναι η άποψη των στρατιωτικών για τους πολιτικούς της χώρας;	

Λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις που δώσατε και με βάση όσα έχετε διδαχθεί, αναπτύξτε σε ένα κείμενο 15-20 σειρών **τα αίτια** του κινήματος στο Γουδί το 1909.

Ενότητα 28^η

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος πρωθυπουργός: η βενιζελική πολιτική της περιόδου 1910-1912

Ελευθέριος Βενιζέλος

Εξελίσξεις μετά το κίνημα στο Γουδί:

- Ο Σύνδεσμος καλεί το Βενιζέλο να αναλάβει την πρωθυπουργία
- Ο Βενιζέλος αρνείται
- Διαφωνεί με εκείνους που ζητάνε την κατάργηση της μοναρχίας (θεωρεί ότι μια τέτοια απόφαση θα δίχαζε το λαό τη στιγμή που αναμένονταν κρίσιμες εξελίξεις στην περιοχή)
- Συμφωνείται ανάμεσα στο Σύνδεσμο, τα Παλαιά Κόμματα, το βασιλιά και το Βενιζέλο η προκήρυξη εκλογών για **αναθεωρητική*** και όχι **συντακτική*** **βουλή**
- Εκλογές Αύγουστος / Νοέμβριος 1910: Το κόμμα **των Φιλελευθέρων** που μόλις έχει ιδρύσει ο Βενιζέλος κερδίζει την πλειοψηφία στη Βουλή

* **αναθεωρητική βουλή:** βουλή που εκλέγεται έχοντας τη δυνατότητα να αναθεωρήσει οποιοδήποτε άρθρο του Συντάγματος εκτός αυτών που ορίζουν τη μορφή του πολιτεύματος

* **συντακτική βουλή:** βουλή που εκλέγεται προκειμένου να συντάξει σύνταγμα στο οποίο πρωτίστως καθορίζεται η μορφή του πολιτεύματος

Αναθεωρητική βουλή 1911

Αποτέλεσμα των εργασιών της αναθεωρητικής βουλής ήταν το σύνταγμα του 1911:

- προστάτευε αποτελεσματικότερα τις ατομικές ιδιοκτησίες
- επέτρεπε στο κράτος να αφαιρεί από τους ιδιοκτήτες τους με αποζημίωση μεγάλες εκτάσεις γης, για να μοιραστούν σε ακτήμονες
- θέσπιζε την μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων
- απαγόρευε στους στρατιωτικούς και τους δημοσίους υπαλλήλους να εκλέγονται βουλευτές
- καθιέρωνε την υποχρεωτική, δωρεάν εκπαίδευση

Σημαντικό ρόλο στα παραπάνω έπαιξε η ολιγομελής αλλά ιδιαίτερα δραστήρια ριζοσπαστική κοινοβουλευτική ομάδα των Κοινωνιολόγων με επικεφαλής τον **Αλέξανδρο Παπαναστασίου**

Παράλληλα ο Βενιζέλος :

- ✓ Ασχολήθηκε με την αναδιοργάνωση των ενόπλων δυνάμεων
- ✓ Φρόντισε να αποκτήσει ισχυρή επιρροή στο σπράτευμα και επιδίωξε την αξιοποίηση όλων των αξιωματικών
- ✓ επανέφερε στην ηγεσία του στρατού τον Κωνσταντίνο προκαλώντας αντιδράσεις μεταξύ των βενιζελικών

Όλες οι παραπάνω πρωτοβουλίες συνδέονταν στενά με την εκτίμηση του Βενιζέλου ότι η Ελλάδα σύντομα θα έπρεπε να πάρει μέρος σε πόλεμο για να επιτύχει τους εθνικούς της στόχους (υπό αυτό το πρίσμα θα πρέπει να ερμηνευθούν η συμβιβαστική στάση του Βενιζέλου απέναντι στη μοναρχία και η στρατιωτική ανασυγκρότηση της χώρας)

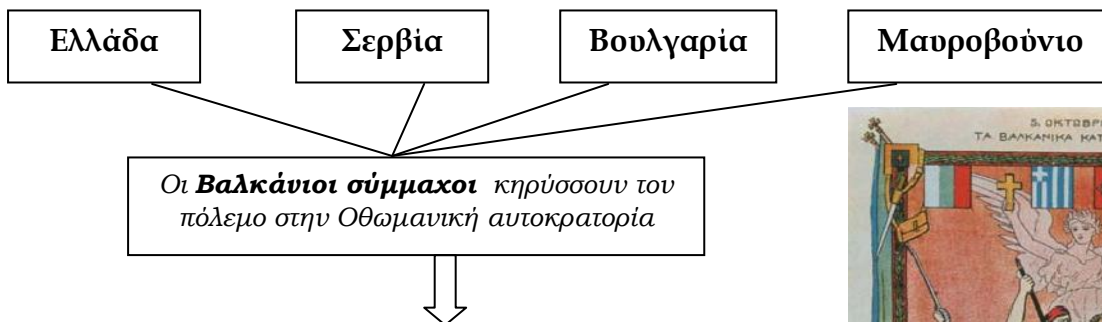
➤ Οι εκλογές του **Μαρτίου 1912** εξελίχθηκαν σε θρίαμβο του κόμματος των Φιλελευθέρων

Αίτια:

- 1) Οι διώξεις των Νεότουρκων σε βάρος των αλλοεθνών πληθυσμών της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, τους οποίους προσπαθούν να εκτουρκίσουν με τη βία
- 2) Η αναζωπύρωση των εθνικών συναισθημάτων των λαών της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και η επιθυμία τους για εθνική ολοκλήρωση με ενσωμάτωση των εδαφών στα οποία κατοικούσαν ομοεθνείς τους
- 3) Η ανάμειξη των Μεγάλων Δυνάμεων στην Ανατολική Μεσόγειο και οι μεταξύ τους ανταγωνισμοί

➤ **Προς τη σύγκρουση / Οι βαλκανικές συμμαχίες**

Ο Βενιζέλος ακολουθούσε αρχικά κατευναστική πολιτική απέναντι στις νεοτουρκικές προκλήσεις εκτιμώντας ότι η Ελλάδα δεν ήταν έτοιμη για πόλεμο. Την άνοιξη όμως του 1911 υιοθέτησε την πολιτική της **βαλκανικής συνεννόησης** εκτιμώντας ότι μια πολεμική σύγκρουση δεν είναι μακριά και υπογράφει συνθήκες συμμαχίας με Σερβία, Βουλγαρία, Μαυροβούνιο.

➤ **Α' Βαλκανικός πόλεμος (Οκτώβριος 1912- Μάιος 1913)**

Αιτία: Οι Βαλκάνιοι σύμμαχοι απαιτούν από το Σουλτάνο να σέβεται τα δικαιώματα των χριστιανικών μειονοτήτων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και να προχωρήσει σε μεταρρυθμίσεις προς όφελός τους.

Αφορμή: Η άρνηση του σουλτάνου να συζητήσει τέτοια ζητήματα

Ξεκινά η ένοπλη σύγκρουση που ονομάστηκε **Α' Βαλκανικός πόλεμος**

Τα στρατιωτικά γεγονότα

- **Ο ελληνικός στρατός**, με αρχιστράτηγο τον διάδοχο Κωνσταντίνο, προέλασε στη Μακεδονία.
- Τα σερβικά στρατεύματα κατέλαβαν τα Σκόπια, το Μοναστήρι και το Δυρράχιο (στη σημερινή Αλβανία).
- Οι βουλγαρικές δυνάμεις έφτασαν κοντά στην Κωνσταντινούπολη, κατέλαβαν τη Δυτική Θράκη και την Ανατολική Μακεδονία και κατευθύνθηκαν προς τη Θεσσαλονίκη.
- Ο Βενιζέλος διέταξε τον διάδοχο **Κωνσταντίνο** να κινηθεί προς τη **Θεσσαλονίκη**, για να μην καταληφθεί η πόλη από τις βουλγαρικές δυνάμεις. Αν και ο Κωνσταντίνος έφερε αντιρρήσεις, στις **26 Οκτωβρίου 1912** ο ελληνικός στρατός έμπαινε στην πόλη. Λίγες μέρες αργότερα έφτασε και ο **βασιλιάς Γεώργιος**.
- Στη συνέχεια καταλήφθηκαν τα **Ιωάννινα (22 Φεβρουαρίου 1913)** και εξασφαλίστηκε ο έλεγχος ολόκληρης της **Ηπείρου**.
- Ο **ελληνικός στόλος** με επικεφαλής τον ναύαρχο Κουντουριώτη κατέλαβε τα νησιά του Βόρειου και Ανατολικού Αιγαίου (**Θάσος, Σαμοθράκη, Λέσβος, Χίος, Λήμνος, Τένεδος, Τμβρος, Σάμος, Ικαρία**) και ανάγκασε τον τουρκικό στόλο να κλειστεί στα Στενά.
- Ο Α' Βαλκανικός πόλεμος τερματίστηκε και τυπικά με την υπογραφή της **συνθήκης του Λονδίνου (17 Μαΐου 1913)**, με την οποία η οθωμανική αυτοκρατορία αναγκάστηκε να εγκαταλείψει σχεδόν όλα τα ευρωπαϊκά-βαλκανικά εδάφη της. Το μέλλον των νησιών του Β. Α. Αιγαίου, της χερσονήσου του Αγίου Όρους και το καθεστώς της Αλβανίας θα καθορίζονταν από τις Μ. Δυνάμεις. **29 Ιουλίου 1913** η Αλβανία αναγνωρίστηκε ανεξάρτητο κράτος. Τα Δωδεκάνησα παρέμειναν υπό ιταλική κατοχή και διοίκηση.

Η Ελλάδα μετά τη συνθήκη του Λονδίνου

Το κλίμα ευφορίας έρχεται να ταράξει η δολοφονία του βασιλιά Γεώργιου στη Θεσσαλονίκη. Υποστηρίχτηκε (δεν έχει όμως αποδειχθεί) ότι ήταν έργο της Γερμανίας, που ήθελε την άνοδο στο θρόνο του γερμανόφιλου διαδόχου Κωνσταντίνου, ο οποίος λίγο αργότερα ανακηρύχτηκε βασιλιάς.

Ο Β' Βαλκανικός πόλεμος (Ιούνιος-Ιούλιος 1913)

• Πώς ξεκίνησε:

- Η **συνθήκη του Λονδίνου** άφησε πολλές εκκρεμότητες, κυρίως όσον αφορά τη **Μακεδονία**. Τα εδάφη της Μακεδονίας ελέγχονταν από τον **ελληνικό στρατό**, αλλά μέρος αυτών διεκδικούσαν τόσο η **Βουλγαρία** όσο και η **Σερβία**.
- Η **Ελλάδα** και η **Σερβία**, βλέποντας ότι η Βουλγαρία πρόβαλλε υπερβολικές απαιτήσεις, **συμμάχησαν**.
- Στα μέσα **Ιουνίου 1913** ο βουλγαρικός στρατός επιτέθηκε ταυτόχρονα εναντίον των ελληνικών και των σερβικών θέσεων έτσι ξεκίνησε ο **Β' Βαλκανικός πόλεμος**.

Ο Β' Βαλκανικός πόλεμος ήταν πλέον γεγονός. Στη διάρκειά του ο ελληνικός στρατός κατέλαβε ολόκληρη την Α. Μακεδονία και τη Δ. Θράκη, φτάνοντας ως την Αλεξανδρούπολη.

Επιτυχίες σημείωσαν και οι Σέρβοι στη Δ. Μακεδονία. Παράλληλα, οι Ρουμάνοι εισέβαλαν στη Βουλγαρία, ενώ οι Τούρκοι ανακατέλαβαν την Ανδριανούπολη στην Α. Θράκη.

Πηγές, παραθέματα, δραστηριότητες

Τηλεγράφημα Βενιζέλου προς
Κωνσταντίνο, 13 Οκτωβρίου 1912

Αναμένω να μοι* γνωρίσετε την περαιτέρω διεύθυνσιν, ην θα ακολουθήσῃ η προέλασις* του στρατού Θεσσαλίας. Παρακαλώ μόνον να έχετε υπ' όψιν ότι σπουδαίοι πολιτικοί λόγοι επιβάλλουσι να ευρεθώμεν μίαν ώραν ταχύτερον εις την Θεσσαλονίκην

Υπογραφή Υπουργός
Στρατιωτικών
Ελευθέριος Βενιζέλος

Κωνσταντίνος προς Βενιζέλο

Ο στρατός δεν θα οδεύσῃ* κατά της Θεσσαλονίκης. Εγώ έχω καθήκον να στραφώ κατά του Μοναστηρίου, εκτός αν μου το απαγορεύετε

Βενιζέλος προς Κωνσταντίνο

Σας το απαγορεύω.

Η άποψη των οπαδών του Κωνσταντίνου είναι ότι ο διάδοχος δεν μπορούσε να στραφεί προς τη Θεσσαλονίκη, εφόσον ο αγώνας στην Ήπειρο δεν είχε κριθεί και υπήρχαν ισχυρές τουρκικές δυνάμεις στα δυτικά του ελληνικού στρατού. Γι' αυτό και η πορεία προς τη Θεσσαλονίκη ήταν αργή. Οι οπαδοί του Βενιζέλου υποστηρίζουν ότι το πρόβλημα ήταν πολιτικό και όχι στρατιωτικό. Η κατάληψη της Θεσσαλονίκης αποτελούσε ζωτικής σημασίας θέμα για τη διεκδίκηση και της υπόλοιπης Μακεδονίας.

Ερώτηση 1: Διαβάστε τα παραπάνω παραθέματα και απαντήστε στις ερωτήσεις:

Γιατί διαφωνούν ο Βενιζέλος και ο Κων/νος; Ποια επιχειρήματα χρησιμοποιεί ο καθένας για να στηρίξει την άποψή του; Γιατί η κατάληψη της Θεσσαλονίκης αποτελούσε θέμα ζωτικής σημασίας για την Ελλάδα; Ποιοι άλλοι διεκδικούσαν τη Θεσσαλονίκη;

Οι βαλκανικοί σύμμαχοι, Έλληνες, Σέρβοι, Βούλγαροι, δημιούργησαν συμμαχία, για να πάρουν εδάφη από τον κοινό τους εχθρό, την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Όμως, τα εδάφη που κάθε μια χώρα επιθυμούσε στην περιοχή της Μακεδονίας, πολλές φορές τα ήθελε και η άλλη. Η συμμαχία λοιπόν δεν κράτησε για πολύ. Τον Ιούνιο του 1913, η Ελλάδα και η Σερβία υπέγραψαν Συνθήκη, με την οποία συμφωνούσαν να μοιράσουν μεταξύ τους τα εδάφη της Μακεδονίας, που είχαν πάρει από την Τουρκία. Έβγαζαν έτσι έξω τη Βουλγαρία. Εκείνη πίστευε πως, αν και είχε πολεμήσει σκληρά στον πόλεμο με την Τουρκία, δεν είχε ωφεληθεί, όσο περίμενε. Στράφηκε, λοιπόν, εναντίον της Σερβίας και της Ελλάδας. Η Ρουμανία, που στον Α' Βαλκανικό Πόλεμο δεν είχε συμμετοχή, τώρα πήρε μέρος στη σύγκρουση. Επιτέθηκε κατά της Βουλγαρίας.

Ερώτηση 2^η :

Πώς ερμηνεύετε το γεγονός ότι τα βαλκανικά κράτη τα οποία σφάφηκαν όλα μαζί εναντίον της οθωμανικής αυτοκρατορίας, στον Α' Βαλκανικό πόλεμο βρέθηκαν ένα χρόνο μετά, (1913-Β' Βαλκανικός πόλεμος) αντιμέτωπα, να πολεμάνε μεταξύ τους;

Οι βαλκανικοί πόλεμοι τερματίστηκαν με τη **Συνθήκη του Βουκουρεστίου (28 Ιουλίου 1913)**

Η Ελλάδα εξασφαλίζει: το μεγαλύτερο μέρος της Μακεδονίας, τη νότια Ήπειρο και σημαντικά νησιά στο Β. Αιγαίο (Θάσος, Σαμοθράκη, Λήμνος, Λέσβος, Χίος, Σάμος, Ικαρία.) και την Κρήτη

Τα εδάφη αυτά ονομάστηκαν **Νέες χώρες** (Παλαιά Ελλάδα: η ελληνική επικράτεια πριν τους βαλκανικούς πολέμους)

Νέες χώρες

1. Διαθέτουν θετικές προοπτικές, πολλές πόλεις (Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Καβάλα, Ηράκλειο, Μυτιλήνη, Χίος) αποτελούν ήδη ακμαία οικονομικά κέντρα
2. Το ελληνικό κράτος καλείται να αφομοιώσει τις Νέες χώρες και τους εθνικά, πολιτιστικά και θρησκευτικά ανομοιογενείς πληθυσμούς τους.

Πληθυσμός της Θεσσαλονίκης σύμφωνα με την απογραφή του 1913		
Εβραίοι	61.439	38,9%
Μουσουλμάνοι	45.889	29,1%
Έλληνες	39.956	25,3%
Άλλοι	10.605	6,7%
Σύνολο	157.889	100%

Σε δέκα μόλις μήνες η Ελλάδα διπλασίασε σχεδόν τα εδάφη της:

	έκταση	πληθυσμός
Ελλάδα (1907)	63.211	2.631.952
Ελλάδα (1913)	120.308	4.718.221

Η Σερβία κερδίζει: ένα σημαντικό τμήμα της ΒΔ. Μακεδονίας
 Η Βουλγαρία αποκτά το μεγαλύτερο μέρος της Δ. Θράκης
 Η Οθωμανική Αυτοκρατορία ανέκτησε την Α. Θράκη
 Τα Δωδεκάνησα παραμένουν υπό ιταλική κατοχή
 Η Β. Ήπειρος (περιοχή με σημαντική ελληνική παρουσία) παραχωρείται στην Αλβανία (πρωτόκολλο της Φλωρεντίας)

Στην εξωτερική πολιτική η κυβέρνηση καλείται να αντιμετωπίσει:

- Την άρνηση του σουλτάνου να αποδεχτεί την ελληνική παρουσία στα νησιά του ΒΑ. Αιγαίου
 - Την ιταλική κατοχή των Δωδεκανήσων
 - Την έντονη κινητικότητα που δημιουργεί η ύπαρξη πυκνών ελληνικών πληθυσμών σε Β. Ήπειρο, Θράκη και Μ. Ασία
- Σε λίγο οι διεθνείς εξελίξεις θα έδιναν σε όλα τα βαλκανικά κράτη την ευκαιρία να εκδηλώσουν τις διαθέσεις τους.

Χάρτης των βαλκανικών κρατών πριν την έναρξη των βαλκανικών πολέμων

Χάρτης των βαλκανικών κρατών μετά την συνθήκη του Βουκουρεστίου (1913)

Ενότητα 31η Τα Αίτια, η έκρηξη και τα μέτωπα του Α' Παγκοσμίου πολέμου

- Τρεις ήταν οι κύριοι παράγοντες, που με την ταυτόχρονη δράση τους προκάλεσαν την έκρηξη του Α' παγκοσμίου:
 - Ο **ιμπεριαλισμός**: Η πολιτική επέκτασης των βιομηχανικά αναπτυγμένων κρατών σε βάρος άλλων κρατών
 - Ο **εθνικισμός**: Η ανάπτυξη εθνικιστικών συναισθημάτων από λαούς της Ευρώπης (καλλιέργεια μίσους για οτιδήποτε απειλούσε τα εθνικά συμφέροντα).
 - Ο **μιλιταρισμός**: Η πεποίθηση ότι οι διακρατικές διαφορές μπορούσαν να επιλυθούν μόνο με ένοπλη σύγκρουση. Έτσι ξεκινά ένας ξέφρενος στρατιωτικός ανταγωνισμός.

Συμμαχίες και ανακατατάξεις

	Κεντρικές δυνάμεις ή Τριπλή Συμμαχία	Εγκάρδια ή Τριπλή Συνεννόηση (Αντάντ)
Βασικοί σύμμαχοι πριν την έναρξη του πολέμου (1914)	▶ Γερμανία ▶ Αυστροουγγαρία ▶ Ιταλία	▶ Αγγλία ▶ Γαλλία ▶ Ρωσία
Ανακατατάξεις συμμαχιών		▶ Ιταλία (1915) εγκαταλείπει τις Κεντρικές Δυνάμεις αφού έλαβε υποσχέσεις από την Αντάντ για παραχώρηση εδαφών στη Μ. Ασία
Νέοι σύμμαχοι	▶ 1914 Οθωμανική αυτοκρατορία ▶ 1915 Βουλγαρία	▶ Σερβία (1914) ▶ Μαυροβούνιο (1914) ▶ Ρουμανία (1916) ▶ Πορτογαλία (1916) ▶ Ελλάδα (1917) ▶ ΗΠΑ (1917)

- Η αφορμή για την κήρυξη του πολέμου

Η δολοφονία του διαδόχου του αυστριακού θρόνου Φραγκίσκου Φερδινάνδου, στο Σεράγεβο από ένα νεαρό Σέρβο εθνικιστή
(Ιούνιος 1914)

- ▶ Η Αυστροουγγαρία κήρυξε τον πόλεμο στην Σερβία (Ιούλιος 1914)
- ▶ Η Γερμανία τάχθηκε στο πλευρό της Αυστροουγγαρίας
- ▶ Στα επόμενα τέσσερα χρόνια έγιναν συνολικά εξήντα κηρύξεις πολέμων

το δυτικό μέτωπο

Το Δυτικό Μέτωπο αποτέλεσε το κύριο και αποφασιστικότερο μέτωπο του πολέμου. Εδώ τέθηκαν αντιμέτωπες οι δυνάμεις της Γερμανίας με αυτές της Γαλλίας, της Βρετανίας, του Βελγίου, και αργότερα των ΗΠΑ.

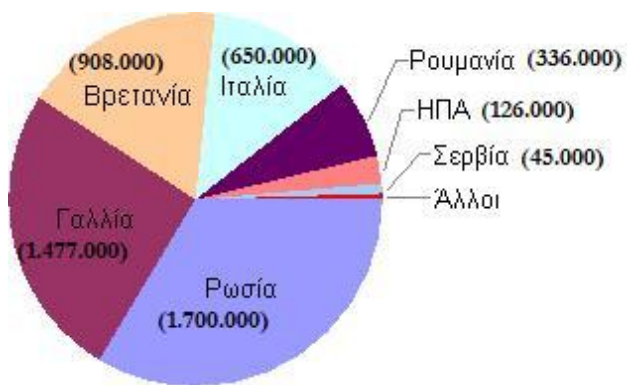
Ενώ και οι δυο πλευρές ήλπιζαν αρχικά σε μια ταχεία και αποφασιστική προέλαση, τελικά το Δυτικό Μέτωπο χαρακτηρίστηκε από τις μακρές γραμμές χαρακωμάτων και τις εκατοντάδες χιλιάδες νεκρών, στον μεγαλύτερο πόλεμο φθοράς στην Ιστορία.

Το ανατολικό μέτωπο

- Γερμανοί και Αυστριακοί εναντίον Ρώσων. Εναλλαγή νικητών, τεράστιες απώλειες σε άνδρες και πολεμικό υλικό. Ανακωχή το 1917.
- Χρήση τεχνολογίας (ευρεία χρήση πολυβόλου και πυροβόλου, δηλητηριωδών αερίων και αρμάτων μάχης)
- Χρήση χειροβομβίδας και ολμοβόλου

- 1915: Η Βουλγαρία συμμαχεί με τις Κεντρικές Δυνάμεις
- Η Ιταλία εγκαταλείπει τη συμμαχία των Κεντρικών Δυνάμεων και συμμαχεί με την Αντάντ, η οποία της υπόσχεται παραχωρήσεις εδαφών της Μ. Ασίας
- Στη Ρωσία η νέα σοσιαλιστική κυβέρνηση (τον Φεβρουάριο του 1917 εκδηλώνεται επανάσταση που ανατρέπει τον τσάρο και τον Οκτώβριο του 1917 νέα επανάσταση ανατρέπει τη φιλελεύθερη ρωσική κυβέρνηση) συνάπτει συνθήκη ειρήνης με τη Γερμανία (**3 Μαρτίου 1918 Συνθήκη του Μπρέστ-Λιτόφσκ**), και αποσύρεται από τον πόλεμο
- Απρίλιος 1917 :συμμάχησαν με την Αντάντ οι Η.Π.Α. που με τους στρατιώτες και τα άφθονα υλικά μέσα που διέθεταν επηρέασαν καταλυτικά την έκβαση του πολέμου
- Ιούνιος 1917: Εισέρχεται στον πόλεμο η Ελλάδα μετά από βαθιά εσωτερική κρίση
- Φθινόπωρο 1918: οι κεντρικές δυνάμεις και οι σύμμαχοι τους συνθηκολογούν

Φριχτές συνθήκες

Στα χαρακώματα οι μέρες δεν περνούσαν εύκολα. Το φαγητό ήταν κακό (συνήθως κονσέρβες και ψωμί ή παξιμάδι). Το νερό ήταν λίγο και η γεύση του απαίσια, γιατί το έφερναν σε βαρέλια πετρελαίου μέσα στα οποία είχαν ρίξει φάρμακο για τα μικρόβια. Οι αρρώστιες ήταν συχνές. Ο τύφος, η χολέρα, η δυσεντερία σκότωσαν χιλιάδες άντρες. Πολλοί στρατιώτες δεν άντεξαν. Ο φόβος ότι κάθε στιγμή κινδύνευαν να σκοτωθούν τους έφερνε σε απόγνωση και πολλοί έφτασαν σε νευρική κατάρρευση.

Η ζωή στα χαρακώματα

Μέσα σ' αυτούς τους τάφους που τους ονόμαζαν χαρακώματα, με τα συστήματα των υπογείων διαβάσεων και διόδων, μας έλειπαν σχεδόν τα πάντα. Έμαθα γρήγορα ... να κρεμάω το ψωμί σ' ένα σύρμα στη μέση του ορύγματος για να μην το φτάνουν τα ποντίκια, να κοιμάμαι με βρεγμένες αρβύλες, γιατί το να προσπαθήσεις να τις ξαναβάλεις, αφού τις είχες βγάλει, θα ήταν μάταιο, να κοιμάμαι τυλιγμένος σε μια μουσκεμένη χλαίνη, να κοιμάμαι τέσσερις ώρες ανάμεσα σε θορύβους, σε φωνές ανθρώπων, σε βρωμερές αναθυμιάσεις.

Τι ήταν τα «χαρακώματα» και γιατί αποτέλεσαν το βασικότερο χαρακτηριστικό του πολέμου;

Παρατηρώ τις εικόνες, διαβάζω τα παραθέματα και συζητώ για τις συνθήκες ζωής των πολεμιστών στα χαρακώματα του δυτικού μετώπου.

Οι Δυτικοί Σύμμαχοι είχαν νικήσει, αλλά το πλήρωσαν ακριβά.

Εκατομμύρια ήταν οι νεκροί, οι τραυματίες, οι ακρωτηριασμένοι. Μεγάλος ήταν και ο αριθμός των θυμάτων ανάμεσα στον άμαχο πληθυσμό. Κατά τη διάρκεια των πολεμικών επιχειρήσεων, πολλοί σκοτώνονταν από τις οβίδες ή πέθαιναν από τις επιδημίες και την πείνα. Η Ευρώπη βγήκε κατεστραμμένη οικονομικά από τον πόλεμο. Ήταν χρεωμένη στις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι υλικές καταστροφές επηρέασαν την παραγωγή, που μειώθηκε σχεδόν στο μισό. Αυτό το γεγονός ενόησε νέες δυνάμεις, την Ιαπωνία και κυρίως τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Με βάση όσα έχετε διδαχθεί και αφού διαβάστε το παράθεμα που σας δίνεται, να περιγράψετε σ' ένα σύντομο κείμενο τις συνέπειες του Α' παγκοσμίου πολέμου, τόσο για τους νικητές όσο και για τους νικημένους.

Η Ελλάδα στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο- Ο Εθνικός διχασμός

➤ Ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος δίχασε την ελληνική κοινωνία και ηγεσία.

Υπήρξε **διάσταση απόψεων** ανάμεσα στον πρωθυπουργό **Ε. Βενιζέλο** και το βασιλιά **Κωνσταντίνο** σχετικά με την **εμπλοκή ή όχι** της Ελλάδας στον πόλεμο.

Η άποψη του Βενιζέλου

Πιέβλεπε νίκη των Αντάντ δυνάμεων της Αντάντ. Θεωρούσε ότι η Ελλάδα προκειμένου να διαφυλάξει τα κέρδη της από τους Βαλκανικούς πολέμους αλλά και για να διευρύνει τα σύνορά της θα έπρεπε να συμμαχήσει με την Αντάντ. Η θέση αυτή υποστηρίζονταν από τις λαϊκές τάξεις και τη μεγαλοαστική τάξη ιδίως της διασποράς που εμπνέονταν από τη Μεγάλη Ιδέα.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος.

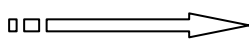
Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος.

Η άποψη του Κωνσταντίνου

Ήθελε την Ελλάδα σύμμαχο των Κεντρικών Δυνάμεων. Επειδή όμως η Οθωμανική Αυτοκρατορία και η Βουλγαρία είχαν συμμαχήσει με τις Κεντρικές Δυνάμεις ο βασιλιάς υποστήριζε τη «**διαρκή ουδετερότητα**», μια πολιτική ιδιαίτερα φιλική προς τη Γερμανία. Η θέση αυτή υποστηρίζονταν από τα μικροαστικά στρώματα και κάποιο τμήμα της λαϊκής τάξης που μετά τους βαλκανικούς πολέμους δεν επιθυμούσαν να πολεμήσουν πάλι.

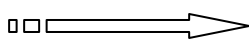
Η σύγκρουση Βενιζέλου – Κωνσταντίνου

Φεβρουάριος 1915

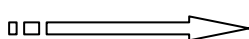
Η Αντάντ επιχειρεί να καταλάβει τα Δαρδανέλια και ο Βενιζέλος θεωρεί ότι έχει έρθει η στιγμή η Ελλάδα να βγει στον πόλεμο. Ο Κωνσταντίνος αρνείται και ο Βενιζέλος παραιτείται

Μάιος 1915

Ο Βενιζέλος κερδίζει τις εκλογές. Κηρύσσει τη χώρα σε επιστράτευση, ο βασιλιάς διαφωνεί και πάλι και ο Βενιζέλος παραιτείται για 2^η φορά

Δεκέμβριος 1915

Ακολουθούν νέες εκλογές από τις οποίες απέχει το κόμμα των Φιλελευθέρων. Έτσι η νέα κυβέρνηση που προκύπτει είναι απόλυτα πιστή στα Ανάκτορα

Η εμπλοκή της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο

Μάιος 1916

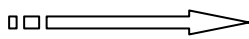
Γερμανικά και βουλγαρικά στρατεύματα εισβάλλουν στην Α. Το Δ' σώμα στρατού παραδίδεται χωρίς αντίσταση και μεταφέρεται στη Γερμανία.

Ιούνιος 1916

Η Αντάντ απαιτεί από το βασιλιά τον αφοπλισμό των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων. Εκείνος αποδέχθηκε το αίτημα, δίνοντας συγχρόνως διαταγή οι έφεδροι που απολύονται να οργανώνονται σε **συνδέσμους**. Δημιουργούνται έτσι **οι επίστρατοι**, μια φιλοβασιλική παραστρατιωτική οργάνωση με 200.000 περίπου μέλη.

17 Αυγούστου 1916

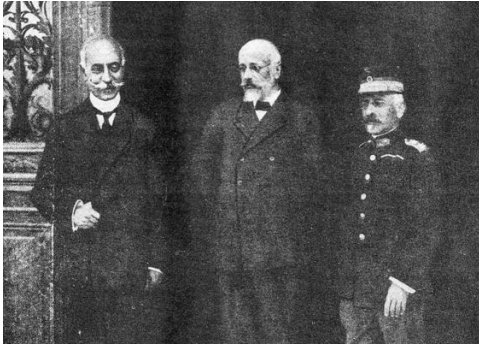

Οι Βενιζελικοί δημιουργούν στη Μακεδονία την **Εθνική Άμυνα** και πραγματοποιούν κίνημα ζητώντας τη συμμετοχή της Ελλάδας στον πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ.

- Η Προσωρινή κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης

Μπροστά σε αυτές τις εξελίξεις, ο Βενιζέλος μετά από κίνημα (**κίνημα της Εθνικής Αμύνης**) εγκατέστησε **Προσωρινή Κυβέρνηση** στη Θεσσαλονίκη και διέταξε επιστράτευση ώστε ελληνικά στρατεύματα να πολεμήσουν στο πλευρό της Αντάντ

Η «**Τριανδρία της Εθνικής Αμύνης**» ή «**η Εθνική Τριανδρία**» αναλαμβάνει την κυβέρνηση του κράτους της Θεσσαλονίκης. Από αριστερά: ναύαρχος **Πάυλος Κουντουριώτης**, **Ελευθέριος Βενιζέλος**, στρατηγός **Παναγιώτης Δαγκλής**.

Ο Εθνικός Διχασμός

Η πολιτική κρίση που αρχικά εκδηλώθηκε ως διαφωνία ανάμεσα στους δύο ισχυρούς άνδρες, κορυφώνεται πλέον με τη διάσπαση του ελληνικού κράτους στο **κράτος των Αθηνών** (Κωνσταντίνος) και στο **κράτος της Θεσσαλονίκης** (Βενιζέλος) Διαμορφώνονται δηλαδή δύο αντίπαλα κέντρα εξουσίας. Το φαινόμενο αυτό ονομάστηκε **Εθνικός Διχασμός** και υπήρξε ουσιαστικά η πρώτη

εμφύλια σύγκρουση στην Ελλάδα του 20^{ου} αιώνα.

Η δυναμική επέμβαση της Αντάντ και η έξωση του Κωνσταντίνου Η ανάληψη της εξουσίας από το Βενιζέλο

- Η Αντάντ επιδιώκει να καταλάβει την Αθήνα αλλά απωθείται από τα στρατεύματα του Κωνσταντίνου
- **Νοέμβριος 1916:** Στην Αθήνα εξαπολύονται διώξεις βενιζελικών
- Η Αντάντ καταλαμβάνει τον Πειραιά επιβάλλοντας αυστηρό αποκλεισμό στη «βασιλική» Ελλάδα και αναγκάζει τον Κωνσταντίνο να εγκαταλείψει τη χώρα. (**2 Ιουνίου 1917**)
- Αμέσως ο Βενιζέλος έρχεται στην Αθήνα, αναλαμβάνει την εξουσία και κηρύσσει τον πόλεμο στις Κεντρικές Δυνάμεις.
- **1918:** Ελληνικά στρατεύματα συμμετέχουν στις τελευταίες μάχες της Μακεδονίας στο πλευρό της Αντάντ
- Ο Βενιζέλος επαναφέρει τη Βουλή που είχε εκλεγεί το Μάιο του 1915, η οποία λόγω της «νεκρανάστασης» της ονομάστηκε «**Βουλή των Λαζάρων**»
- Παράλληλα απολύονται χιλιάδες δημόσιοι υπάλληλοι και στρατιωτικοί που θεωρήθηκαν φιλοβασιλικοί.. Κάποιο άλλοι εξορίζονται, ανάμεσά τους και αρκετά στελέχη της βασιλικής παράταξης.

Ας δούμε πώς περιγράφουν το Βενιζέλο οι εφημερίδες που τον υποστήριζαν.

Και πώς μιλούν γι' αυτόν οι εφημερίδες που τον παλεμούσαν.

II 8.25

Προσωποποιεί τη δύναμη του λαού. Συμβολίζει την αιώνια δύναμη της ελληνικής φυλής [...]. [Είναι] η θέληση του λαού, που είχε στόχο το καλό, το γενικό, το ολοκληρωτικό συμφέρον. [...] Η βούληση του έθνους, που γκρεμίστηκε να εδραιώσει την προπύργιο μάχης του, την ελευθερία, την Αξία

Παραμονεύοντας σα φίδι από την πρώτη ημέρα της πώσης του, βγήκε χθες από [το βάλτο] ο Μεγάλος Αναρχικός, ολόσωμος, στυνός [=σκλη-

Η Πηνελόπη Δέλτα, παρότι η ίδια υποστήριζε τον Ελευθέριο Βενιζέλο, καταγγέλλει τις διώξεις που έγιναν ενάντια στους αντιβενιζελικούς μετά την απομάκρυνση του βασιλιά Κωνσταντίνου Α' από την πολιτική ζωή. Διαβάζουμε στο ημερολόγιό της:

II 8.29

Κηφισιά, Τρίτη 4 Ιουλίου 1917

Εβγαζαν τότε με το φαράσι τους υπαλλήλους του κράτους ως «βενιζελικούς» και τους βγάζουν τώρα με την ντουζίνα, ως «αντιφρονούντες» έγιναν και τότε αγριότητες και βανδαλισμοί, γίνονται και τώρα αυθαιρεσίες και αδικίες. Έκαναν οι μεν ασχήμιες, κάνουν και οι δε. Τα τερατουργήματα του Νοεμβρίου [τα βίαια επεισόδια που έγιναν το Νοέμβριο του 1916] [...] δεν με πείραζαν τόσο, αν και μ' άγγιζαν από τόσο κοντά, όσο τα σημερινά γιατί τα σημερινά πειράζουν τα φιλελεύθερά μου αισθήματα [...]. Και θέλω τους δικούς μου να είναι ευγενικότεροι.

Πηνελόπη Δέλτα, *Ημερολόγιο*, έτος 1917

Διαβάστε τα παραθέματα που δίνονται παραπάνω και απαντήστε στο τετράδιό σας στις ερωτήσεις:

Κείμενο	Πότε γραφτηκε;	Τι είδους κείμενο είναι;	Γράφτηκε την ίδια εποχή για την οποία μιλάει ή αργότερα;	Ποιος/ ποιοι το έγραψαν;	Σε ποιο θέμα αναφέρεται;	Ο συγγραφέας ανήκει στη βενιζελική ή στην αναβενιζελική πλευρά;	Τι πληροφορίες μας δίνει το κείμενο για το συγκεκριμένο θέμα;
Π 8.24							
Π 8.25							
Π 8.29							

Διαβάστε τα παραθέματα του βιβλίου σας **(σελ. 92)** και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις αφού λάβετε υπόψη σας τα όσα έχετε διδαχθεί:

1. Να παρουσιάσετε τις απόψεις του Ελ. Βενιζέλου και του βασιλιά Κων/νου για τη συμμετοχή της Ελλάδος στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.
2. Να αναφέρετε τις συνέπειες που είχε για την Ελλάδα η εμμονή του Κωνσταντίνου για ουδετερότητα κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.
3. Πώς έβλεπαν οι Αντιβενιζελικοί τους Βενιζελικούς και το αντίθετο κατά την περίοδο του διασμού;

Με τη λήξη του Α' Παγκοσμίου πολέμου εκπρόσωποι των νικητών συγκεντρώθηκαν στο Παρίσι (συνέδριο της Ειρήνης ή συνέδριο του Παρισιού, Ιανουάριος 1919- Ιανουάριος 1920), για να συζητήσουν του όρους των συνθηκών ειρήνης.

Στο συνέδριο δεν κλήθηκαν οι ηττημένοι, οι ουδέτεροι και η Σοβιετική ένωση. Οι αποφάσεις καθορίστηκαν από:

- ✓ την ανάγκη αναδιαμόρφωσης του πολιτικού χάρτη της Ευρώπης
- ✓ την επιδίωξη της Γαλλίας να εξουθενώσει την Γερμανία
- ✓ την επιθυμία των Δυνάμεων να εγκλωβίσουν το νέο καθεστώς της Ρωσίας
- ✓ σημαντικό ρόλο έπαιξε επίσης, η αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών, κεντρική ιδέα των 14 σημείων του Αμερικανού προέδρου Ουίλσον, σύμφωνα με την οποία σε κάθε λαό αναγνωρίζονταν το δικαίωμα να αποφασίζει μόνος τους για το μέλλον του (διάβασε το παράθεμα Τα 14 σημεία του Αμερικανού προέδρου Ουίλσον, στη σελ.97 βιβλίου σου)

Οι συνθήκες ειρήνης των νικητών με τις ηττημένες δυνάμεις

1. Συνθήκη των Βερσαλλιών Ιούνιος 1919:

μεταξύ Γερμανίας και νικητών. Επιβάλλει στην ηττημένη Γερμανία βαρύτατους εδαφικούς, στρατιωτικούς και οικονομικούς όρους.

2. Συνθήκη του Αγίου Γερμανού Σεπτέμβριος 1919:

αφορά την ηττημένη Αυστροουγγαρία, η οποία μετά την επιβολή βαρύτατων όρων ουσιαστικά διαλύεται.

3. Συνθήκη του Τριανόν Ιούνιος 1920:

μεταξύ των Συμμάχων και της Ουγγαρίας. Μ' αυτήν η Ουγγαρία έχασε τα 3/4 του εδάφους της και το 65% του πληθυσμού της. Το μεγαλύτερο μέρος παραχωρήθηκε στη Ρουμανία, στη Γιουγκοσλαβία και στην Τσεχοσλοβακία.

4. Η Συνθήκη του Νεϊγύ: (Νοέμβριος 1919)

Υποχρεώνει τη Βουλγαρία να παραιτηθεί από κάθε διεκδίκησή της στην **Α.. Μακεδονία** και τη **Δ. Θράκη**. (τα εδάφη αυτά δίνονται στην Ελλάδα)
Παράλληλα προβλέπει η δυνατότητα αμοιβαίας ανταλλαγής πληθυσμών ανάμεσα σε Ελλάδα και Βουλγαρία

5. Η Συνθήκη των Σεβρών: (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920)

Επιβάλλεται στην Οθωμανική αυτοκρατορία και παραχωρεί στην Ελλάδα τα νησιά **Τιμbro** και **Τένεδο**, τη **Θράκη** μέχρι τα πρόθυρα της Κωνσταντινούπολης και αναγνωρίζει την ελληνική κυριαρχία στα νησιά του **ΒΑ. Αιγαίου**. Η Ιταλία παραχωρεί στην Ελλάδα τα Δωδεκάνησα εκτός από τη Ρόδο. Η Αντάνι αναθέτει την προσωρινή διοίκηση της Σμύρνης (για 5 χρόνια) στην Ελλάδα.

Η Συνθήκη αυτή δεν εφαρμόστηκε ποτέ. Θάφτηκε πολύ σύντομα στα συντρίμια της Μικρασιατικής καταστροφής

Κοινωνία των εθνών:

Ο πρώτος διεθνής οργανισμός που δημιουργήθηκε από την ανάγκη των λαών, να αποφύγουν στο μέλλον άλλο πόλεμο και να μπορούν να επιλύουν ειρηνικά τις μεταξύ τους διαφορές.

Τριάντα δύο χώρες, από τις χώρες που νίκησαν στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, κάτω από την πίεση του αμερικανού προέδρου Γούντροου Ουίλσον δήλωσαν, το 1919, ότι επιθυμούσαν: «Να αναπτύξουν τη συνεργασία ανάμεσα στα έθνη και να εξασφαλίσουν σ' αυτά ειρήνη και ασφάλεια». Έτσι γεννήθηκε η «Κοινωνία των Εθνών». Σκοπό είχε να φέρει την ειρήνη και να εμποδίσει άλλους πολέμους στο μέλλον. Όμως, παρουσίαζε κάποια προβλήματα. Αν ένα κράτος διαφωνούσε με μια απόφαση, αυτή δεν μπορούσε να εφαρμοστεί. Επίσης, κάθε κράτος ήταν ελεύθερο να δέχεται ή όχι τις υποδείξεις που του γίνονταν από τα άλλα κράτη-μέλη. Στην πραγματικότητα, λοιπόν, δεν ήταν δυνατόν τα τριάντα δύο κράτη να πάρουν όλα μαζί κάποια απόφαση, ούτε να εμποδίσουν να γίνει ένας νέος πόλεμος, γιατί δεν γινόταν να συμφωνήσουν σε όλα τα θέματα. Έτσι η μία χώρα μετά την άλλη άρχισε, σιγά – σιγά, να εγκαταλείπει την «Κοινωνία των Εθνών».

Κάθε κράτος είχε το δικαίωμα να ασκήσει **βέτο** (το δικαίωμα της **αρνησικυρίας**)

Ενότητα 35^η

Οι διεκδικήσεις της Αντάντ και της Ελλάδας στην Οθωμανική αυτοκρατορία

Αντάντ και Ελλάδα στη Μ. Ασία	▪ Αγγλία , Γαλλία και Ιταλία έχουν διαμοιράσει τα μικρασιατικά εδάφη σε ζώνες κατοχής ▪ Ελληνικές δυνάμεις συμμετείχαν στην κατάληψη της Κωνσταντινούπολης, εκφράζοντας με αυτό τον τρόπο, τις διεκδικήσεις των Ελλήνων στην περιοχή ▪ Ο Βενιζέλος με υπόμνημα στο Συνέδριο του Παρισιού θέτει στους συμμάχους της Αντάντ τις ελληνικές διεκδικήσεις: δυτ. Μ. Ασία, Α. Θράκη (έως τα πρόθυρα της Κων/πολης) , και τα νησιά Ίμβρο και Τένεδο ▪ Έστειλε επίσης στρατό στην εκστρατεία της Αντάντ εναντίον των μπολσεβίκων , θέλοντας να υποστηρίξει τις παραπάνω διεκδικήσεις ▪ Η Βρετανία υποστήριξε τις διεκδικήσεις της Ελλάδας, αφού αυτή θα αναχαίτιζε τις ιταλικές επιδιώξεις στην περιοχή και θα παρείχε στρατιωτική ενίσχυση στη μικρή βρετανική δύναμη στα Στενά ▪ Απρίλιος 1919: Το Συνέδριο του Παρισιού έδωσε εντολή στην Ελλάδα να στείλει στρατό στη Μ. Ασία ▪ 2 Μαΐου 1919: Ελληνικός στρατός αποβιβάστηκε στη Σμύρνη, κατέλαβε την πόλη και μια περιοχή συνολικά 17.000 τ. χμ. ▪ Η παρουσία του ελληνικού στρατού προκαλεί ενθουσιασμό στους Έλληνες κατοίκους , απογοήτευση στον τουρκικό πληθυσμό , δυσарέσκεια στους Ιταλούς , οι οποίοι διεκδικούσαν τα ίδια εδάφη και υπονόμειναν την ελληνική παρουσία ▪ Πολλές αιφνιδιακές και επεισόδια σημειώθηκαν και από τις δύο πλευρές.
--------------------------------------	---

Ενότητα 36^η

Ο ελληνισμός της δυτικής Μ. Ασίας και του Πόντου

Ο ελληνισμός της δυτικής Μ. Ασίας	Ο ελληνισμός της δυτικής Μ. Ασίας στα μέσα του 19^{ου} αι. σε ανάπτυξη: ▪ Οι μεταρρυθμίσεις του Χάτι Χουμαγιούν (1856) έδωσαν το έναυσμα για τη μεγάλη οικονομική ανάπτυξη των Ελλήνων που ζούσαν στην Οθωμανική αυτοκρατορία ▪ Θετικές οικονομικές προοπτικές στη Μ. Ασία, που έκαναν πολλούς Έλληνες από την Ελλάδα και από διάφορες περιοχές τη Οθωμανικής αυτοκρατορίας να μεταναστεύσουν στην ιστορική για τον ελληνισμό αυτή περιοχή
Οι ελληνικές κοινότητες	Οι μικρασιατικές ελληνικές κοινότητες: ▪ Σε σχέση με τους μουσουλμανικούς πληθυσμούς αποτελούσαν μειοψηφία ▪ Ήταν όμως εύπορες και καλά οργανωμένες ▪ Εκπροσωπούνταν στις οθωμανικές αρχές από προκρίτους και αρχιερείς Κυριότερες πόλεις: ▪ Σμύρνη (εδώ οι Έλληνες αποτελούσαν πλειοψηφία) ○ Εμπορική πύλη για όλη την Ανατολή ○ Πλήθος ελληνικές επιτεφρήσεις (ναυτιλιακές, εμπορικοί οίκοι, τράπεζες) ○ Λειτουργούσαν ελληνικά σχολεία, πολιτιστικοί σύλλογοι, τυπογραφεία Κυδωνίες (Αϊβαλί) , Αϊδίνι, Προύσα: εδώ οι Έλληνες, διέθεταν σημαντική παρουσία χωρίς να έχουν πληθυσμιακή υπεροχή.
Έλληνες του Πόντου	▪ Οι Έλληνες του Πόντου ζούσαν οργανωμένοι σε ακμάζουσες ελληνορθόδοξες κοινότητες ▪ Ασχολούνταν κυρίως με την αγροτική οικονομία και το εμπόριο ▪ Μεγάλα εμπορικά κέντρα: Τραπεζούντα, Κερασούντα, Σαμψούντα
Οι διωγμοί του μικρασιατικού ελληνισμού	Αίτια των διώξεων: ▪ Η ενίσχυση του τουρκικού εθνικισμού (επικράτηση των Νεότουρκων) ▪ Ανταγωνισμός ισχυρών γερμανικών οικονομικών συμφερόντων με Έλληνες, Αρμενίους Συστηματικοί διωγμοί ελληνορθόδοξων πληθυσμών από το 1913: ▪ Εκτοπισμός 150.000 Ελλήνων στην ενδοχώρα της Μικρασίας ▪ Οργανώθηκαν τα τάγματα εργασίας (αγχαρείς σε λατομεία και δημόσια έργα) ▪ Εξοντώθηκαν χιλιάδες Έλληνες της Μ. Ασίας και του Πόντου, καθώς και Αρμένιοι ▪ Από το 1915 έως το 1912 χάθηκαν 200.000 και πλέον Πόντιοι
Η κίνηση αυτονόμησης του Πόντου	▪ Στα τέλη του Α' Παγκοσμίου πολέμου εκδηλώθηκε αυτονομιστική κίνηση των Ελλήνων του Πόντου (ήδη είχε αρχίσει να γίνεται λόγος για την αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών) ▪ Τον Ιανουάριο του 1920 ιδρύεται σε εδάφη που κατοικούσαν Πόντιοι και Αρμένιοι, ομόσπονδο Ποντοαρμενικό κράτος , που αναγνωρίστηκε από τη Συνθήκη των Σεβρών ▪ Η πρόσκαιρη ίδρυση αυτού του κράτους έδωσε αφορμές για νέες σφαγές και διώξεις

Περίληψη της ενότητας:

Ο Μουσταφά Κεμάλ: Εκμεταλλευόμενος το αίσθημα ταπείνωσης του τουρκικού λαού, ο Κεμάλ οργανώνει κίνημα αντίστασης στην Ανατολή και σε εδάφη που δεν ελέγχονταν από την Αντάντ. Βασικός στόχος η ανεξαρτησία της χώρας. Ο ηγετικός ρόλος του Κεμάλ επιβεβαιώνεται μετά από τα συνέδρια του **Ερζερούμ** και της **Σεβάστειας** (1919), στα οποία πήραν μέρος εκπρόσωποι όλων των αντιστασιακών οργανώσεων της χώρας. Τόσο ο σουλτάνος όσο και οι Δυνάμεις αντιμετωπίζουν το κίνημα ως ανταρσία. Στα τέλη του 1919 η έδρα του κινήματος μεταφέρεται στην Άγκυρα. Εκεί ο Κεμάλ συγκαλεί την **Α' Μεγάλη Εθνοσυνέλευση της Τουρκίας** (Μάρτιος 1920) που αποφασίζει ότι:

- Η χώρα θα ονομάζεται στο εξής Τουρκία.
- Ο θρησκευτικός χαρακτήρας του κράτους καταργείται και θεσπίζεται το κοσμικό κράτος.
- Ο Κεμάλ αναδεικνύεται αρχηγός του κράτους και πρωθυπουργός.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Μετά τις εξελίξεις αυτές, είναι αναπόφευκτο να συγκρουστούν ο ελληνικός και ο τουρκικός στρατός, αφού η υλοποίηση των εθνικών στόχων του ενός κράτους σημαίνει τη ματαίωση των εθνικών στόχων του άλλου.

Το μάθημα σε ερωτήσεις:

- 1) Ποιοι παράγοντες οδήγησαν στη δημιουργία τουρκικού εθνικού κινήματος;
- 2) Με ποιο τρόπο προσπαθεί ο Κεμάλ να οργανώσει το κίνημα αντίστασης;
- 3) Ποιον στόχο θέτουν αυτός και οι συνεργάτες του; Πότε και πού;
- 4) Τι γνωρίζετε για τα συνέδρια του κινήματος;
- 5) Ποια στάση κρατάνε οι Μεγάλες Δυνάμεις αλλά και ο σουλτάνος απέναντι στη δραστηριότητα του Κεμάλ;
- 6) Πώς ισχυροποιείται το κίνημα του Κεμάλ;
- 7) Τι προέβλεπε το νέο σύνταγμα που ψηφίστηκε στην Α' Μεγάλη Εθνοσυνέλευση της Τουρκίας;
- 8) Γιατί κατά τη γνώμη σας η σύγκρουση ανάμεσα στους Τούρκους του Κεμάλ και στον ελληνικό στρατό της Μ. Ασίας ήταν πλέον αναπόφευκτη;

Ο Κεμάλ παρουσιάζει τις αποφάσεις του συνεδρίου του Ερζερούμ (1919)

1. Όλες οι περιοχές της χώρας μας που βρίσκονται μέσα στα εθνικά όρια είναι ενιαίες· δε χωρίζονται μεταξύ τους. [...]
 2. Εάν εισβάλουν οι εχθροί στα εδάφη μας και αναμειχθούν στα εσωτερικά μας, θα προβάλλουμε αντίσταση με κάθε μέσο. [...]
 3. Εάν δεν είναι αρκετή η δύναμη της κυβέρνησης της Κωνσταντινούπολης για την προστασία και την ελευθερία της πατρίδας, καθώς και για την εξασφάλιση της ασφάλειας που απαιτείται για την πραγματοποίηση του σκοπού, θα ιδρυθεί μια προσωρινή κυβέρνηση. Τα μέλη αυτής της κυβέρνησης θα εκλεγούν από συνέδριο αντιπροσώπων ολόκληρου του έθνους. [...]
 4. Είναι βασικός σκοπός και αρχή να μετατρέψουμε την εθνική δύναμη σε δύναμη επιρροής και την εθνική προσταγή σε κυρίαρχη δύναμη.
 5. Δεν θα δοθούν προνόμια στις χριστιανικές μειονότητες [...].
 6. Δεν γίνεται αποδεκτή η προστασία των ξένων Δυνάμεων.
 7. Θα γίνουν οι αναγκαίες προεργασίες για την άμεση σύγκληση της Βουλής [ενν. Εθνικής Συνέλευσης] και την έναρξη των εργασιών της κυβέρνησης [...].
- Κεμάλ Ατατούρκ, Ομιλίες, μτφρ. Σ. Σολταρίδης, Λιβάνη, Αθήνα 1995, σ. 51-52.

Μελετήστε την πηγή και παρουσιάστε στη συνέχεια τις κύριες επιδιώξεις του τουρκικού εθνικού κινήματος όπως αυτές προκύπτουν από το κείμενο. Θα βοηθηθείτε για την απάντησή σας αν λάβετε υπόψη σας ότι **οι**

Βασικοί άξονες

των θέσεων του Κεμάλ είναι οι εξής:

- ✓ **Διαφύλαξη της εδαφικής ακεραιότητας του τουρκικού κράτους με κάθε θυσία**
- ✓ **Αγώνας μέχρις εσχάτων εναντίου οποιουδήποτε υπονομεύει με τις ενέργειές του ή τις παραλείψεις του την τουρκική εθνική ανεξαρτησία**

Α. Η ελληνική διοίκηση της Μ. Ασίας

2 Μαΐου 1919:

- απόβαση ελληνικού στρατού στη Σμύρνη
- εγκατάσταση ελληνικής διοίκησης
- Επικεφαλής ο ύπατος **αρμοστής** (γενικός διοικητής) **Αριστείδης Στεργιάδης** (έμπιστος του Βενιζέλου)
- εντολή να αντιμετωπίζει **ισότιμα** όλους τους κατοίκους!
- Η πολιτική αυτή των **ίσων αποστάσεων** δεν γινόταν πάντα δεκτή από την ελληνική στρατιωτική ηγεσία, τον μητροπολίτη Σμύρνης **Χρυσόστομο** και ορισμένους Μικρασιάτες Έλληνες
- Ο Στεργιάδης έδειξε παράλληλα έναν αυταρχικό χαρακτήρα, ώστε να γίνει **αντιπαθής!**
- Ωστόσο, η ελληνική διοίκηση επιτέλεσε **σημαντικό έργο** στην οικονομία, την εκπαίδευση, την υγεία και κυρίως στην επανεγκατάσταση των Ελλήνων που είχαν διωχθεί παλιότερα από τις οθωμανικές αρχές

Β. Οι επιχειρήσεις του ελληνικού στρατού έως το καλοκαίρι του 1920

- Ο ελληνικός στρατός κατέλαβε αρχικά τα εδάφη με εντολή από την Αντάντ (Συνθήκη Σεβρών)
- Αργότερα ο Βενιζέλος έλαβε **άδεια** από τους συμμάχους **να επεκτείνει την ζώνη ελληνικής κατοχής**
- Έτσι, ο στρατός κατέλαβε την **Αν. Θράκη** (1920) και προέλασε το καλοκαίρι του 1920 σε βάθος **100-150 χλμ. ανατολικά της ζώνης της Σμύρνης**.

Γ. Απόρριψη της Συνθήκης των Σεβρών από το τουρκικό κίνημα αντίστασης

- Οι ελληνικές επιτυχίες διευκόλυναν την Αντάντ να επιβάλει τη συνθήκη των Σεβρών στο Σουλτάνο
- όμως ο **Κεμάλ απέρριψε** τη συνθήκη
- ταυτόχρονα το τουρκικό εθνικό κίνημα ενισχύονταν ολοένα
- Η **Αντάντ** έγινε **επιφυλακτική** για το πόσο ο ελληνικός στρατός θα μπορούσε να επιβληθεί

Δ. Οι εκλογές του 1920 στην Ελλάδα και η επάνοδος του Κωνσταντίνου

- Λίγες μέρες μετά την υπογραφή της συνθήκης των **Σεβρών** στο Παρίσι, ο **Βενιζέλος** δέχθηκε **δολοφονική επίθεση** από Έλληνες φιλοβασιλικούς.
- Η είδηση στην Αθήνα προκαλεί πογκρόμ διώξεων των Αντιβενιζελικών με αποκορύφωμα τη **δολοφονία** του Ίωνα **Δραγούμη**
- Επιστρέφοντας στην Ελλάδα ο **Βενιζέλος** προκήρυξε **εκλογές** (1920), κρίνοντας ότι θα ήταν ευνοϊκό το κλίμα μετά την επιτυχία της συνθήκης των Σεβρών
- Υποτίμησε **όμως** το γεγονός ότι ένα σημαντικό τμήμα της ελληνικής κοινωνίας **είχε κουραστεί** από τον πόλεμο (Βαλκανικοί-Α' Παγκόσμιος Πόλεμος – Μικρασιατική εκστρατεία)
- Δημιουργήθηκε λοιπόν μια **αντιβενιζελική συμμαχία** με αρχηγό τον **Δημήτριο Γούναρη**: υποσχόταν τερματισμό του πολέμου και «απαλλαγή από τη βενιζελική τυραννία»
- Στο μεταξύ, ο θάνατος βασιλιά **Αλεξάνδρου** δίνει στις εκλογές **χαρακτήρα δημοψηφίσματος** για την επιστροφή ή όχι του εξόριστου Κωνσταντίνου στην Ελλάδα

Ήττα Βενιζέλου/ επιστροφή Κωνσταντίνου

- Εκλογές Νοέμβριος 1920: **ήττα Φιλελευθέρων** (Βενιζέλος)
- Ο Βενιζέλος φεύγει από Ελλάδα
- Η νέα φιλοβασιλική κυβέρνηση οργανώνει **δημοψήφισμα** για την επιστροφή ή όχι του βασιλιά
- υπερβολικά υψηλό ποσοστό υπέρ Κωνσταντίνου
- Υποψίες για **νοθεία**
- **Επάνοδος Κωνσταντίνου** (Δεκέμβριος 1920)

Ε. Διπλωματικές επιτυχίες του τουρκικού κινήματος αντίστασης

- Οι Δυνάμεις της Αντάντ **επανεξετάζουν** τη στάση τους, βλέποντας τους κεμαλικούς να επικρατούν στη σύγκρουση
- Χρησιμοποιούν την επιστροφή Κωνσταντίνου (εχθρού της Αντάντ) ως **πρόφαση** για να αναθεωρήσουν τη στάση τους προς την Ελλάδα
- **Ο Κεμάλ**, λοιπόν, υπογράφει **συμφωνίες συνεργασίας** με **Σοβιετική Ένωση** (1921), και με **Γαλλία & Ιταλία** (1921) προβλέποντας την αποχώρηση των στρατευμάτων από τη Μικρά Ασία με αντάλλαγμα την παραχώρηση διευκολύνσεων από την κεμαλική Τουρκία
- Οι ελληνικές προσπάθειες έχουν **μόνο τη βρετανική στήριξη** και μόνο σε διπλωματικό επίπεδο

ΣΤ. Οι εξελίξεις έως του Αύγουστο του 1922

- Ο Κωνσταντίνος και η νέα κυβέρνηση αποφασίζουν **συνέχιση** του **πολέμου** (σε αντίθεση με τις προεκλογικές υποσχέσεις)!
- **Καλοκαίρι 1921**: μεγάλη ελληνική επίθεση που φτάνει έως τον ποταμό **Σαγγάριο**
- Χιλιάδες νεκροί και τραυματίες – ισχυρή αντίσταση
- Υποχώρηση και άμυνα για έναν χρόνο στη γραμμή **Εσκή_Σεχίρ-Κιουτάχεια-Αφιόν_Καραχισάρ**

Οι όροι του παιχνιδιού όμως είχαν αντιστραφεί:

- Ο **Κεμάλ** είναι πλέον **ενισχυμένος** οικονομικά, στρατιωτικά και διπλωματικά με τις συμφωνίες που έχει υπογράψει και εμφανίζεται **αδιάλλακτος**
- Στην **Αθήνα** υπάρχει ισχυρή **αντιπολίτευση** (Αλ. Παπαναστασίου, - **Δημοκρατικό Μανιφέστεσο, 1922**) και **οικονομική κρίση**
Επίσης, **καμία εξωτερική βοήθεια** (διπλωματική και οικονομική) για την Ελλάδα

Η καταστροφή:

- 13 Αυγούστου 1922: τελική τουρκική επίθεση
- Η Ελληνική άμυνα **καταρρέει** και **υποχωρεί**
- **27 Αυγ. 1922**: Ο κεμαλικός στρατός μπαίνει στη **Σμύρνη**.
✦ Η πόλη **πυρπολείται**
- ✦ **Έλληνες** και **Αρμένιοι** κάτοικοι **σφαγιάζονται**
- ✦ **Τέλος μικρασιατικού ελληνισμού** = **Προσφυγιά**
- ✦ **ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ – ΞΕΡΙΖΩΜΑ ΙΩΝΙΚΗΣ ΓΗΣ**

Ενότητα 39^η : Εξελίσξεις σε Ελλάδα και Τουρκία μετά το μικρασιατικό πόλεμο

Το κίνημα του 1922	Στρατιωτικά τμήματα που είχαν επιστρέψει από το μικρασιατικό μέτωπο οργάνωσαν κίνημα κατά του βασιλιά Κωνσταντίνου αξιώνοντας: • παραίτηση του βασιλιά • διάλυση της βουλής στην οποία τα φιλοβασιλικά κόμματα διέθεταν την πλειοψηφία • το σχηματισμό νέας κυβέρνησης που θα είχε την εμπιστοσύνη της Αντάντ • την ενίσχυση του μετώπου της Θράκης, ώστε η Ελλάδα να αποφύγει και άλλες εδαφικές απώλειες
Επικεφαλής του κινήματος οι συνταγματάρχες:	• Νικόλαος Πλαστήρας • Στυλιανός Γουατάς • Δημήτριος Φωκάς
Οι ενέργειες του κινήματος:	• Εξαναγκάζει τον Κωνσταντίνο σε παραίτηση. Βασιλιάς γίνεται ο γιος του Γεώργιος • Σχηματίζεται επαναστατική κυβέρνηση υπό τον Σωτήριο Κροκιδά • Συστήνεται έκτακτο στρατοδικείο για να δικάσει τους πρωταίτιους της καταστροφής
Η «δίκη των έξι »	Στο έκτακτο στρατοδικείο παραπέμπονται , δικάζονται και καταδικάζονται σε θάνατο οκτώ κορυφαία στελέχη (πρωθυπουργοί, υπουργοί, στρατιωτικοί ηγέτες) της βασιλικής παράταξης: • Δ. Γούναρης • Ν. Στράτος • Π. Πρωτοπαπαδάκης • Γ. Μπαλτατζής • Ν. Θεοτόκης • Γ. Χατζηανέστης
Η ανακωχή των Μουδανιών	Μετά την ήττα στη Μ. Ασία η επαναστατική κυβέρνηση θα κάνει προσπάθειες να διατηρήσει την Α. Θράκη Υπό το βάρος των απειλών του Κεμάλ για νέο πόλεμο και των αφόρητων πιέσεων της Αγγλίας η Ελλάδα θα αποδεχτεί την ανακωχή των Μουδανιών (Οκτώβριος του 1922) με την οποία η Α. Θράκη ενσωματώνεται στην Τουρκία
Η συνθήκη της Λοζάνης	Εκπρόσωπος της Ελλάδας στις διαπραγματεύσεις της συνθήκης ορίστηκε ο Ε. Βενιζέλος Υπογράφεται στις 24 Ιουλίου 1924 με την οποία επισημοποιείται : • Η τουρκική κυριαρχία στη Μ. Ασία και στην Α. Θράκη • Παραχωρούνται στην Τουρκία τα νησιά Τιμβρος και Τένεδος • Στη συνθήκη ενσωματώνεται ελληνοτουρκική σύμβαση ανταλλαγής πληθυσμών , σύμφωνα με την οποία όλοι οι ορθόδοξοι χριστιανοί της Τουρκίας έπρεπε να μετοικήσουν στην Ελλάδα και όλοι οι μουσουλμάνοι της Ελλάδας να ακολουθήσουν αντίστροφη πορεία Από την ανταλλαγή εξαιρούνται: ➢ Το Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης , οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης και της Τιμβρου και της Τενέδου ➢ Οι μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης
Εξελίσξεις στην Ελλάδα	• Η επαναστατική κυβέρνηση έρχεται αντιμέτωπη με επείγοντα και σοβαρά προβλήματα ➢ ραγδαία επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης ➢ κατακόρυφη πτώση των μισθών ➢ επείγουσα ανάγκη αποκατάστασης των παλαιών πολεμιστών και προσφύγων • Μέτρα της νέας κυβέρνησης ➢ διανομή γαιών σε πρόσφυγες και γηγενείς ακτήμονες (Φεβρουάριος 1923) ➢ διανομή αγροτικών κληρών σε πλήθος αγροτών
Η Α' Ελληνική Δημοκρατία	• Καλοκαίρι 1923: το μεγαλύτερο κύμα απεργιών που έχει γνωρίσει η Ελλάδα από την ίδρυσή της • Φεβρουάριος 1923: Υιοθέτηση από την Ελλάδα του Γρηγοριανού ημερολογίου που ίσχυε στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης (16 Φεβρουαρίου / 1^η Μάρτη) • Στις εκλογές (Δεκέμβριος 1923)τα φιλοβασιλικά κόμματα απέχουν και έτσι το κόμμα των Φιλελευθέρων νικάει • Ο βασιλιάς εγκαταλείπει την Ελλάδα και ορίζεται αντιβασιλέας ο Πάυλος Κουντουριώτης • Μετά τη σύντομη πρωθυπουργία του Καφαντάρη, αναλαμβάνει ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου • Στις 25 Μαρτίου η Βουλή ομόφωνα ψηφίζει της έκπτωση της βασιλείας και την ανακήρυξη της Δημοκρατίας
Εξελίσξεις στην Τουρκία	Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή ο Κεμάλ: • έγινε ο πρώτος πρόεδρος της Τουρκικής Δημοκρατίας • υποχρέωσε το σουλτάνο να φύγει από τη χώρα • εδραίωσε τον κοσμικό –λαϊκό χαρακτήρα του κράτους Προσπάθησε να εκσυγχρονίσει την Τουρκία: • προσπάθησε να οργανώσει συστήματα υγείας και εκπαίδευσης • αντικατέστησε το οθωμανικό αλφάβητο με το λατινικό • κατάργησε την πολυγαμία • παραχώρησε δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες • επέβαλε τη δυτική ενδυμασία • επέβαλε τη χρήση οικογενειακών επιθέτων

Η Συνθήκη της Λοζάνης

Ας δούμε μερικούς από τους όρους της Συνθήκης της Λοζάνης σχετικά με την προστασία των μειονοτήτων στην Τουρκία και την Ελλάδα.

Π 8.1

Άρθρο 38. Η τουρκική κυβέρνηση θα πρέπει να προστατεύει πλήρως και απόλυτα τη ζωή και την ελευθερία σε όλους τους κατοίκους της Τουρκίας, ανεξάρτητα από το πού γεννήθηκαν, την εθνικότητα, τη γλώσσα, τη φυλή ή τη θρησκεία τους. Όλοι οι κάτοικοι της Τουρκίας έχουν το δικαίωμα να πρεσβεύουν [=να πιστεύουν] ελεύθερα, δημόσια και ιδιωτικά, κάθε πίστη, θρησκεία [...]. Οι μη μουσουλμανικές μειονότητες θα μπορούν ελεύθερα και χωρίς όρους να κυκλοφορούν και να μεταναστεύουν [...].

Άρθρο 39. Όλοι οι Τούρκοι υπήκοοι που ανήκουν σε μη μουσουλμανικές μειονότητες θα έχουν τα ίδια αστικά και πολιτικά δικαιώματα που έχουν και οι μουσουλμάνοι [...]. Η διαφορετική θρησκεία [...] ή πίστη δεν πρέπει να εμποδίζει κανέναν Τούρκο υπήκοο να [...] καταλαμβάνει δημόσιες θέσεις, αξιώματα και τιμές ή να ασκεί διάφορα επαγγέλματα [...].

Άρθρο 40. Οι Τούρκοι υπήκοοι, όσοι ανήκουν σε μη μουσουλμανικές μειονότητες, θα έχουν [...] το ίδιο δικαίωμα [με τους υπόλοιπους Τούρκους υπήκοους] να ιδρύουν, να διευθύνουν και να εποπτεύουν, με δικά τους χρήματα, κάθε είδους φιλανθρωπικά, θρησκευτικά ή κοινωφελή ιδρύματα, σχολεία και άλλα εκπαιδευτήρια με το δικαίωμα να χρησιμοποιούν ελεύθερα σ' αυτά τη γλώσσα τους και να τελούν όσα η θρησκεία τους επιβάλλει.

Άρθρο 41. Στις πόλεις και στις περιοχές όπου μένουν πολλοί μη μουσουλμάνοι υπήκοοι, η τουρκική κυβέρνηση θα παρέχει στη δημόσια εκπαίδευση τις απαραίτητες ευκολίες για να εξασφαλιστεί στα παιδιά των παραπάνω Τούρκων υπήκοων η διδασκαλία στη γλώσσα τους στα δημοτικά σχολεία. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει την τουρκική κυβέρνηση να κάνει υποχρεωτική τη διδασκαλία της τουρκικής γλώσσας στα παραπάνω σχολεία [...].

Άρθρο 45. Όσα δικαιώματα αναγνωρίζονται στο παραπάνω τμήμα [της Συνθήκης] για τις μη μουσουλμανικές μειονότητες στην Τουρκία αναγνωρίζονται επίσης και από την Ελλάδα για τη μουσουλμανική μειονότητα [που βρίσκεται] στα εδάφη της.

Συνθήκη της Λοζάνης, 24 Ιουλίου 1923
Απόδοση στη σύγχρονη γλώσσα

Π 8.61

Η διδασκαλία στη Λοζάνη, 1923

Ανταλλαγή των πληθυσμών

Ο όρος καθιερώθηκε μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο στο διεθνές δίκαιο. «Ανταλλαγή πληθυσμών» σημαίνει ότι δύο χώρες συμφωνούν να μετακινηθούν (εθελοντικά ή υποχρεωτικά) από τη μία στην άλλη πληθυσμοί που σε κάθε χώρα θεωρούνται εθνική μειονότητα.

Η πρώτη εθελοντική ανταλλαγή πληθυσμών έγινε ανάμεσα στη Βουλγαρία και στην Οθωμανική Αυτοκρατορία το 1913. Στη συνέχεια, το 1919 έγινε μια ακόμη εθελοντική ανταλλαγή ανάμεσα στην Ελλάδα και στη Βουλγαρία. Υπολογίζεται ότι 50.000 ελληνόφωνοι μετανάστευσαν στην Ελλάδα και 90.000 βουλγαρόφωνοι στη Βουλγαρία.

Τον Ιανουάριο του 1923 η Ελλάδα και η Τουρκία υπογράψανε σύμβαση για την **υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών** ανάμεσά τους. Αυτή ήταν η πρώτη υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών ανάμεσα σε δύο χώρες. Έτσι άρχισαν να μεταφέρονται στην Ελλάδα και όλοι οι υπόλοιποι Ελληνορθόδοξοι από τον Πόντο, την Καππαδοκία και άλλες περιοχές, και να φεύγουν οι μουσουλμάνοι που ζούσαν στην Ελλάδα. Οι τελευταίοι πρόσφυγες έφτασαν στην Ελλάδα το 1925. Ας δούμε ποιοι έπρεπε, σύμφωνα με τη σύμβαση αυτή, να φύγουν.

Η κυβέρνηση της Μεγάλης Εθνοσυνέλευσης της Τουρκίας και η ελληνική κυβέρνηση συμφώνησαν στους παρακάτω όρους:

Άρθρο 1. Από την 1η Μαΐου 1923 θα γίνει υποχρεωτική ανταλλαγή ανάμεσα α) σε Τούρκους υπήκοους που έχουν ελληνορθόδοξο θρήσκευμα και που μένουν σε τουρκικά εδάφη, και β) σε Έλληνες υπήκοους που έχουν μουσουλμανικό θρήσκευμα και μένουν σε ελληνικά εδάφη [...].

Άρθρο 2. Δε θα υπάγονται στην ανταλλαγή που προβλέπεται στο παραπάνω άρθρο: α) οι Έλληνες [=Ελληνορθόδοξοι] κάτοικοι της Κωνσταντινούπολης, β) οι μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης [...].

Ελληνοτουρκική σύμβαση ανταλλαγής πληθυσμών, 30 Ιανουαρίου 1923
Απόδοση στη σύγχρονη γλώσσα

Π 8.62

Η Σύμβαση κανόνιζε επίσης τι θα γίνουν οι περιουσίες των πληθυσμών που μετακινήθηκαν έτσι στις δύο χώρες.

Οι Ελληνορθόδοξοι που έφυγαν ήταν περίπου 1.500.000, ενώ οι μουσουλμάνοι περίπου 650.000.

Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια,
η παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929 και η Μεγάλη Ύφεση

Τα αποτελέσματα του Α' Παγκοσμίου πολέμου

8. 000.000 νεκροί

6. 000. 000 ανάπηροι

τεράστιες υλικές
ζημιές

Επιπτώσεις σε:

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η Μ. Βρετανία και η Γαλλία δανείζονται από τις Η.Π.Α προκειμένου να βρουν οικονομικούς πόρους που ήταν απαραίτητοι για τη διεξαγωγή του πολέμου. Έτσι οι Η.Π.Α ενισχύουν οικονομικά και πολιτικά τη διεθνή τους θέση

τα μεσαία στρώματα:

- μισθωτοί
- μικροεπιχειρηματίες
- ελεύθεροι επαγγελματίες

καταστρέφονται οικονομικά

Οι γυναίκες άρχισαν να μπαίνουν στην αγορά εργασίας και σε χώρες όπως η Σοβιετική Ένωση, η Γερμανία, η Βρετανία απέκτησαν **δικαίωμα ψήφου**.

- αποδυνάμωση του διεθνούς ρόλου της Ευρώπης
- κλονισμός του αποικιακού συστήματος
- αμφισβήτηση του φιλελεύθερου αστικού κράτους
- ισχυροποιούνται ο κομμουνισμός , καθώς και τα αυταρχικά εθνικιστικά καθεστώτα (φασισμός, ναζισμός) τα οποία κατηγορούν τον κοινοβουλευτισμό ότι αδυνατούσε να υπερασπιστεί τα εθνικά συμφέροντα

Η Ευρώπη κατά τη δεκαετία του 1920

Αμοιβαία καχυποψία και
ανταγωνισμός Γαλλίας-Γερμανίας

Αναθέρμανση της ευρωπαϊκής
οικονομίας.

Προσπάθειες διατήρησης της διεθνούς
ειρήνης

Οι Ευρωπαίοι ηγέτες συνειδητοποιούν ότι τέτοιοι ανταγωνισμοί είναι αδιέξοδοι

1. Η συνθήκη του Λοκάρνο, με πρωτεργάτες τους υπουργούς εξωτερικών Γαλλίας και Γερμανίας για το σεβασμό των υφιστάμενων συνόρων

2. Το σύμφωνο Κέλoug - Μπριάν (υπουργοί εξωτερικών Η.Π.Α. και της Γαλλίας) με το οποίο καταδικάζονταν ο πόλεμος

Η έκρηξη της οικονομικής κρίσης του 1929

Τα αίτια:

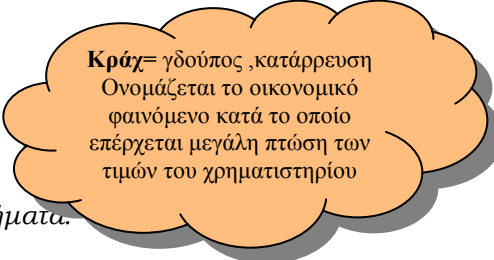
- Η οικονομική ευημερία στο δυτικό κόσμο κατά τη δεκαετία του 1920.
- Ο διπλασιασμός της βιομηχανικής παραγωγής και του μέσου εισοδήματος στις ΗΠΑ κατά την περίοδο 1921-1929
- Η συνεχής άνοδος των τιμών των μετοχών στο χρηματιστήριο της Ν. Υόρκης.

Η εκδήλωση της κρίσης:

Το φθινόπωρο του 1929 οι μεγάλοι επενδυτές άρχισαν να πουλούν τις μετοχές τους για να εισπράξουν τα κέρδη → Οι μικροεπενδυτές πανικοβλήθηκαν και έσπευσαν και εκείνοι να πουλήσουν τις μετοχές τους → Στις 24 Οκτωβρίου 1929 ξεκίνησε γενική κατάρρευση των τιμών στο χρηματιστήριο → Η οικονομική κρίση, που ονομάστηκε **κραχ**, εξαπλώθηκε ραγδαία σε ολόκληρο σχεδόν τον κόσμο.

Οι συνέπειες της κρίσης:

- Χάθηκαν περιουσίες, έκλεισαν επιχειρήσεις και εκατομμύρια εργαζόμενοι έμειναν άνεργοι.
- Το 1931 η οικονομία των ΗΠΑ είχε καταρρεύσει.
- Η εξαγορά των μικρών επιχειρήσεων από τις μεγάλες δημιούργησε πανίοχαρα οικονομικά συγκροτήματα.

Κράχ= γδούπος, κατάρρευση
Ονομάζεται το οικονομικό φαινόμενο κατά το οποίο επέρχεται μεγάλη πτώση των τιμών του χρηματιστηρίου

Η επέκταση της κρίσης – Η Μεγάλη Ύφεση

- Η κρίση εξαπλώθηκε και στην Ευρώπη, καθώς οι αμερικανικές τράπεζες απέσυραν τα δάνεια που είχαν επενδυθεί στις ευρωπαϊκές χώρες και κυρίως σε Γερμανία και Μ. Βρετανία.
- Η υποχώρηση αυτή, που προκλήθηκε στην οικονομία του δυτικού κόσμου την περίοδο 1929-1933, ονομάστηκε Μεγάλη Ύφεση και έπληξε και την Ελλάδα.

Τα αποτελέσματα της κρίσης του 1929

Η κρίση επηρέασε, αν και σε διαφορετικό βαθμό, όλες τις κοινωνίες του δυτικού:

- Τμήμα των ανώτερων τάξεων ισχυροποιείται εξαγοράζοντας επιχειρήσεις στα πρόθυρα κατάρρευσης, ενισχύοντας σημαντικά την οικονομική και κοινωνική του θέση
- Οι αγρότες βλέπουν τα προϊόντα απούλητα και τα εισοδήματά τους να εξανεμίζονται
- Εργάτες και εμποροϋπάλληλοι βρίσκονται αντιμέτωποι με μειώσεις μισθών, περιορισμό των ωρών εργασίας και απολύσεις
- Οι μικροεπιχειρηματίες υποχρεώνονται να πουλήσουν ή να κλείσουν τις επιχειρήσεις τους
- Οι δημόσιοι υπάλληλοι δέχονται δραστικές μειώσεις στο μισθό τους

:

Κύμα εξαθλίωσης καλύπτει τις ΗΠΑ και την Ευρώπη προκαλώντας έντονες και συχνά βίαιες διαμαρτυρίες.

Η κρίση σε αριθμούς στις ΗΠΑ που υπήρξαν η πηγή της κρίσης:

- 12.000.000 άνεργοι
- 1.600 τράπεζες πτώχευσαν
- 20.000 μικρομεσαίες επιχειρήσεις έκλεισαν
- 1 στους 20 γεωργούς έχασαν την περιουσία τους
- **23.000 άνθρωποι αυτοκτόνησαν**

Ο πρόεδρος των ΗΠΑ Φραγκλίνος Ρούσβελτ από το 1933 θα λάβει μια σειρά μέτρων για την ανακούφιση από την κρίση που έγιναν γνωστά ως **new deal** και στηρίζονταν στην θέση ότι **το κράτος θα πρέπει να παρεμβαίνει στην οικονομία κάνοντας μεγάλες επενδύσεις. Έτσι οι άνεργοι θα έβρισκαν δουλειά, με τα εισοδήματά τους θα αγόραζαν προϊόντα και θα αναθερμαίνονταν συνολικά η οικονομία**

Εφαρμογή του new deal και αποτελέσματα:

- Ανάθεση μεγάλων δημόσιων έργων σε ιδιωτικές επιχειρήσεις
- 1934:απαρχή της βελτίωσης της οικονομικής κατάστασης των ΗΠΑ
- Η πολιτική του new deal εφαρμόζεται και στην Ευρώπη
- Η αποτυχία του οικονομικού φιλελευθερισμού οδηγεί στην ανάληψη από το κράτος του ρόλου του ρυθμιστή της οικονομικής ζωής
- Από το 1930 κυριαρχεί η «διευθυνόμενη οικονομία»

1. Φραγκλίνος Ρούζβελτ: Το new deal

Για να ξανακάνουμε τα εργοστάσιά μας και τα αγροκτήματά μας να ξαναδουλέψουν με τη βεβαιότητα ότι θα πωλούν τα προϊόντα τους, θα πρέπει να εξασφαλίσουμε στους καταναλωτές τα μέσα για να αγοράζουν τα προϊόντα αυτά. Αλλά για να πραγματοποιηθεί αυτό, θα πρέπει να μην έχουμε ανάμεσα στους καταναλωτές 12 εκατομμύρια ανέργους, οι οποίοι δεν έχουν τη δυνατότητα ν' αγοράσουν τίποτε. Οι άνθρωποι αυτοί πρέπει να ξαναρχίσουν να εργάζονται και αυτό θα το κατορθώσουμε με τον παρακάτω τρόπο: θα μοιράσουμε την εργασία, που σήμερα προσφέρεται, ανάμεσα σε αυτούς που απασχολούνται και στους ανέργους, ώστε να εξαλείψουμε την ανεργία. Και αυτό θα το κατορθώσουμε, εξασφαλίζοντας σε κάθε εργάτη ένα κατώτατο ημερομίσθιο, που θα του επιτρέπει να ζει [...]. Εάν όλοι οι εργαζόμενοι κάνουν συγχρόνως το ίδιο πράγμα, κανείς απ'αυτούς δεν θα βρίσκεται σε μειονεκτική θέση. Το πρόβλημα, επομένως, περιορίζεται στο εξής ερώτημα: θα κατορθώσουμε να πετύχουμε, ώστε συγχρόνως όλοι οι εργαζόμενοι να κάνουν το ίδιο; Καμιά επιχείρηση, που επιβιώνει από την πληρωμή χαμηλών ημερομισθίων στους εργάτες δεν πρέπει να υπάρχει σ' αυτή τη χώρα».

Λόγος στο Κογκρέσο, 17 Μαΐου 1933

Πηγή: Η μεγάλη ιστορία του 20ού αιώνα, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2002

Ιδιαίτερες περιπτώσεις στις χώρες του δυτικού κόσμου αποτελούν η φασιστική Ιταλία και η ναζιστική Γερμανία, οι κυβερνήσεις των οποίων ακολουθούν **ακραία πολιτική αυτάρκειας** σε συνδυασμό με μια **επιθετική εθνικιστική ρητορεία** (π.χ **αντισημιτισμός**: η προπαγάνδα των ναζί υποστήριζε ότι οι Εβραίοι ήταν οι κύριοι υπεύθυνοι για την οικονομική κρίση)

Πολιτικές διαστάσεις της κρίσης του 1929

Η κρίση του Μεσοπολέμου* εκτός από οικονομική ήταν και πολιτική – ιδεολογική. Πολλοί άνθρωποι άρχισαν να αμφισβητούν τη δυνατότητα των φιλελεύθερων δημοκρατιών να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα.. Δημιουργήθηκε λοιπόν ένα ιδεολογικό κενό και υπήρξε έτσι χώρος να αναπτυχθούν **ολοκληρωτικές** απόψεις και ακραίες αντιλήψεις που εκφράζονται μέσα από δύο διαμετρικά αντίθετες κοσμοθεωρίες που ανταγωνίζονται για την επικράτηση:
ο κομμουνισμός και ο φασισμός.

***Μεσοπόλεμο** ονομάζουμε το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί ανάμεσα στους μεγάλους πολέμους, δηλ: από τη λήξη του Α' Παγκοσμίου πολέμου (**1918**) έως την έναρξη του Β' Παγκοσμίου πολέμου (**1939**)

Η Σοβιετική Ένωση την εποχή του Στάλιν

Αναδείχθηκε ηγέτης της Σοβιετικής Ένωσης μετά το θάνατο του Λένιν (**1924**) και έμεινε στην εξουσία ως το θάνατό του (**1953**)

- Ανέπτυξε τη χώρα βιομηχανικά εφαρμόζοντας μια αυστηρά ελεγχόμενη οικονομική πολιτική και ασκώντας βίαιες μεθόδους (εκτοπίσεις, διώξεις, δημεύσεις γης)
- πήρε στα χέρια του όλες τις εξουσίες
- εκτέλεσε μετά από δίκες – παρωδίες πολλούς ηγέτες της επανάστασης
- μετέτρεψε το κόμμα σε μηχανισμό υλοποίησης των αποφάσεών του και λατρείας του προσώπου του (**προσωπολατρία**)

Ο φασισμός* στην Ιταλία

Ιδρύεται **μέσα σε συνθήκες οξύτατης οικονομικής και κοινωνικής κρίσης** το 1921 στην Ιταλία το Εθνικό Φασιστικό κόμμα του **Μπενίτο Μουσολίνι** με δήθεν εθνικιστικούς και αντικαπιταλιστικούς προσανατολισμούς

Ένοπλες ομάδες οπαδών του, που ενισχύονται οικονομικά από μεγαλογαιοκτήμονες και βιομηχάνους, τρομοκρατούν και δολοφονούν κομμουνιστές, σοσιαλιστές και συνδικαλιστές. Ο Μουσολίνι προπαγανδίζει την ανάγκη επιβολής δικτατορίας.

Το 1922 με 100.000 οπαδούς του πραγματοποιεί τη λεγόμενη **«πορεία προς τη Ρώμη»**, μια παρωδία λαϊκής επανάστασης, αναγκάζοντας το βασιλιά να του αναθέσει την πρωθυπουργία. Στα τέλη του **1926** είναι πλέον ο απόλυτος κυρίαρχος.

Το φασιστικό κράτος επιδιώκει τον απόλυτο έλεγχο (**ολοκληρωτικό κράτος**) με επικεφαλής το **ντούτσε** (ηγέτης)

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στη χειραγώγηση της νεολαίας τόσο με τον έλεγχο της εκπαίδευσης όσο και με την υποχρεωτική ένταξη στη φασιστική νεολαία

* **Φασισμός:** από την ιταλική λέξη **fascio** = δέσμη= σύμβολο εξουσίας στην αρχαία Ρώμη

Ο ναζισμός στη Γερμανία

Στη μεσοπολεμική Γερμανία διάφορες οργανώσεις υποστηρίζουν την αντικατάσταση της δημοκρατίας από μια **«Νέα Τάξη»**. Μία από αυτές τις οργανώσεις ήταν το **Εθνικοσοσιαλιστικό Γερμανικό Εργατικό Κόμμα** (ναζιστικό κόμμα) μέλος του οποίου ήταν ο άσημος ακόμα **Αδόλφος Χίτλερ**

- Κερδίζει οπαδούς από τα κοινωνικά στρώματα που έχουν πληγεί περισσότερο από την οικονομική κρίση (αγρότες, μικροαστοί, άνεργοι)
- υποστηρίζεται από ισχυρούς Γερμανούς κεφαλαιούχους οι οποίοι στηρίζοντας το Χίτλερ θέλουν να αντιμετωπίσουν τους κομμουνιστές.
- **1932** / εκλογές στη Γερμανία / οι ναζί συγκεντρώνουν το 37, 4% των ψήφων
- **1933** / ο Χίτλερ γίνεται καγκελάριος της Γερμανίας

- Οι ναζί πυρπολούν τη γερμανική βουλή (Ράιχσταγκ)
 - Προχωρούν σε συλλήψεις χιλιάδων κομμουνιστών και σοσιαλιστών
 - Το Ράιχσταγκ θέτει εκτός νόμου όλους του κομμουνιστές βουλευτές
 - Παραχωρεί στο Χίτλερ υπερεξουσίες
 - Ο Χίτλερ αναλαμβάνει τη θέση αρχηγού κράτους και ονομάζεται **φύρερ** (οδηγός, ηγέτης)
-
- Οι ναζί διαλύουν όλα τα κόμματα
 - Η χειραγώγηση και η προπαγάνδα στη νεολαία οργιάζει
 - Καίγονται βιβλία, διώκονται διανοούμενοι Γερμανοί αντίθετοι στις ναζιστικές ιδέες
 - Εφαρμόζεται επιθετική ρατσιστική πολιτική με την οποία εξοντώνονται μαζικά όλοι όσοι είναι διαφορετικοί (πολιτικοί αντίπαλοι, τσιγγάνοι, ομοφυλόφιλοι)
 - Με ιδιαίτερη επιθετικότητα αντιμετωπίζονται οι Εβραίοι

Φασισμός και δημοκρατία στην υπόλοιπη Ευρώπη:

Μέχρι τα τέλη του Μεσοπολέμου επιβάλλονται φασιστικά καθεστώτα σε Ισπανία, Πορτογαλία, Αυστρία, Γιουγκοσλαβία, Ελλάδα, Βουλγαρία, Ρουμανία, Πολωνία, Λιθουανία
Ως αντίδραση δημιουργείται σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες **το Λαϊκό μέτωπο (αντιφασιστικό)** δηλ. συμμαχία φιλελεύθερων και αριστερών κομμάτων

Δέκα Εντολές των Ναζί για την Επιλογή Συζύγου

1. Να θυμάσαι πως είσαι Γερμανός / Γερμανίδα.
2. Αν είσαι από καλή γενιά, μη μείνεις ανύπαντρος.
3. Κράτησε το σώμα σου καθαρό.
4. Κράτησε το πνεύμα και την ψυχή σου καθαρά.
5. Σαν Γερμανός / Γερμανίδα διάλεξε κάποιον / κάποιον με γερμανικό ή βόρειο αίμα [...]
6. Όταν διαλέγεις σύζυγο, έλεγξε την καταγωγή του.
7. Η υγεία είναι προϋπόθεση της εξωτερικής ομορφιάς.
8. Παντρέψου μόνο από αγάπη.
9. Μην ψάχνεις συμπαίκτη αλλά σύντροφο για γάμο.
10. Να εύχεσαι να αποκτήσεις όσο το δυνατόν περισσότερα παιδιά.

(Εγχειρίδιο για μια γερμανική οικογένεια, Βερολίνο χ.χ.)

Μ. Mazower, Σκοτεινή Ήπειρος. Ο Ευρωπαϊκός Εικοστός Αιώνας, μτφρ. Κ. Κουρεμένος, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2001, σελ. 86

Η Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Η δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου 1936

Η Β' Ελληνική
Δημοκρατία

Δεκέμβριος 1923: Ο πρωθυπουργός **Α. Παπαναστασίου** εισηγείται την ανακήρυξη της αβασίλευτης Δημοκρατίας
25 Μαρτίου 1924: Η Βουλή ανακηρύσσει τη Δημοκρατία
13 Απριλίου 1924: Επικύρωση της απόφασης με δημοψήφισμα

- Η πρώτη περίοδος αβασίλευτου πολιτεύματος στην Ελλάδα ήταν η περίοδος 1828- 1832

Η περίοδος
1924-1928

- Το νέο πολίτευμα είναι ιδιαίτερα ευάλωτο λόγω:
- Της κυβερνητικής αστάθειας
 - Των στρατιωτικών, που επηρεασμένοι από την άνοδο του φασισμού στην Ιταλία προτιμάνε λύσεις αυταρχικές και δικτατορικές

Ενισχύεται το εργατικό κίνημα:
ιδρύονται το 1918:

- η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ)
- το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος (ΣΕΚΕ)
το οποίο το **1924** θα μετονομαστεί σε
Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος (ΚΚΕ)

Η δικτατορία του Πάγκαλου

Θεόδωρος Πάγκαλος

Το **1925** ο **Θεόδωρος Πάγκαλος** επιβάλλει **δικτατορία:**

Η αντίθεση των πολιτικών κομμάτων και οι καταστροφικοί χειρισμοί σε θέματα οικονομίας και εξωτερικής πολιτικής οδηγούν στην ανατροπή του από τον **Γ. Κουνδύλη** ο οποίος **προκηρύσσει εκλογές (1926)**

↓
Σχηματισμός **οικουμενικής κυβέρνησης** όλων των κομμάτων, εκτός του ΚΚΕ, η οποία εισηγείται την ψήφιση του δημοκρατικού Συντάγματος του 1927

Γεώργιος Κουνδύλης

Η Βενιζελική
τετραετία:
1928-1932

Στις εκλογές του **1928** το κόμμα των **Φιλελευθέρων** με επικεφαλής τον **Ε. Βενιζέλο** εξασφαλίζει την πλειοψηφία. **Στόχοι** της νέας κυβέρνησης:

- α)** οικονομική ανάπτυξη
- β)** εδραίωση της δημοκρατίας
- γ)** εκπαιδευτική μεταρρύθμιση

- ενίσχυση της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης
- ενίσχυση της τεχνικής- επαγγελματικής εκπαίδευσης
- εισαγωγή της δημοτικής γλώσσας στα γυμνάσια
- κατασκευή πολλών νέων σχολείων

δ) προσέγγιση με τις γειτονικές χώρες (**1930:**ελληνοτουρκικό σύμφωνο φιλίας)

ε) ψηφίζεται το « **ιδιώνυμο** », νόμος ο οποίος νομιμοποιούσε τις διώξεις εναντίον των κομμουνιστών και όλων όσων συμμετείχαν σε κοινωνικούς αγώνες

- **1932:** Ο Βενιζέλος κηρύσσει την Ελλάδα σε πτώχευση (λόγω του κραχ του 1929)

Το Λαϊκό κόμμα στην εξουσία	1933: Επικρατούν τα αντιβενιζελικά κόμματα. • Απόπειρα πραξικοπήματος βενιζελικών αξιωματικών η οποία αποτυγχάνει • Ο Παναγής Τσαλδάρης (Λαϊκό Κόμμα) αναλαμβάνει την εξουσία • Απόπειρα δολοφονίας κατά του Βενιζέλου
Το κίνημα του 1935	➤ 1^η Μαρτίου 1935: νέο κίνημα από βενιζελικούς αξιωματικούς το οποίο κατεστάλη από τον Κουνδύλη / διώξεις και εκτελέσεις βενιζελικών ➤ Ο Τσαλδάρης ανατρέπεται από τον Κουνδύλη ➤ Ο Κουνδύλης εγκαθιστά δικτατορία και επαναφέρει το βασιλιά (Παλινόρθωση) ➤ η μοναρχία αποκαθίσταται
Μετά την Παλινόρθωση	➤ Ο Γεώργιος Β' επιστρέφει στην Ελλάδα • απομακρύνει τον Κουνδύλη • χορηγεί αμνηστία στους κινηματίες του 1935 ➤ Εκλογές του 1936: • Βενιζελικοί και αντιβενιζελικοί ισοψηφούν • Το ΚΚΕ αναδεικνύεται σε ρυθμιστή των πολιτικών πραγμάτων • Ο Γεώργιος Β' διορίζει πρωθυπουργό τον Ι. Μεταξά ➤ Μάιος 1936: αιματηρή διαδήλωση στη Θεσσαλονίκη λόγω της: • πρωθυπουργοποίησης του Μεταξά • οικονομικής κρίσης ➤ 4 Αυγούστου 1936: με πρόσχημα τα γεγονότα και επικαλούμενοι « κομμουνιστικό κίνδυνο», ο Γεώργιος Β' και ο Μεταξάς κήρυξαν δικτατορία στις 4 Αυγούστου 1936, παραμονή εικοσιτετράωρης γενικής απεργίας.

Η δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου (1936)

Ι. Μεταξάς:

θαυμαστής των καθεστώτων της φασιστικής Ιταλίας και της ναζιστικής Γερμανίας. Ελλείψει μαζικού φασιστικού κόμματος ιδρύει την **Εθνική Οργάνωση Νεολαίας (ΕΟΝ)**.

- Προσπάθεια προσεταιρισμού των αγροτών και των εργατών με **συστηματική προπαγάνδα** και **λήψη κοινωνικών μέτρων** (ίδρυση ΙΚΑ, ρύθμιση αγροτικών χρεών)

➤ Χαρακτηριστικά μεταξικού καθεστώτος:

- Δεν απέκτησε ποτέ κοινωνική στήριξη(η βασική του διαφορά από φασισμό και ναζισμό)
- αυταρχισμός: καταδίωξη αντιπάλων (κυρίως των κομμουνιστών)
- ο Μεταξάς ακολούθησε αγγλόφιλη πολιτική και λόγω της επιρροής του Γεωργίου

Το σήμα της ΕΟΝ

Προσφυγικό ζήτημα	Ονομάζεται το πρόβλημα: - της στέγασης και - της επαγγελματικής αποκατάστασης των προσφύγων
Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ)	- Ιδρύεται ένας διεθνής αυτόνομος οργανισμός η ΕΑΠ, ο οποίος υπό την κηδεμονία της Κοινωνίας των Εθνών και σε συνεργασία με το ελληνικό κράτος, αναλαμβάνει την αποκατάσταση των προσφύγων κυρίως στην ύπαιθρο. - Λειτουργήσε από το 1923 έως το 1930
Η εγκατάσταση των προσφύγων	750. 000 πρόσφυγες οδηγούνται στη Μακεδονία και τη Θράκη όπου: ✓ υπήρχαν διαθέσιμες γαίες ✓ υπήρχε ανάγκη πυκνώσης του ελληνικού πληθυσμού - την αποκατάσταση των προσφύγων στις πόλεις αναλαμβάνει το ελληνικό κράτος: ✓ δημιουργεί προσφυγικούς συνοικισμούς σε Αθήνα (Καισαριανή, Βύρωνας, Ν. Ιωνία) και Πειραιά (Κοκκινιά) ✓ αρκετοί φτωχοί πρόσφυγες διαμένουν για χρόνια σε άθλια οικήματα ✓ οι πλούσιοι πρόσφυγες κατοίκησαν σε περιοχές της αρεσκείας τους, όπως η Ν. Σμύρνη
Προβλήματα συνοίκησης	Η στάση των γηγενών απέναντι στους πρόσφυγες ήταν αρνητική, γιατί οι τελευταίοι: - πήραν γαίες που οι γηγενείς θεωρούσαν δικές τους - εργάζονταν με χαμηλή αμοιβή, συμπιέζοντας τα μεροκάματα - στη συντριπτική τους πλειοψηφία ήταν βενιζελικοί / αντιπαλότητα με αντιβενιζελικούς - πολλοί γηγενείς θεωρούσαν τους πρόσφυγες παράδοξους για τον τρόπο ζωής τους και τις συνήθειές τους (παράξενα ονόματα, παράξενα φαγητά, οι γυναίκες τους εργάζονταν) ⇒ η λέξη πρόσφυγας για χρόνια είχε απαξιωτική σημασία
Η συμβολή των προσφύγων	<u>Πολιτική ζωή</u> ✓ εγκαταλείπεται η μεγάλη ιδέα ✓ ενισχύεται η ελληνικότητα της Μακεδονίας και της Θράκης ✓ ενισχύεται η εθνική ομοιογένεια της Ελλάδας ✓ οι πρόσφυγες τάχθηκαν στο χώρο του βενιζελισμού ✓ αρκετοί αργότερα έγιναν σοσιαλιστές και κομμουνιστές <u>Οικονομική ζωή</u> ✓ Η αγροτική οικονομία αναζωογονήθηκε α. αξιοποίηση χέρσων εκτάσεων β. νέες καλλιεργητικές μέθοδοι γ. νέες καλλιέργειες δ. επέκταση παλαιών καλλιεργειών (καπνός, βαμβάκι, σταφίδα) ✓ Οι πρόσφυγες στα αστικά κέντρα έδωσαν ώθηση στο εμπόριο και τη βιομηχανία (ειδικευμένοι εργάτες, χαμηλές αμοιβές) ✓ Όσοι πρόσφυγες διέθεταν κεφάλαια επένδυσαν στο εμπόριο και τη βιοτεχνία <u>Κοινωνική ζωή</u> α. Οι πρόσφυγες έφεραν στην Ελλάδα: ✓ τον τρόπο ζωής τους ✓ τις συνήθειές τους ✓ τη μουσική τους ✓ την κουζίνα τους β. οι γυναίκες των προσφύγων εργάζονταν ώστε σιγά σιγά γκρεμίζεται το στερεότυπο που θέλει τη γυναίκα κλεισμένη στο σπίτι, βελτιώνοντας έτσι τη θέση της και οδηγώντας την στη χειραφέτηση <u>Πνευματική ζωή</u> Οι πρόσφυγες έδωσαν νέα πνοή στα γράμματα και στις τέχνες ✓ Γ. Σεφέρης ✓ Ηλ. Βενέζης ✓ Κ. Πολίτης ✓ Στρ. Δούκας ✓ Δ. Σωτηρίου και πολλοί άλλοι